

***Livsdatter og Olavsdotter* : bruken av parentonym som
ender på *-datter* eller *-dotter* i perioden 1970-2007 – med
vekt på metronym som mellomnavn.**

NOR-3920

Robert Mørch

Uklausulert utgave

*Mastergradsoppgave i nordisk språk
Institutt for språkvitenskap
Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning
Universitetet i Tromsø
Våren 2010*

Forord

På grunn av personvernshensyn vil denne masteroppgaven komme i en klausulert og en uklausulert utgave. Denne utgaven her er uklausulert og offentlig tilgjengelig. Navnene vil her være anonymisert, og korpusutskriften vil ikke være vedlagt. Dette er det eneste som skiller utgavene.

Jeg vil takke min veileder Gulbrand Alhaug. Han har vært en tydelig, dyktig og tilstedeværende veileder, og uten ham ville oppgaven ikke blitt til. Jeg vil også takke statsviter Marcus Buck ved Universitetet i Tromsø og sosiolog Margunn Bjørnholt ved Universitetet i Oslo for nyttige referanser. En takk går også til mamma for hjelp med det språklige.

***Livsdatter og Olavsdotter* : bruken av parentonym som ender på *-datter* eller *-dotter* i perioden 1970-2007 – med vekt på metronym som mellomnavn.**

Innhold

1. Innledning	9
1.1. Avhandlingens formål og struktur.....	9
1.2. Problemstillinger og hypoteser	10
1.3. Terminologi	12
1.4. Onomastikk, en tverrfaglig vitenskap	15
1.5. Navn og identitet.....	16
1.6. Lovverk – likestillingsloven og navneloven	19
1.7. Annen forskning	20
1.7.1. Historisk bruk	20
1.7.2. Metronym i norrøn middelalder	20
1.7.3. Årsaker til metronymbruk.....	22
1.7.4. Nedgang i metronymbruk	23
1.7.5. Nyere tids forskning	24
2. Materiale	27
2.1. Materiale fra Sentralkontoret for folkeregistrering.....	27
2.2. Intervjubasert materiale	29
2.3. Kildekritikk.....	30
3. Teori og metode	33
3.1. Teorigrunnlag	33
3.1.1. Innovasjonsteori.....	33

3.1.1.1. Innovasjon	33
3.1.1.2. Kommunikasjonskanaler	36
3.1.1.3 Tid og sosialt system	39
3.1.2. Klasse og smakspreferanse	39
3.1.2.1. Økonomisk og kulturell kapital	40
3.1.2.2. Kulturelt gode.....	43
3.2. Metode	43
4. Analyse av navnekorpus.....	45
4.1. Metronymutvikling i perioden 1960-2007	45
4.2. Geografiske forskjeller i metronymbruk	47
4.2.1. Religiøsitet og verdikonservatisme i forskjellige områder.....	49
4.2.2. Nord-Norge	52
4.2.3. Metronymbruk i by- og landkommuner.....	53
4.2.3.1. Norske byer	54
4.2.3.2. By mot land	57
4.2.4. Oppsummering av stedsavhengig bruk.....	60
5. Analyse av spørreskjemasvar	63
5.1 Reaksjoner på navnevalget	63
5.1.1. Islandsk opphav	63
5.1.2. Navn og målform.....	64
5.1.3. Skeptiske eldre og positive unge.....	67
5.1.4. Spesielt og originalt	68
5.2. Signalisering.....	69
5.2.1. Morstilhørighet	69
5.2.2. Spesiell navnetype.....	70

5.2.3. Slektsmarkør.....	71
5.2.4. Estetisk dimensjon og navnemote	72
5.2.5. Norsk-islandsk tradisjon	74
5.2.6. Likestilling.....	77
5.2.7. Navn og sted.....	80
5.3. Navnebruk	81
5.3.1. Daglig i bruk og positive reaksjoner	81
5.3.2. Sjeldnere bruk og negative reaksjoner	82
5.3.3. Dobbeltnavn	83
5.3.4. Oppsummering.....	84
5.4. Sosiale faktorer.....	86
5.4.1 Partipreferanser	86
5.4.2. Utdanningsnivå.....	89
5.4.3. Oppsummering.....	91
6. Patronym	93
6.1. Termsammenblanding	93
6.2. Patronymbruk.....	94
6.3. Metronymandel.....	96
6.4. Mulige forklaringer.....	98
6.5. Oppsummering.....	100
7. Parentonym brukt som etternavn	103
7.1. Kjønnsubalanse	103
7.1.1. Oppføringer med mellomnavn.....	104
7.1.2. Mulige årsaker til navnevalg	105

8. Avslutning	107
8.1. Svar på problemstillinger og hypoteser	108
8.2. Videre forskning	111
8.2.1. Etnisk variabel	112
8.2.2. Moderne familiestrukturer	112
8.2.3. Reell likestilling.....	112
8.2.4. Lite tallmateriale	113
Litteraturliste	115

Vedlegg nr. 1 Spørreskjema

Tabeller

Tabell 4.1. Metronymbærere 1960-2007 (absolutte frekvenser).....	46
Tabell 4.2. Fylkesvis andel kvinner med metronym.....	48
Tabell 4.2.1. Variasjoner i gudstro etter region - prosent	50
Tabell 4.2.3.1. Metronymbruk i norske byer	54
Tabell 4.2.3.2. Metronymbruk i by- og landkommuner i hvert fylke.....	58
Tabell 5.1.2. Forholdet mellom <i>-dotter/-datter</i> i utvalgte fylker	64
Tabell 5.4.1. Politisk preferanse	87
Tabell 5.4.2. Utdanningsnivå.....	90
Tabell 6.2. Nye parentonymtilfeller årlig	94
Tabell 6.3. Andelen metronym av parentonym	97

Figurer

Figur 3.1.2. Utdanningsnivå	42
Figur 4.1. Metronymbærere 1960-2007 (absolutte frekvenser)	46
Figur 4.2. Fylkesvis andel kvinner med metronym	49
Figur 4.2.3.1. Metronymbruk i norske byer - del 1	56
Figur 4.2.3.1. Metronymbruk i norske byer - del 2	56
Figur 4.2.3.2. Metronymbruk i by- og landkommuner på landsbasis.....	59
Figur 5.1.2. Forholdet mellom <i>-dotter/-datter</i> i utvalgte fylker.	65
Figur 5.4.1. Politisk preferanse.....	87
Figur 5.4.2. Utdanningsnivå	90
Figur 6.2. Nye parentonymtilfeller årlig	95
Figur 6.3. Andelen metronym av parentonym med framskrevet trendlinje	97

1. Innledning

Alle mennesker har et fornavn, men i tillegg til dette har vi også ett eller flere andre navn. Disse navnene som vi har i tillegg til fornavnet, knytter oss som oftest til et bestemt slektssted, ofte en gård, eller viser en familietilhørighet ved å brukes av alle i en slekt. I våre dager bor en ikke nødvendigvis på det stedet en har etternavnet sitt fra, det er trolig de færreste som gjør dette. En person med etternavnet *Libakken* kan godt aldri i sitt liv ha bodd på, eller for den saks skyld besøkt selve gården *Libakken* som er opphavet til etternavnet. Det samme gjelder navn som viser familietilhørighet, og det er disse navnene vi skal fokusere på her. En person med etternavnet *Ragnarsen* trenger ikke være sønnen til Ragnar, vedkommende kan like godt være datter av en som heter *Vidar*. Men det finnes unntak fra dette, og det er disse unntakene som vil være tema i denne mastergradsavhandlingen.

1.1. Avhandlingens formål og struktur

Tema for denne avhandlingen er bruken av metronym og patronym som slutter på *-datter* eller *-dotter*, som mellomnavn. Disse navnetypene er relativt lite i bruk, i Norge er det 659 kvinner med et metronym som mellomnavn og 3869 med et patronym som mellomnavn. Jeg har valgt å fokusere på metronym, men patronym vil også bli omtalt. Denne oppgaven er todelt. I første – kap. 4-5 – del vil jeg ta for meg kvantitative og kvalitative aspekt ved metronym som ender på *-datter* og *-dotter*. Ved å studere navnekorpus og spørreskjemasvar vil ulike sider ved metronymbruk bli belyst. I all hovedsak vil jeg se på metronym som mellomnavn, men det er også nødvendig med en liten kvantitativ analyse om metronym og patronym brukt som etternavn.¹

Den andre delen av oppgaven – kap. 6 – vil ta for seg kvantitative sider ved patronym som ender på *-datter* eller *-dotter*, og jeg vil se på hvordan forholdet mellom patronym og metronym har endret seg i løpet av de siste fire tiårene. Denne delen vil være mindre enn første del, men den vil være viktig for å gi et helhetlig bilde av navnefenomenet.

¹ Et eksempel på et navn med et ekte patronym eller metronym brukt som etternavn vil være *Kari Livsdatter*.

1.2. Problemstillinger og hypoteser

Jeg har flere problemstillinger som jeg vil forsøke å finne svar på. Grunnen til at jeg stiller flere spørsmål ligger i oppgavens flerdelte struktur: Den kvantitative delen trenger andre problemstillinger enn den kvalitative.

- A. Hvordan har bruken av metronym som mellomnavn utviklet seg i perioden 1970 til 2007?
- B. Hvorfor velger enkelte foreldre et metronym til barna sine?
- C. Har de som velger et metronym til barna sine, noe til felles?

I tillegg til disse tre problemstillingene vil jeg også legge fram fem hypoteser. Disse hypotesene har jeg knyttet opp til hver enkelt av problemstillingene ovenfor, A, B og C.

A.1. Metronymbruken har økt i perioden mellom 1970 og 2007.

A.2. Andelen metronym av det totale antallet parentonym for hvert år vil øke.

B. Foreldre velger et metronym til barna sine fordi de er opptatt av likestilling.

C.1. Bruken av metronym er vanligere hos venstreorienterte foreldre enn andre foreldre.

C.2. Foreldrene har høyere utdanningsnivå enn resten av befolkningen i samme aldersgruppe.

Et viktig spørsmål er *hvordan bruken av metronym som mellomnavn har utviklet seg i perioden 1970-2007*. Ved å få svar på dette vil jeg se om navnetypen har blitt mer vanlig etter at likestillingsloven kom i 1979, og i forlengelse av dette vil jeg se om det er noen forbindelse mellom loven og en eventuell økt bruk. I forbindelse med denne problemstillingen har jeg to hypoteser:

A.1. *Metronymbruken har økt i perioden mellom 1970 og 2007. Siden likestillingen mellom kjønnene er større nå enn det den var i 1970, tror jeg at metronym er blitt vanligere. Metronym som navnefenomen er et brudd med en patriarkalsk navnetradisjon, og det er derfor trolig at bruken vil øke etter hvert som samfunnet blir mer likestilt. I tillegg til dette har samfunnet generelt blitt mer liberalt med tanke på individets rett til selvbestemmelse². Foreldre har på grunn av dette større frihet i navnevalg, og dette har trolig ført til at flere velger et originalt og uvanlig navn som metronym.*

A.2. *Andelen metronym av det totale antallet parentonym for hvert år vil øke. Hvert år fødes det et gitt antall jentebarn som får et parentonym, altså enten et patronym eller et metronym. Jeg har en hypotese om at etter hvert som samfunnet blir mer likestilt, vil andelen metronym av det totale antallet parentonym øke, altså at metronym og patronym nærmer seg hverandre i omfang. Hypotese A.1. og A.2. går egentlig inn på samme område, altså utviklingen i metronymbruken etter 1970. Det kan kanskje argumenteres for at det er unødvendig med to så like hypoteser, men jeg mener det er interessant å både se på utviklingen i metronymbruken i seg selv, og utviklingen i metronymbruken satt opp mot utviklingen i patronymbruken.*

Med den andre problemstillingen vil jeg forsøke å finne ut *hva som er bakgrunnen for navnevalget hos foreldrene som velger å gi barnet sitt et metronym som mellomnavn. Svaret på dette spørsmålet vil si meg hvordan foreldrene som velger et slikt navn til barna sine, ser på navnetypen. Det vil være interessant å høre foreldrenes begrunnelse for hvorfor de valgte et metronym og eventuelt om det er noen momenter som går igjen i svarbrevene. Jeg har en hypotese B. om at foreldre velger et metronym til barna sine fordi de er opptatt av likestilling. Metronym kan oppfattes som en feministisk navnetype, og dette gjør at jeg*

² Et eksempel på denne liberaliseringen mener jeg vi ser i det at homofile har lov til å inngå partnerskap gjennom Partnerskapsloven fra 1993. En slik lov hadde det trolig vært vanskelig å få gjennomslag for i 1970.

mener foreldre som velger et metronym til døtrene sine, er mer opptatt av likestilling enn gjennomsnittet av norske foreldre.

Dette fører igjen videre til den tredje og siste problemstillingen: *Har disse foreldrene noe til felles?* Det vil være interessant å se om foreldrene som har valgt å gi døtrene sine et metronym som mellomnavn, utgjør en enhetlig gruppe. Enten får jeg vite at foreldrene utgjør et tverrsnitt av befolkningen – altså at de ikke skiller seg nevneverdig ut fra norske foreldre generelt, eller at de utgjør en gruppe som skiller seg ut fra andre foreldre på et eller flere områder. Til denne problemstillingen har jeg knyttet to hypoteser. C.1. *Bruken av metronym som ender på –datter eller –dotter er vanligere hos venstreorienterte foreldre enn andre foreldre.* Likestillingskampen i Norge har vært dominert av venstreorienterte kvinnebevegelser, og det kan være at foreldre som velger et metronym til sine døtre, sympatiserer med slike bevegelser. På spørreskjemaet som ble sendt ut, ba jeg foreldrene oppgi partipreferanse, og jeg tror at mange vil si at de stemmer på partier til venstre på partiaksen. C.2. *Foreldrene har høyere utdanningsnivå enn resten av befolkningen i samme aldersgruppe.* Det er et likestillingsperspektiv i det å velge et metronym, og det er større likestilling mellom kjønnene blant høyt utdannede enn andre (jf. pkt. 5.3.2.). Det er derfor trolig slik at foreldre med høy utdanning oftere gir barna sine et metronym enn foreldre med lavere utdanning. Jeg definerer høyere utdanning som høyskole eller universitetsutdanning over 4 år.

1.3. Terminologi

I *Store norske leksikon*³ defineres et navn som et "[...] ord eller betegnelse som brukes om eller knyttes til en person, en ting, et sted el.l." Denne avhandlingen skal se på personnavn. Et slikt personnavn består av flere ledd: et fornavn, et mellomnavn og et etternavn. Alle i Norge har plikt til å ha et fornavn og et etternavn, men mellomnavn er valgfritt (Navneloven § 1). Overordnet kan vi skille mellom fornavn og navnetyper som kommer etter fornavnet

³ Nettutgaven. (snl.no)

(Alhaug & Kristoffersen 1999:43). Navnene som kommer etter fornavnene, kan kategoriseres etter om de er mellomnavn eller etternavn. Et etternavn kan ikke defineres utifra *innhold*. Navneloven åpner for at fornavn i enkelte tilfeller kan brukes som etternavn⁴, og da er det ikke mulig å skille innholdsmessig mellom etternavn og fornavn. Det er mer hensiktsmessig å definere et etternavn utifra *plassering*: Et etternavn kommer alltid sist i navnegruppen. På samme måte som med etternavn, kan heller ikke et mellomnavn defineres utifra innhold. En definisjon på mellomnavn kan da være et navn som er plassert *mellom* fornavnet og etternavnet i navnegruppen. Fram til den nye navneloven ble iverksatt i 2003 ble termen *slektsnavn* brukt, men nå er dette endret til *etternavn*. Dette er en logisk endring, for termen *slektsnavn* blir for upresis: Ved giftemål vil ofte den ene parten ta den andres etternavn, men en blir ikke "i slekt" av den grunn. Det er derfor bra at termbruken i loven nå har blitt mer i samsvar med virkeligheten.

En kan i prinsippet bare ha ett etternavn, men bindestreksetternavn er tillatt. Derimot har en ikke restriksjoner på antall mellomnavn. Et mellomnavn er et navn som ofte har etternavnkarakter,⁵ men som kommer før etternavnet. Mellomnavn må på den annen side heller ikke forveksles med et dobbelt fornavn, altså et dobbelnavn. Navn som *Anne Britt Olsen* inneholder ikke et mellomnavn, men et dobbelt fornavn og et enkelt etternavn. I navn som *Anne Britt Lie Olsen* eller *Anne Britt Karidatter Olsen* kan vi snakke om et navnekompleks med dobbelt fornavn – *Anne Britt*, et mellomnavn – her *Lie* og metronymet *Karidatter* – og et stivnet patronym – *Olsen* – som etternavn.

Parentonym er et overbegrep som innbefatter patronym og metronym uavhengig av om det de ender på *-sønn/-son* eller *-datter/-dotter*. Parentonym ble brukt av Justis- og politidepartementet i odelstingsproposisjonen om navneloven i 2001 (Ot. Prop. 31 (2001-2002)). En slik vid term kan tildekke at metronym er mye sjeldnere enn patronym. Dette kan

⁴ Navneloven § 4 ledd nr. 4 (Lovdata)

⁵ Med etternavnkarakter mener jeg at mellomnavn ofte også er i bruk som etternavn. Et godt eksempel på dette er kvinners bruk av "pikenavn" som mellomnavn. De tar sitt føreteknelige etternavn som mellomnavn. Dette er svært vanlig.

føre til at metronym blir marginalisert i møte med det dominerende patronymsystemet. I denne avhandlingen vil patronym og metronym i hovedsak bli omtalt hver for seg, men i enkelte sammenhenger vil det likevel være hensiktsmessig å bruke den overgripende termen parentonym.

Av patronym og metronym er det patronym som er det langt vanligste. Et patronym kan defineres som et navn der en bruker farens navn som første ledd og slektsbetegnelsen -*sønn/-datter* eller -*son/-dotter* som andre ledd. Eksempler på slike navn er *Perssønn* og *Ragnarsdotter*. Patronym blir av Kousgård Sørensen definert som "et proprialt tillæg til en persons fornavn, som inneholder opplysninger om den pågældendes faders navn" (Kousgård Sørensen 1984:9). Et patronym omtales her som et navn som inneholder "opplysninger om den pågældendes faders navn", men dette gjør at definisjonen kan virke litt vag. Det kan argumenteres for at det bør komme tydeligere fram at det ikke er opplysninger om farens navn, men farens *fornavn* som utgjør første ledd i et patronym – dette er den klart dominerende måten å lage et patronym på: Men Kousgård-Sørensens definisjon er likevel riktig: I islendingesagaen *Soga om Gisle Sursson* får vi et eksempel på at et patronym ikke nødvendigvis må inneholde farens fornavn. Faren til Gisle Sursson het ifølge sagaen Torbjørn, men han fikk tilnavnet Sur etter en episode hvor han og familien slapp unna en brann ved å dekke seg med bukkeskinn dyppet i surmyse. *Gisle* blir etter dette kalt *Gisle Sursson*, altså ikke *Gisle Torbjørnsson*. Han får med det farens *tilnavn*, ikke *fornavn* som første ledd i patronymet. I denne avhandlingen finnes det bare parentonym med faren eller moras fornavn som første ledd.

Patronym kan kategoriseres utifra om de er ekte eller stivnede patronym. Et ekte patronym viser det korrekte slektsforholdet, altså i det tilfellet hvor *Per Jonsson* har en far som heter *Jon*. Men det som er vanligere i våre dager er at etternavnet er stivnet slik at patronymet for det første ikke viser det korrekte slektsforholdet, faren til *Per Jonsson* kan hete *Lars Jonsson*, og for det andre er blitt kjønnsnøytralt. *Guro Jonsson* er et eksempel på et navn hvor etternavnet er et stivnet patronym. Kousgård-Sørensen tar også for seg terminologien på

dette feltet, men i stedet for termene *ekte* og *stivnede patronym* bruker han *primærpatronym* og *sekundærpatronym*.

Et metronym skiller seg fra et patronym ved at det er moras fornavn som kommer til uttrykk i navnet. Eksempel på metronym kan være *Turidsdatter* eller *Gurosønn*. Metronym og patronym er to beslektede termer, men historisk sett har patronym vært det absolutt vanligste. Metronym kan defineres som et navn der moras fornavn brukes sammen med en slektsbetegnelse som *-sønn/-datter* eller *-son/-dotter*. Definisjonen av metronym kan føres tilbake til det norrøne uttrykket *verda kendr við móður sína*, altså en person som var kjent gjennom moras navn (Johannessen 2001:33). På grunn av den sjeldne bruken finnes det trolig ikke tilfeller av stivnede metronym, dette ser vi blant annet i det at det ikke er noen gutter i materialet med et metronym som ender på *-datter/-dotter*. Metronym har ikke utviklet seg til å bli en kjønnsnøytral navneform.

1.4. Onomastikk, en tverrfaglig vitenskap

Onomastikk er en tverrfaglig vitenskap. For å forstå hvilke mekanismer som ligger bak et navnevalg må en dra veksler på fag utenfor den språkvitenskaplige fagkretsen (Alhaug 2004b:175). Denne oppgaven er intet unntak. Tverrfagligheten blir illustrert ved at viktige deler av teorigrunnet til avhandlingen er hentet fra en sosiologisk fagtradisjon. Teoriene til sosiologene Everett Rogers og Pierre Bourdieu kan brukes for å oppdage nye interessante vinklinger i navnevitenskapen. Det er likevel viktig at en er bevisst på den fagtradisjonen en selv tar utgangspunkt i. Dette er en språkvitenskaplig avhandling som drar veksler på nabovitenskaper – i hovedsak sosiologi men delvis også psykologi. Ved å gå så vidt ut kan en risikere å ende opp med en eklektisk avhandling uten en tydelig profil, og det bør jeg unngå. Likevel er det fruktbart å gå inn på nabovitenskapenes banehalvdel for så å se det fagområdet en selv er plassert i med nye øyne. Ny kunnskap oppstår ofte nettopp i slike grenseland mellom ulike vitenskaper (Alhaug 2004b:176).

1.5. Navn og identitet

Personnavn er tilnærmet uløselig knyttet til identitet. Vi bruker navn så ofte og så lenge at det til slutt er vanskelig å skille navnet fra personen. Sosiologen Christian Moraru skriver i sin tekst om personnavn at "[n]ames constitute, ultimately *are* identities. The name has become its own, living referent, flesh and blood, body" (Moraru 2000:50). Navn og identitet er knyttet tett sammen, og det er ofte at skillelinjene mellom dem flyter over i hverandre. I ett av svarene fra informantene forteller foreldrene at de ville gi barnet et metronym som mellomnavn for å gjøre dem " [...] litt spesielle" (Informant nr. 68). Det virker som om informanten ønsker at noe av det spesielle og originale ved navnevalget skal smitte over på barnet, på denne måten ønsker en kanskje å bidra til at barnet skal lykkes i livet. Denne oppfatningen om at navn spiller en rolle for hvordan barnet vil utvikle seg, er trolig ikke helt seriøst ment, og informanten modererer også utsagnet med adjektivet "litt". Slike sitater er likevel eksempel på Morarus overnevnte utsagn om at "names [...] are identities". Psykologen Tim Brennen kommer med et motsvar på dette synet hvor han argumenterer mot Morarus sterke knytting mellom navn og identitet.

"[...] [I]dentity may eclectically be defined as a relatively stable self-picture, which consist of the opinions, attitudes, habits, and beliefs that last relatively unchanged over long periods of time. Identity, then, is thus a wholly personalized, amorphous narrative about who one is and what one stands for" (Brennen 2000:144).

Brennen definerer identitet som et narrativ om hvem en er og hva en står for. Noe av det sentrale ved identitet er at det er ingen absolutt størrelse. I løpet av et langt liv kan en persons meninger, holdninger, vaner og oppfatninger endre seg mange ganger. Et fornavn gjør som oftest ikke dette, for selv om det er en viktig identitetsmarkør, forblir det nesten alltid det samme. Brennen argumenterer for at et personnavn ikke har noen betydning i seg selv, for navnets hovedfunksjon er å være *en merkelapp på et individ* (Brennen 200:145). Selve navnets etymologiske opprinnelse er i stor grad uviktig, vi kan nesten si at et individ har et arbitrært forhold til personnavnet. Det er ikke forventet at en nordmann med fornavnet *Bjørn* har likheter med den nordeuropeiske brunbjørnen. Dette navnet er så vanlig at det ikke lenger blir ilagt mening. Det er kun i tilfeller der navnet framstår som nytt for oss at det blir tolket semantisk. For å vise dette kan vi si at en godt kan møte en person med

navnet *Bjørn Hansen* uten å tenke på den leksikalske betydningen av ordet bjørn. Men la oss hypotetisk si at en hilser på en person med navnet *Gaupe Jensen*. Da framstår navnet som uvanlig, og en tenker derfor mer på hva selve navnet betyr, altså den leksikalske betydningen. I dette tilfellet vil de fleste tenke på det viltlevende nordeuropeiske kattedyret gaupe. Et navn "mister" imidlertid den leksikalske meningen etter få gangers bruk (Brennen 200:143).

Tim Brennen tar trolig feil når han omtaler navn som bare en merkelapp på et individ (Brennen 200:145). Jeg mener han undervurderer hvor mye navn betyr for identiteten. Navn er viktig for selvforståelsen. Dette mener jeg vi ser i det at *svært få* bytter fornavn i løpet av livet, mens det å bytte etternavn og mellomnavn er langt vanligere. En er sterkt knyttet til fornavnet sitt. Jeg mener Moraru har rett når han ser på navnet som en uløselig del av identiteten til den enkelte. Sosiologen Anthony Giddens knytter navn sammen med gruppeidentitet: "An important marker of an individuals's identity is his or her name, and naming is also important for group identity" (Giddens 2001:691). Et eksempel på en slik gruppeidentitet ser en i familielivet. Familien kan omtales som en gruppe hvor navn er svært viktig for å vise tilknytning. Et fellestrekk ved informantene som svarte på spørreskjemaet, var at nesten alle opplevde navn som et viktig redskap for å vise samhørighet mellom mor og barn, men også med resten av familien. En informant sier f.eks.: "Vi ønsket å gi henne et navn som knyttet henne til begge foreldrene[...]" (Informant nr. 18). Navn viser familietilknytning.

Navn har gått fra å være tradisjonsbestemt til å i stor grad være bestemt av foreldrenes smakspreferanser (Liebersson 2000:67). Det er godt mulig at Brennens argumenter var er gyldige i samfunn der barns navn blir bestemt av gitte regler, som f.eks. en sterk oppkallingstradisjon. Indre strøk av Østlandet hadde tidligere tradisjon for å kalle opp etter eldre slektninger (Alhaug 1985b:48). I bygder der en slik tradisjon ble praktisert, var det trolig lite rom for at foreldrenes ønsker skulle avgjøre navnevalget. I et miljø med et relativt lite navnerpertoar og regelbundet oppkalling var det godt mulig at navnet fungerte mer

som en merkelapp enn det gjør i dag. Til tross for dette var det ligger det også en identitet gjennom å få et fornavn som har vært i slekta i generasjoner. En knytter seg gjennom navnet til en slektshistorie, og får gjennom det en tydelig identitet. I våre dager er det ikke lenger vanlig med konvensjoner som regulerer navnebruk.⁶ Jeg mener at navn har utviklet seg til å bli en viktig identitetsmarkør. Den leksikalske betydningen til f.eks. navnet *Bjørn* har fortsatt lite å si, men siden samfunnet er blitt mer individorientert, er folk blitt mer oppmerksomme på navnets rolle som del av identiteten. Informantsvarene som kom i forbindelse med denne avhandlingen, viser at foreldre tenker mye på hvilket navn barnet skal få før de finner et de er fornøyd med. Det er nesten overraskende mange avveininger som blir foretatt før en kommer fram til et navn, men ingen av foreldrene forteller at de tok hensyn til eventuelle *reaksjoner* fra familie og venner da de valgte navn. Derimot var det mange som hadde tenkt grundig igjennom hva navnevalget ville *signalisere*. Denne manglende hensynstagningen til hva andre måtte mene om navnevalget viser at foreldrene oppfatter seg selv som suverene på dette feltet. Flere foreldre sier også at de velger et originalt navn for å gi barnet en særegen identitet. "[Vi] føler slektsnavnet gir [navnebæreren] en identitet, men med metronymet gir dette også en *spesiell identitet*" (Informant nr. 41, min utheving). Metronymet er mer enn en merkelapp, det er også en svært tydelig identitetsmarkør. Det er en svakhet i Brennens argumentasjon at han ikke tar hensyn til dette.

Kjønn og nasjonalitet innskrenker også det navnerforrådet navnegiverne kan dra nytte av. Litt spissformulert kan vi si at det er lite trolig at en jente på Sri Lanka vil få navnet Harald. Navneregisteret blir også i større eller mindre grad regulert av kulturelle faktorer. Til enhver tid er det enkelte navn som er mer populære enn andre. Noen navn øker i bruk, andre synker. I enkelte tilfeller er det mulig å finne en forklaring på hvorfor et navn stiger eller synker i popularitet. Det norrøne kongenavnet *Sverre* var ti ganger så populært i perioden 1900-1920 som det var rundt år 2000. Vi kan trolig argumentere for at denne populariteten blant annet kom som et resultat av vektleggingen av en gullaldermyte under nasjonsdanningen rundt Unionsoppløsningen i 1905. Den nordiske navnerenessansen var en

⁶ Et unntak er navneloven som regulerer navnebruken i Norge, men denne loven utøver bare reguleringsmakt i saker hvor et navn vil bli til "vesentlig ulempe" for navnebæreren.

navnetrend som varte fra omtrent 1870 og til tidlig på 1900-tallet, og denne trenden kan også være en forklaring på den økte bruken av navnet *Sverre*. Som oftest er det ikke mulig å få klarlagt alle faktorene bak en økende eller minkende bruk av et gitt navn, men mye kan forklares ved å peke på den kontinuerlig skiftende navnemoten. Motefenomen, som f.eks. fornavn, avløser hverandre kontinuerlig, og navn og navnetyper kan bli populære i egenskap av å bare være "nye".

1.6. Lovverk – likestillingsloven og navneloven

Utviklingen i bruken av metronym kan ikke vurderes uten at en samtidig tar for seg likestillingsloven. Likestillingsloven ble vedtatt 9. juni 1978 og trådte i kraft 15. mars 1979. I lovens formålsparagraf står det at "[d]enne lov skal fremme likestilling mellom kjønnene og tar særlig sikte på å bedre kvinnens stilling. Kvinner og menn skal gis like muligheter til utdanning, arbeid og kulturell og faglig utvikling" (Lovdata.no: Likestillingsloven § 1). Loven representerer en verdiendring i det norske samfunnet. Fra i stor grad å være mannsfavoriserende ble nå samfunnet gradvis mer likestilt. Dette har vært en langsom prosess, men i de senere år har Norge fått et relativt likestilt samfunn. Historisk sett har det vært farsnavnet gjennom patronym som har vært brukt. Denne tradisjonen har vært forankret i den patriarkalske samfunnsordningen. Med et gradvis mer likestilt samfunn har aksepten for metronym vokst. Fortsatt er bruken liten, men tallmaterialet viser at bruken stort sett har økt fram til nå. Dette vil jeg komme mer innpå senere (jf. pkt. 4.1.).

En annen lov som er relevant for denne avhandlingen, er Lov om personnavn (navneloven). Loven trådte i kraft 1. januar 2003 og avløste den gamle navneloven fra 1964. Hovedhensikten med denne loven var en liberalisering av navnepolitikken. Navngivere skulle få større frihet i valg av navn. Tidligere kunne myndighetene nekte folk å ta navn som de mente var til ulempe for navnebæreren. Med den nye navneloven må det være en *vesentlig* ulempe ved navnevalget før myndighetene kan gripe inn. Metronym var tillatt under den gamle navneloven, så den nye navneloven kan ikke kalles banebrytende for metronymbruken.

1.7. Annen forskning

Det har vært forsket en del på metronym og patronym som navnefenomen, men mye av denne forskningen har tatt for seg historisk bruk av navnetypene. Ole-Jørgen Johannessen (2001), Lena Peterson (1992) og John Kousgård-Sørensen (1984) tar for seg bruken av patronym og metronym i middelalderen. Guðrún Kvaran (1996) tar også for seg navnebruken i et historisk perspektiv, men går i tillegg inn på bruken av metronym i samtiden. I tekster med likestillingsperspektiv har det også vært en viss vektlegging av metronym. Eva Brylla (1998) og Gulbrand Alhaug (1999) sammen med Agnete Egilsdatter Kristoffersen tar et feministisk perspektiv og ser i sine respektive artikler blant annet på bruken av navnetypen. Thorsten Andersson (1995) går også inn på kjønnsperspektivet. Han problematiserer i sin artikkel enkelte feministiske aspekt ved bruken av metronym.

1.7.1. Historisk bruk

Hvilken rolle har metronym spilt historisk? Navnetypen har aldri vært vanlig, men vi kan likevel snakke om en periode under norrøn middelalder hvor metronym var noe brukt. Ole-Jørgen Johannessen har forsket på denne perioden fra et norsk perspektiv. Perioden med økt bruk varte ikke i lenge, for utover middelalderen og fram mot vår tid har metronym vært lite i bruk. Det finnes flere teorier om hvorfor utviklingen gikk slik den gjorde. Eva Brylla tar i artikkelen "Svenskt tilnamnsskick i kvinnoperspektiv" blant annet for seg årsakene til denne utviklingen.

1.7.2. Metronym i norrøn middelalder

Metronymutbredelsen under norrøn middelalder er et lite omtalt felt, og det er derfor naturlig nok også lite forskning på de bakenforliggende årsakene til bruken. I en artikkel om metronym og metronymbærere i norrøn middelalder tar Ole-Jørgen Johannessen for seg denne bruken og gir en oversikt over forskningen på feltet. I sin artikkel legger han stor vekt på det han mener er to sentrale artikler om historisk metronymbruk i Norden: Lena Peterson "Metronymika i Sverige under medeltiden", og John Kousgård Sørensens artikkel om metronym i dansk middelalder.

Som navnefenomen er patronym betydelig mer utbredt enn metronym. Dette har sammenheng med at den patriarkalske samfunnsordningen historisk sett har vært mye vanligere enn den matriarkalske samfunnsordningen. I mange samfunn utenom Nord-Europa er det fortsatt et svært asymmetrisk maktforhold mellom kjønnene. Som tidligere nevnt, defineres patronym som "[...]et proprialt tillæg til en persons fornavn, som indeholder opplysninger om pågældendes faders navn" (Kousgård Sørensen 1984:9). Et metronym kan derfor defineres som et tillegg til en persons fornavn som inneholder fornavnet til personens *mor*. Patronym og metronym kan brukes både av sønn og datter og kommer som et tillegg til personnavnet i førsteposisjon. Det er ikke funnet metronym eller patronym fra norrøn middelalder som står alene som personnavn (Johannessen 2001:36).

Johannessen refererer i sin tekst til Kousgård Sørensens to kriterier for å skille mellom patronym – altså en del av et egennavn, og en patronymisk forbindelse – en syntaktisk slektshenvisning (Kousgård Sørensen 1984:9). Det første er et *grafisk kriterium* som tar for seg om det i sammensetningen er særskrivning eller ikke. Eksempler som trekkes fram i teksten, er kontrasten mellom særskrivningen *Óláfr Tryggva son* og sammenskrivningen *Óláfr Tryggvason*. Men Lena Peterson (1992) aviser dette som et viktig moment når det gjelder patronym og metronym. Peterson skriver dette fordi "[...] i den medeltida ortografin är sär- och sammanskrivning av sammansatta ord högst vacklande" (Peterson 1992:86). Det fantes ikke klare normer for hvordan et navn skulle skrives. Peterson argumenterer for at dette gjør at en ikke trenger å skille mellom særskrivninger og sammenskrivninger av metronym i så stor grad som Kousgård Sørensen, og at dette trolig ikke har noe å si for uttalen av navnet.

Det andre kriteriet til Kousgård Sørensen er et *syntaktisk kriterium*. Rekkefølgen på leddene er viktig for å skille mellom et patronym og en patronymisk forbindelse. Peterson og Kousgård Sørensen mener begge at leddrekkefølgen i et navn med metronym eller patronym er fornavn + farens/morens navn i genitiv + *son/dotter* (Johannessen 2001:34). Et navn vil altså ikke klassifiseres som metronym eller patronym hvis leddenes rekkefølge ikke er *mora* eller farens navn før en slektsbetegnelse.

Johannessen tar i sin tekst for seg metronym i Landnámabók, kongesagaene og islendingesagaene. Her finner en 150 belegg for denne navnebruken (Johannessen 2001:39). Dette er i all hovedsak mansnavn, men det finnes også eksempler på kvinner med metronym. Peterson skriver om åtte tilfeller i verket *Sveriges medeltida personnamn*, Kousgård Sørensen har funnet seks. Metronym som ender på *-dotter* er i all hovedsak et adelsfenomen (Johannessen 2001:43). Dette bekrefter etter mitt syn Pierre Bourdieus teori (jf. pkt. 3.1.2.) om at smakspreferanser varierer avhengig av klassesilhørighet (Bourdieu 1995:44). Metronym var altså et overklassefenomen under norrøn middelalder. Men det er viktig å huske på at det i hovedsak er høvdingslekt og adel som blir omtalt i kildematerialet til Johannessen. Hvilke navn som ble brukt i lavere samfunnslag er ukjent, for en mangler skriftlig materiale. Det kan likevel være mulig å omtale metronym som en klassemarkør. Hvis vi omtaler metronym som et statussymbol, bør vi forsøke å forstå hvorfor bruken minket så dramatisk fra 1500-tallet og framover.

1.7.3. Årsaker til metronymbruk

Johannessen går som tidligere nevnt, inn på bakgrunnen for bruken av metronym i norrøn middelalder. Han tar utgangspunkt i sju trekk som Kousgård Sørensen (1984:128ff) har kommet fram til. Disse punktene er:

1. Morens slekt er mer fornem enn farens.
2. Moren er faren overlegen m.h.t. evner og handlekraft.
3. Morens navn er mer uvanlig enn farens og derfor bedre egnet for identifisering.
4. Moren er fra traktene, faren er innflytter.
5. Faren er ofte borte for lengre perioder.
6. Barnet er født utenfor ekteskapet.
7. Faren er død før barnet er født eller under barnets første leveår.

Johannessen velger få fokusere på tre punkter. Disse er at (1) morens slekt er mer fornem enn farens slekt, (6) at barnet er uekte og (7) at faren dør tidlig. De fire andre momentene er det ikke mulig å verifisere på grunn av begrensninger i kildematerialet (Johannessen 2001:58). Av disse momentene er det trolig bare nr 6 som er relevant i vår tid.

Fornemhetskriteriet har trolig ingen betydning i Norge i dag, og det er heller ikke sannsynlig at barn får moras navn hvis faren dør tidlig. Det som kan ha noe å si, er om barnet er "uekte". I dagens samfunn er det blitt vanlig at barn fødes uten at foreldrene er gift. Av barn født i 2003 var halvparten født av samboende foreldre.⁷ Tradisjonelt har det vært slik at barn fikk farens etternavn, men denne normen er ikke lenger absolutt. Navneloven bestemmer at barn som ikke har fått etternavn ved seksmånedersalderen, får moras etternavn. Fortsatt er det trolig likevel slik at mange barn får farens etternavn av tradisjonelle grunner, men det er også kommet mange andre strategier for å navngi barn. Vi kan tenke oss at gifte par er mer tilbøyelige til å velge den tradisjonelle løsningen med å gi barnet farens etternavn. Giftemål er en svært tradisjonsbundet handling, og dette kan kanskje smitte over på valg av etternavn til barnet. Samboere er kanskje mer fristilte når det gjelder å navngi barna sine. Det å sette et patronym eller et metronym som mellomnavn er en måte å få begge foreldrene representert i navnet. Om barnet får farens etternavn, kan det få et metronym som mellomnavn, og hvis det får moras etternavn, kan det få et patronym som mellomnavn. Uten å kunne vise til noe empiri mener jeg at det er relativt sannsynlig at samboere velger metronym oftere enn gifte, altså at metronym trolig er vanligere blant "uekte" barn enn blant "ekte" barn.

1.7.4. Nedgang i metronymbruk

Utover middelalderen minker metronymbruken. Fra å være lite brukt under norrøn tid blir nå metronym enda mindre brukt. Lena Petterson setter dette i sammenheng med endringer i arvereglene (Petterson 1979:110). I tidlig middelalder ble kvinner og menn likestilt i arveoppgjør, men denne likestillingstanken forsvant utover middelalderen. Dette kan ha vært viktig, for med favorisering av menn i arveregler kom det et økonomisk incentiv for å knytte seg til faren framfor mora. Faren ville stå sterkere økonomisk enn mora selv om de hadde tilnærmet lik økonomisk bakgrunn. Eva Brylla argumenterer mot dette synet ved å påpeke at i byene var kvinner og menn fortsatt likestilte i arv (Brylla 1998:233). Det kan godt argumenteres for at Brylla har rett, for byene hadde trolig gjennom sin rolle som handelssted og administrasjonssentrum en normgivende effekt på omliggende distrikter. Det

⁷ SSB sine nettsider: http://www.ssb.no/ola_kari/barn/main.html

virker derfor ulogisk at endringer i arveregler skulle være utslagsgivende for den synkende metronymbruken. Jeg mener det er mer trolig at navnebruken minket fordi metronym ble opplevd som negativt. I svensk kildemateriale fra 1500- og 1600-tallet finner en oppføringer som antyder at metronym ble oppfattet som nedsettende. Navnetypen omtales som "särknamn". Dette illustrerer kvinners lave status i samfunnet (Brylla 1998:233). Denne hypotesen har overføringsverdi til Norge. Kvinnerollen har trolig lav status mot slutten av middelalderen, og dette kan naturlig nok være med på å redusere bruken av metronym. Vi kan trolig si at det er samfunnets patriarkalske struktur som er den bakenforliggende årsaken til den lave metronymbruken. Samfunnets kvinnesyn har variert i løpet av århundrene, og dette kommer også til syne igjennom navnebruken (Brylla 1998:240). I perioder hvor kvinnerollen har stått sterkt, har også metronym stått relativt sterkt. I den nordiske vikingtid og tidlig middelalder hadde kvinner relativt stor innflytelse og makt i samfunnet, og i denne perioden var metronymbruken stor. Når kvinnerollen i løpet av middelalderen ble svekket, ser vi dette igjen i den synkende bruken av metronym.

1.7.5. Nyere tids forskning

Tradisjonell navnekultur har lagt vekt på at kjønnene skal holdes strengt adskilt. Et jentenavn skal ikke brukes på en gutt og omvendt. Men i tillegg til dette har også det mannlige ofte stått som norm. Ordet brannmann er kjønnsnøytralt selv om det har endingen *-mann*, men ord som ender på *-kvinne*, som f.eks. brannkvinne, vil ikke bli oppfattet som kjønnsnøytralt. Det maskuline ordet blir sett på som norm (Brylla 1998:240).

I sin artikkel "Svenskt efternamnsskick – quo vadis?" går Thorsten Andersson relativt hardt ut mot bruken av metronym. Svensk navnelov har gjennom å anerkjenne endingen *-dotter* som likestilt med *-son* gjort et "[...] djupt ingrepp i svensk efternamnsstruktur [...]" (Andersson 1995:36). Andersson er særlig redd for at gutter kan få etternavn med endingen *-dotter* og ser på dette som et motefenomen.

"Spridningen av *-dotter*-namn til gossebarn frå deras mödrar motverkas, som vi sett, i varje fall i viss mån genom mödrarnas ingripande. Familjers önskan att anta *-dotter*-

namn framstår snarast som ett tidsbundet fenomen knutet til barrikadfeministernas generation” (Andersson 1995:38).

Andersson har et godt argument når han sier at stivna patronym står sterkt i svensk navnetradisjon. Selv om endingen *-son* bokstavelig sett betyr ”sønn”, så har navnetypen gjennom bruk blitt kjønnsnøytral. Det samme kan ikke sies om endingen *-dotter*. Denne endingen er ikke kjønnsnøytral, og selv om endingene er blitt likestilt gjennom svensk navnelov, er det ikke vanlig å la guttebarn få et etternavn som ender på *-dotter*. Jeg mener likevel at Andersson går for langt når han kritiserer navnelovens likestilling av *-son* og *-dotter*. Det å si at en lov bryter med det tradisjonelle er ikke et godt nok argument for å droppe en slik likestilling av endinger. En likestilling av endingene er en konsekvens av at en har fått et gradvis mer likestilt samfunn. Kjønsroller blir opprettholdt gjennom språk. Dette ser vi blant annet gjennom at flere yrkestitler har endingen *-mann* selv om det ikke nødvendigvis er en mann som har stillingen, eksempler på dette kan være ord som *brannmann, politimann, formann, namsmann* osv. (Alhaug & Kristoffersen 1999:41). Det er godt mulig at slike titler kan ”skremme” kvinner fra å søke på stillinger, og slike ord blir med ett med på å bevare de eksisterende kjønnsrollene. Jeg mener at det derfor er viktig å være bevisst på kjønnsaspektet i språket. På denne måten kan en få oversikt over hvordan språket hindrer likestilling. Dette er en viktig grunn til å likestille endingene *-son* og *-dotter*.

2. Materiale

Materialet som denne avhandlingen bygger på, er todelt. Den første delen er et navnekorpus som egner seg best til å bli undersøkt kvantitativt, mens den andre delen som består av spørreskjemasvar som vil bli analysert kvalitativt.

2.1. Materiale fra Sentralkontoret for folkeregistrering

Empirien er som sagt over hentet fra to ulike datakilder, og den første kvantitative empirien er hentet fra et digitalt navnemateriale fra Sentralkontoret for folkeregistrering. Denne søkbare filen inneholder navnet på alle nordmenn som levde 1. november 2007. Oppgaven tar utgangspunkt i et korpus som er trukket ut av denne hovedfilen. Jan Aarts omtaler termen korpus i artikkelen "Corpus analysis" (2005).

"Roughly, the data available for linguistic research stem from either of two sources: intuitions about language or observation of linguistic events. Collections of data of the latter kind are called corpora" (Aarts 2005:1).

Jeg velger å kategorisere et navn som en "linguistic event", og en samling navn kan derfor omtales som et korpus. Korpus som kildemateriale har vært i bruk i lang tid, men med bruken av informasjons- og kommunikasjonsteknologi opplevde en et gjennombrudd i hvordan en kunne bruke dette materialet (Aarts 2005:1). I denne avhandlingen er jeg avhengig av å kunne søke i korpuset for å finne de svarene jeg trenger til oppgaven, og siden korpuset er digitalt er dette mulig. Navnekorpuset er en oversikt over alle kvinner i Norge født etter 1900 som enten har et patronym eller et metronym som mellomnavn. Det er 4528 kvinnenavn i denne filen. Av disse er det 3869 kvinner med patronym som mellomnavn og 659 med et metronym som mellomnavn. Jeg velger i hovedsak å gå inn på navn med parentonym i *mellomnavnsposisjon*, men i kapittel syv vil jeg også gå litt inn på parentonym i *etternavnsposisjon*. I tillegg til overnevnte materiale har jeg også fått tilgang til en oversikt over alle nordmenn som har et parentonym som ender på –datter/–dotter og –sønn. Dette materialet inneholder bare 152 oppføringer, altså er det mye mindre enn fila som inneholder parentonym i mellomnavnsposisjon.

Til hver oppføring i navnekorpuset er det knyttet en serie variabler som vi kan bruke for å analysere materialet statistisk.

Løpenummer. Hver av de 4528 oppføringene er nummerert. De er nummerert i en rekkefølge som passer inn med en alfabetisk sortering av mellomnavnet. Mellomnavnene går fra *Aagesdatter* til *Øyvindsdatter*.

Navn. I korpuset er det en fornavnskolonne, en mellomnavnskolonne og en etternavnskolonne. I tillegg til disse tre er det en kolonne som tar for seg basen, altså fornavndelen, i mellomnavnet. Basen i et mellomnavn er det navnet som mellomnavnet bygger på. I metronymet *Gørilsdatter* er basen *Gøril*. Basen har så blitt kategorisert i en kjønnskolonne med betegnelsen K eller M avhengig av om det er et kvinne- eller mansnavn. Det er noen navn hvor jeg er usikker på om basen er et kvinnenavn eller mansnavn. For eksempel er navnet *Adel* vanskelig å kjønnsbestemme. I disse tilfellene har jeg latt være å kategorisere. Slike tvilstilfeller er likevel så få at det har lite å si for statistikken.⁸

Fuge-s. Fuge-s fungerer trolig som en erstatning for opprinnelig s-genitiv. De fleste av oppføringene har en fuge-s mellom basen og *-datter/-dotter*, av totalt 4528 oppføringer i korpuset er det hele 4025 som har en slik kobling. De 503 andre mangler fuge-s. I materialet er det 24 metronym som begynner med fornavnet *Anne*. Av disse er det 19 med fuge-s (*Anne-s-datter*) og fem uten fuge-s (*Anne-Ø-datter*). I korpuset er det 128 oppføringer der mansnavnet *Anders* utgjør basen. I slike tilfeller kan vi si at motsetningen mellom fuge-s og Ø er nøytralisert. Det er flere navn hvor dette er tilfellet, blant annet i navn som *Jens*, *Lars* og *Vigdis*. Denne dobbeltfunksjonen har lite å si for det endelige resultatet.⁹ Det er 74 % av metronymbærerne som har fuge-s. Dette er langt lavere enn hos patronymbærerne hvor 92 % har fuge-s.

Fødselsår. I korpuset er det også en kolonne for fødeår. Denne kolonnen er svært nyttig når en skal se på utvikling i bruken av patronym og metronym over tid. Korpuset har blitt

⁸ Det er fire slike oppføringer totalt i korpuset.

⁹ Island har ingen normering som bestemmer om det skal være fuge-s eller ikke, og bruken av fuge-s varierer (Kvaran 1996:39).

begrenset til å bare ta med kvinner født fra og med 1900 til og med 1. november 2007. I tillegg til fødeår er det også ført opp *fødested*¹⁰ og *fødekommune*.

Bokommune. I en kolonne er det ført opp kommunenummer til kommunen hvor informanten er bosatt. Bokommunen viser bosted på det tidspunktet materialet ble hentet ut fra folkeregisteret av Sentralkontoret for folkeregisteret, altså et øyeblikksbilde fra 1. november 2007. Den siste kolonnegruppa i korpuset tar for seg *adressen* til de som står oppført. På grunn av begrensninger i materialet er dette ikke en komplett liste, og det er kun et fåtall av oppføringene som har adresse.

De søkbare parametrene kan brukes for å se på blant annet regionale og aldersmessige forskjeller. Fordelen ved å analysere datamateriale på en slik kvantitativ måte er at svarene som en får, kan generaliseres, de er reliable og kan etterprøves på en helt annen måte enn kvalitativ empiri (Jacobsen 1997:119). Data fra korpuset er også godt egnet til å bli brukt i statistikk.

2.2. Intervjubasert materiale

Den andre datakilden til denne avhandlingen er en kvalitativ spørreundersøkelse med en kombinasjon av åpne og lukkede spørsmål som er rettet til navngivere som har gitt sine døtre et metronym som mellomnavn. Denne empirien er, i motsetning til den kvantitative dataen, laget spesifikt for denne oppgaven. Informantene ble valgt ut ved at det ble sendt et informasjonsskriv og spørreskjema til et visst antall navnebærere fra navnekorpuset. Svarene som kom inn, har blitt anonymisert i den ikke-klausulerte utgaven av avhandlingen. Anonymiseringskravet er ikke noe stort problem for oppgaven, for det er ikke selve navnet, men bakgrunnen for navnevalget som er relevant. Denne informasjonen trenger som oftest ikke anonymiseres. I den ikke-klausulerte utgaven vil det bli brukt konstruerte navn, men den klausulerte utgaven vil ha de opprinnelige navnene.

¹⁰ Med fødested menes det normalt sykehus i og med at de fleste blir født på sykehus eller fødestue.

Det var viktig at disse navnebærerene bodde hos sine foreldre, for det var *foreldrenes funksjon som navngivere som var interessant*. For å finne navnebærere som fortsatt bodde sammen med navngiverne, fokuserte jeg på de navnebærerene som var yngre enn 18 år. På grunn av svakheter ved filen var det bare mulig å finne adressen på 133 navnebærere. Fra disse kom det inn 79 svar¹¹, svarprosenten var altså på 59 %. Spørreskjemaet (jf. vedlegg 1) hadde som hensikt å finne svar på to problemstillinger: Det første gikk på bakgrunnen for navnevalget. Informantene ble spurt hva som inspirerte dem til å velge et metronym, hvilke reaksjoner som kom på navnevalget og hva de ville signalisere ved å velge et slikt navn. Disse spørsmålene skal brukes for å forstå navnetypens rolle som innovasjon med utgangspunkt i diffusjonsteorien til Everett M. Rogers' *Diffusion of Innovations* (jf. pkt. 3.1.1.). Den andre problemstillingen gikk på den sosiale bakgrunnen til foreldrene. Ved å spørre om utdanningsnivå og politisk preferanse er det mulig å kategorisere foreldrene, og på denne måten kan en se om det er spesielle grupper som peker seg ut. Pierre Bourdieus teori om smakspreferanse og klasses tilhørighet er viktig teorigrunnlag for denne delen av oppgaven (jf. pkt. 3.1.2.).

Det er nyttig for avhandlingen å definere informantgruppa aldersmessig, og jeg velger derfor å si at hovedvekten av informantene (foreldrene) er født mellom 1960 og 1985.

Navnebærerene skulle ikke være eldre enn 18 år i 2007, altså var de født i 1990 eller senere. De fleste er derimot født i 1995 eller senere, og foreldrene vil da trolig være født i perioden mellom 1960 og 1985. De eldste informantene var da 30 år i 1990, og de yngste var 22 år i 2007.

2.3. Kildekritikk

En viktig ulempe ved en kvantitativ tilnærming er at en mister mye av nyanserikdommen en får ved et kvalitativt perspektiv. Navngiverne har alle gitt barna sine et metronym som mellomnavn, men årsakene til dette kan være svært ulike. Enkelte informanter forteller at

¹¹ 78 svar kom som returnert spørreskjema, et svar kom som e-post.

de gav navnebæreren et metronym fordi de vil være spesielle. Som et eksempel sier en informant at de hadde et "[y]nskje om å gå egne vegar" (Informant nr. 54). En vil markere skille mot tidligere navnetradisjon og på denne måten framstå som nytenkende. Som en motsats til dette oppgir andre igjen at de vil bruke navnet for å markere tilhørighet til en gammel tradisjon. En informant sier at de hentet inspirasjon fra gammel slekt. "[Vi] har familie på mormors side hvor en gren het Jeremiasdatter. [Vi har] [f]amilie fra Gildeskål, Salten." (Informant nr. 68)¹² Informanten tar feil når hun sier at det var en gren av familien som het *Jeremiasdatter*, for patronymet er trolig et ekte patronym, altså vil det bare kunne gis til døtrene til *Israel*. Med "gren" menes det trolig en slektslinje, og det er ikke mulig å bruke et ekte patronym som "slektsnavn". Det som er interessant her, er at informant nr. 54 og informant nr. 68 har gitt barna sine samme type navn, men med helt ulik begrunnelse. Slike forskjeller kommer ikke fram i kvantitative undersøkelser og er en svakhet ved et slikt perspektiv.

I en spørreundersøkelse vil en informant møte en serie spørsmål. Selv om forskeren forsøker å stille åpne spørsmål i slike undersøkelser, vil et spørsmål sjeldent være helt nøytral. En risikerer å stille ledende spørsmål. I spørreskjemaet som jeg sendte ut, var det blant annet et spørsmål hvor informantene ble spurt om "Hvilke reaksjoner fikk dere på navnebruken?".¹³ Det hadde vært ønskelig om spørsmålet hadde vært mer åpent. Informantene kunne i stedet for å bli spurt om "hvilke reaksjoner" blitt spurt om "kom det noen reaksjoner? Hvis ja, hvilke?" Ved å bruke *hvilke* forutsetter jeg implisitt at det kom reaksjoner. Informantene kan føle at det forventes at det kom reaksjoner på navnevalget, og det er derfor mulig at de endret svarene for å "imøtekomme" spørsmålet. Av svarene som kom inn, opplyser de fleste at de fikk positive reaksjoner på navnevalget. Det var også noen få som fikk negative reaksjoner, men denne gruppa fikk ofte positive reaksjoner i tillegg til de negative. Kun tre informanter opplyser om at de *ikke* fikk noen reaksjon. Det at de aller fleste forteller at de fikk reaksjoner av den ene eller andre typen, kan bekrefte at spørsmålet var ledende, men det er også mulig at det i de fleste tilfeller kommer positive eller negative reaksjoner når et

¹² Informant nr. 68 har blitt inspirert av et patronym, altså *Jeremiasdatter*, til å gi datteren sin metronymet *Vigdisdatter* som mellomnavn (jf. pkt. 6.1.).

¹³ Se vedlagt spørreskjema (jf. Vedlegg 1).

barn får et navn. Det er vanskelig å konkludere i slike tilfeller, men en kan konstatere at det er krevende å stille helt objektive spørsmål.

Hovedfokuset i denne avhandlingen vil være patronym og metronym som ender på *-datter* eller *-dotter*. Det er flere grunner til at jeg ikke vil ta for meg patronym og metronym som ender på *-sønn* eller *-son*. En grunn er det voldsomme misforholdet mellom navn som *Ivarsønn* og *Annesønn*. *Patronym* som ender på *-sønn/-son*, er mye mer frekvent enn *metronym* som ender på *-sønn/-son*, sistnevnte er *svært lite brukt*. En annen grunn er at det vil være vanskelig å skille ut *stivnede* patronym fra *ekte* patronym. Med *stivnet* patronym menes patronym som ikke lenger viser korrekt slektstilhørighet. Ifølge Statistisk sentralbyrå er det 52 461 nordmenn som har *Johansen* som etternavn, og etternavn som ender på *-sen* er svært vanlige. Den gamle navneloven som gjaldt til og med 2002, godtok også *-sen* som ending på ekte patronym¹⁴ (Nerdrum 1971:98). Dette gjør det svært vanskelig å se om *Johansen* er et ekte eller et *stivnet* patronym. På samme måte er *stivnede* patronym som ender på *-son*, svært vanlige i Sverige, og det finnes også noen i Norge. Ifølge SSB er det i Norge 1409 personer med etternavnet *Larsson*. For å skille ut de personene som bruker navn som *Larsson* eller *Johansen* som ekte patronym, fra de som bruker navnet som et *stivnet* patronym, må en intervjuer hver enkelt for å få klarlagt bakgrunnen for navnevalget. I en slik intervjurunde ville en måtte intervjuer svært mange informanter. Siden dette er en mastergradsavhandling, må jeg ikke la oppgaven bli for omfattende. Dette er i seg selv en viktig grunn til å begrense temaet jeg vil gå inn på, til patronym og i hovedsak metronym som ender på *-datter* og *-dotter*.

¹⁴ Den nye navneloven fra 2002 godtar ikke *-sen* som ending i patronym.

3. Teori og metode

3.1. Teorigrunnlag

3.1.1. Innovasjonsteori

Metronym er en gammel navnetype (jf. pkt. 1.7.1.), men den økte bruken av metronym etter 1970 gjør at jeg velger å omtale navnetypen som en innovasjon. En innovasjon er en idé, et handlingsmønster eller et objekt som oppfattes som nytt, av et individ eller en gruppe (Rogers 2003:12). Det som spres, er ikke metronym som navn, men metronym som en ny idé, altså *metronym som informasjon om noe nytt*. En innovasjon spres til potensielle adoptører gjennom diffusjon, dette er en prosess som ifølge Rogers' *Diffusion of Innovations* innbefatter fire hovedelementer (Rogers 2003:5). Det må være en (1) *innovasjon* som (2) *kommuniseres gjennom gitte kanaler* over (3) *tid* blant medlemmene av et (4) *sosialt system*. Disse faktorene kan brukes for å klarlegge en diffusjonsprosess der metronymet er innovasjonen.

3.1.1.1. Innovasjon

Metronym som ender på *-datter* eller *-dotter* har som navnefenomen vært lite frekvent opp igjennom århundrene fram til vår tid, men på 1980- og 1990-tallet skjedde det en økning i bruken. Det kan være flere årsaker til dette. En mulig årsak kan være det økte fokuset på likestilling mellom kjønnene som kom samtidig med likestillingsloven fra 1978. Det norske samfunnet hadde da vært igjennom 1970-tallet hvor kvinnekamp hadde satt søkelys på de kjønnsdiskriminerende elementene som lå i det rådende konservative verdisynet. Det politiske klimaet hadde fått med seg dette og hadde en ønske om å lovfeste kvinners rettigheter til likebehandling. Som sagt er det trolig flere årsaker enn ønsket om likestilling som ligger bak framveksten av metronym, men dette er utvilsomt et viktig aspekt.

Metronym kan altså omtales som en innovasjon, men vi trenger å se nøyere på hvilken *type* innovasjon metronym er. Rogers bruker et sett av attributter for å klassifisere innovasjoner, og vi kan bruke disse for å se nøyere på metronym som innovasjon: *relative fordeler*,

kompatibilitet, kompleksitet og observerbarhet. Disse attributtene er viktige for å forstå spredningstempoet til en innovasjon (Rogers 2003:15). Jeg kommer til å bruke disse fire attributtene på *metronym* som nytt navnefenomen, for jeg mener dette kan være nyttig for klassifiseringen av metronym som innovasjon.

Relative fordeler. Metronym som mellomnavn har flere fordelaktige sider som kan fremme navnetypen som innovasjon. Slike relative fordeler er nødvendige for at en innovasjon skal være vellykket. Innovasjonen må være bedre enn det eksisterende systemet det erstatter (Rogers 2003:15). For det første oppgir flere av informantene at navnetypen har som fordel at den tydeligere enn andre navnetyper får fram en tilknytning til mora. En informant sier at hun ved navnevalget hadde til hensikt å vise ” [a]t hun [*navnebæreren*] hadde tilknytning til meg som mor” (Informant nr. 16). Navnet har altså en funksjon som en sterk *morsmarkør*. For det andre får navnetypen også en funksjon gjennom den sjeldne bruken. ”Vi ville at hun [*navnebæreren*] skulle ha et litt spesielt og originalt navn” (Informant nr. 18). Navnet er en viktig identitetsmarkør og er egnet til å skille navnebæreren fra andre. Navngiverne kan vise et ”[y]nskje om å gå egne vegar” (Informant nr. 54). Dette er både positivt og negativt, for det er ikke nødvendigvis slik at et navnemønster som bryter med det tradisjonelle, er like populært over alt. Det er nok mange som opplever navnetypen som for radikal. Et tredje moment er at navnetypen for mange informanter fungerer som en erstatning for det vanligere mors *pikenavn*¹⁵ i barnets navn. Ved å velge et metronym får en et mer ”ryddig” navn uten to navn med etternavnkarakter. Det fjerde aspektet ved navnevalget er det estetiske. Dette er subjektivt, men det er mange av informantene som oppgir at de valgte navnet på grunn av estetikken. ”Jeg syntes det bare hørte veldig fint ut”(Informant nr. 62). Vi må her huske på at informantene har valgt et slikt navn til barnet sitt, og de er derfor alle sammen trolig begeistret for navnet. Det er godt mulig at et snitt av befolkningen generelt ikke vil oppfatte navnetypen som penere enn andre navn. Om en ikke liker navnetypen, velger en heller ikke å gi barna sine et slikt navn, og det var bare navngivere som har valgt et metronym, som fikk tilsendt spørreskjemaet.

¹⁵ Med *pikenavn* menes her mors etternavn fra før hun giftet seg.

Kompabilitet. En innovasjon må ikke utfordre det eksisterende verdisynet i et samfunn. (Rogers 2003:15) Dette er viktig for forståelsen av diffusjonen av metronym. Tradisjonelt i det norske samfunnet har det vært viktigere at navn viser tilhørighet til far framfor til mor. Dette synet har gjort at metronym har hatt liten utbredelse. Med likestillingsloven fra 1978 begynte en gradvis endring i hvordan en vektla morstilknytning. Utbredelsen av metronym kommer trolig som en effekt av at samfunnet ble mer likestilt. Dette kan være en forklaring på hvorfor navnetypen i løpet av 1980- og 1990-tallet ble vanligere. Men en innovasjon som "utfordrer" en etablert tradisjon, vil trolig ikke oppleve en rask spredning. Enkelte informanter opplever fortsatt at de får reaksjoner, hovedsakelig fra eldre, på navnebruken. En informant sier at de fikk høre utsagn som at " [...] *det er ikke mors navn som skal brukes*" (Informant nr. 42.). I slike tilfeller kan vi si at det er et kompabilitetsproblem mellom navnebruken og det rådende verdisynet til enkelte.

Kompleksitet. En innovasjon som er for kompleks vil ha problemer med å slå igjennom (Rogers 2003:16). Et metronym har en lav grad av kompleksitet fordi det ikke trengs noen spisskompetanse for å ta navnetypen i bruk. Enhver navngiver kan uten problemer gi navnet til sine barn. *Prøvbarhet* er også viktig som innovasjonsattributt (Rogers 2003:16). Om en er usikker på hvordan innovasjonen vil fungere, er det mulig å prøve den i kontrollerte former. For et metronym kan det være at foreldrene bruker navnet på hjemmebane en tid for å se hvordan det fungerer før de opplyser familie og venner om navnevalget. Slike "prøveperioder" gjør det mulig å fjerne usikkerhet som kan være til hinder for navnebruken. Fornavn får muligheten til å bli utprøvd ved i første omgang å settes som ledd nummer to i et dobbeltnavn. Om en har et navn en vil ta i bruk, men er usikker på hvordan det vil fungere, kan en plassere navnet i andreposisjon. Navnet *Sverre* var en innovasjon rundt siste halvdel av 1800-tallet, og folketellingen fra 1865 viser at tidlig i diffusjonsprosessen til dette navnet var det flere tilfeller av dobbeltnavn enn senere i diffusjonsprosessen. Dobbeltnavnet *Ludvig Sverre* er et eksempel på dette. Dersom omgivelsene i samtiden sanksjonerer negativt, er det mulig å skjule navnet bak en initial, f.eks. som *Ludvig S*. En har derfor mulighet til å endre bruken av navnet på en annen måte enn om navnet hadde stått alene som første fornavn. Denne hypotesen blir styrket ved at 1900-folketellingen inneholder

færre dobbeltnavn med *Sverre* i andreposisjon enn tellingen fra 1865. Selv om denne oppgaven tar for seg metronym som mellomnavn, kan dette også sies om metronym. Om omgivelsene reagerer negativt på et metronym i mellomnavnsposisjon, er det mulig å skjule navnet bak en initial. Navnet *Ingrid Mettesdatter Jensen* kan redigeres til å bli *Ingrid M. Jensen*. Vi kan si at graden av prøvbarhet er større for navn som står mellom første det første fornavnet og etternavnet.

Observerbarhet. En innovasjon kan være mer eller mindre observerbar, graden av synlighet er viktig for spredningen (Rogers 2003:16). Et metronym er som oftest synlig, men for de fleste personer er et navn bare synlig for ens egen omgangskrets. Det er også til en viss grad mulig å skjule et navn, for som nevnt over, kan enkelte navn skjules av initialer, og dette kan være med på å gjøre et navn "mindre observerbart". Massemedia er et eksempel på noe som er med på å øke synligheten. Om en person blir en TV-offentlighet, vil navnet bli observerbart for en stor mengde mennesker. En informant bekrefter dette: De forteller at de hentet inspirasjon fra en TV-profil. "[...] [F]aren [til navnebæreren] har alltid synst at nyhetsopplesaren Audhild Gregoriusdotter Rotevatn har eit flott namn" (Informant nr. 2). Denne nyhetsoppleseren har et patronym som ender på dotter, men overføringsverdien til et metronym som ender på dotter er til stede.

3.1.1.2. Kommunikasjonskanaler

Rogers definerer kommunikasjon som en prosess der deltakerne skaper og deler informasjon med hverandre for å oppnå en felles forståelse (Rogers 2003:18). Diffusjon er en slik kommunikasjonsprosess der informasjonen som spres, er en idé om en innovasjon, i vårt tilfelle er denne innovasjonen metronym som navnefenomen. I en diffusjonsprosess finnes det fire hovedelementer. 1. En innovasjon. 2. Et individ eller enhet som har tatt til seg eller kjenner til innovasjonen. 3. Et individ eller enhet som *ikke* har tatt til seg eller ikke kjenner til innovasjonen. 4. Kommunikasjonskanaler som binder disse to sammen (Rogers 2003:18). Før vi får en diffusjonsprosess der metronym er innovasjonen, må det altså finnes en person som bruker navnet, eller kjenner til noen som gjør det. Denne personen må føre over kjennskap til navnet til en annen person. En forutsetning for at vi kan kalle dette for en

informasjonsoverføring, er at denne andre personen ikke har kjennskap til navnet. Disse to må til slutt ha en mulighet til å kommunisere.

Tradisjonelt skiller en mellom *massekommunikasjon* og *mellommenneskelig kommunikasjon* (Rogers 2003:18). Disse termene blir for unøyaktige når en skal se på kommunikasjonskanalene omkring diffusjonen av metronym. Massemedia har den fordel at informasjonen kommer ut til svært mange, men til gjengjeld har media liten påvirkningskraft når det gjelder navnevalg. Stanley Lieberon går nærmere inn på massemedias rolle. I *A Matter of Taste* (2000) tar han for seg ulike måter massemedia kan påvirke navnevalg på. Han argumenterer for at massemedia blant annet kan minne folk på navn de kjenner til, men ikke vurderer som aktuelle når de skal navngi sine barn. Et glemt navn kan igjen bli brakt fram i offentligheten (Lieberon 2000:166). Et navn får da ofte ny oppmerksomhet, men blir i tillegg ofte knyttet til en ny skikkelse eller karakter (Lieberon 2000:166). Informant nr. 2 forteller at faren i huset er begeistret for navnet til tv-skikkelsen *Audhild Gregoriusdotter Rotevatn*. Rotevatn har et ekte patronym som mellomnavn, og hun har med dette bidratt til oppmerksomhet i samtiden om en navnetype som har fått lite oppmerksomhet i lang tid. I tillegg til å gjøre publikum oppmerksomme på nesten glemte navn kan en også få oppmerksomhet om helt nye navn (Lieberon 2000:166). Om det vil bli en norsk navnetrend er usikkert, men guttenavnet Barack var trolig lite kjent før presidentvalgkampen i USA i 2008. Media har i sin omtale av president Barack Obama trolig spilt en viktig rolle i spredningen av dette navnet.

I denne oppgaven kan vi godt sette litteratur som en underkategori at massemedia. Svært mange av informantene oppgir at norrøn litteratur har vært en viktig inspirasjonskilde. Dette betyr trolig at de har lest litteratur som Snorres Kongesagaer eller Islendingssagaene og gjennom dette blitt oppmerksomme på navnetypen. En informant oppgir derimot at de fikk kjennskap til patronym gjennom " [...] slektssøk på morssiden" (Informant nr. 74). Jeg velger å tro at informantene med termen "slektssøk" mener lesning av slektsforskningslitteratur. Slik litteratur om f.eks. en bestemt slekt, oppleves trolig ofte ikke som særlig relevant for andre enn medlemmene i den aktuelle slekten, men slektsforskningen er publisert og er

derfor tilgjengelig¹⁶. Det er derfor naturlig å kategorisere slektsforskning som litteratur. Denne bestemte informanten ble inspirert av et patronym til å velge et metronym. Det er flere informanter som sier at de har fått kjennskap til patronym for så å bli inspirert til å velge et metronym. I og med at begge navnetypene ender på *-datter* eller *-dotter*, er informantene trolig bevisst på at metronym og patronym er beslektede navnetyper.

Mellommenneskelig kommunikasjon når ikke ut til et stort publikum, men til gjengjeld er gjennomslagskraften stor (Rogers 2003:18). Vi har lettere for å ta til oss en innovasjon om vi har en bekjent som "går god" for den. Mellommenneskelig kontakt kan også deles opp etter om det er familie eller venner som påvirker. Familie har ofte sterkere påvirkningskraft enn venner og bekjente, men dette er ikke absolutt. En informant oppgir f.eks. at de fikk kjennskap til navnetypen ved at de ble "[...] tipset av arbeidskollega" (Informant nr. 76).

Lieberson går også inn på mellommenneskelig kommunikasjon. I forholdt til massemedia er mellommenneskelig kommunikasjon er langsom prosess (Lieberson 2000:167). For å illustrere denne prosessen, kan vi se for oss en situasjon der et foreldrepar gir barnet sitt et navn som tidligere ikke har vært brukt. For at dette navnet skal spres til omverdenen er en avhengig av at noen i omgangskretsen til familien blir oppmerksomme på navnet og tar det i bruk. Sjansen for å få til en spredning av navnet øker hvis flere tar til seg navnet. De fleste nye navn forsvinner på grunn av manglende bruk (Lieberson 2000:167). For at et navn ikke skal "dø ut", må antall brukere nå et punkt der navnet blir en del av navnefloraen. Dette handler ikke om bruk, men om at befolkningen er bevisst på navnet (Lieberson 2000:167).

Det er også vanskelig å kategorisere tilfeller der informantene henter inspirasjon til navnebruk fra avdøde slektninger. En informant forteller at de hentet inspirasjon fra "[s]lektssøk på morssiden" (Informant nr. 74). Disse informantene kommer i en mellomposisjon. På den ene siden er det ikke umulig at de får kjennskap til slekthistorien gjennom slektsforskningslitteratur, altså en underkategori av media. På den andre siden er

¹⁶ Mye slektsforskning er også tilgjengelig på nett.

det mulig at levende eldre slektninger har gjort dem oppmerksomme på navnet. Dette vil i så fall være et eksempel på mellommenneskelig kommunikasjon. Denne usikkerheten gjør en sikker kategorisering av slektsforskning som enten påvirkning fra media eller mellommenneskelig kommunikasjon, vanskelig

3.1.1.3 Tid og sosialt system

Det er nyttig å ta hensyn til tidsbruken i en diffusjonsprosess, for på denne måten kan en forstå hvordan innovasjonen sprer seg. Hvor lang tid det tar for metronym som navnesystem å slå igjennom i norsk navnekultur, er et sentralt tidsspørsmål som vi må få svar på. Med grunnlag i grafen over utviklingen i metronymbruken (jf. fig. 4.1.), kan vi se at om vi sammenlikner det første tiåret etter likestillingsloven, altså 1970-1980, med tiåret 1997-2007, har vi en drøy tidobling av bruken i løpet av en generasjon. Navn er noe som spres relativt langsomt, og metronym er ikke noe unntak.

En diffusjon må foregå i et *sosialt system*. Rogers definerer et sosialt system som et sett med sammenknyttede enheter som arbeider i fellesskap for å nå et felles mål (Rogers 2003:23). Dette er en svært vid term med utflytende trekk. For å kunne bruke begrepet, må vi bruke en idealisert utgave, for i realiteten er det vanskelig å skille ut et gitt sosialt system fra omliggende sosiale system. Det sosiale systemet som er relevant for denne oppgaven, er de potensielle navngivere som leter etter et navn til sine barn, altså de potensielle navnebærerene. Denne gruppen – dvs. navngiverne – arbeider ikke i fellesskap og har trolig lite kontakt.

3.1.2. Klasse og smakspreferanse

I sin kultursosiologiske analyse *Distinksjonen* redegjør Pierre Bourdieu (1979) for sammenhengen mellom smak, sosial tilhørighet og makt. Han tok utgangspunkt i sitt samtidige Frankrike hvor han på 1960-tallet intervjuet 1270 informanter som han kategoriserte ut fra graden av økonomisk og kulturell kapital. Disse kapitaltypene knyttet han så opp mot ulike kulturpreferanser og kom fram til at klasse var knyttet til smak.

Bourdieu brukte ulike malerier, klassisk musikk, teater og lignende kunstformer for å få klarlagt preferansene til informantene. Han kom blant annet fram til at det var sannsynlig at en arbeider ville foretrukket Strauss' *An der schönen, blauen Donau*, mens en universitetsforeleser trolig ville like *Das wohltemperierte Klavier* av Bach best. Dette er grovt sett grunntematikken i *Distinksjonen*. I dagens Norge er populærkulturen den dominerende, og en slik bruk av klassiske kunstformer for å finne preferansene til informanten, ville kanskje ikke være like vellykket.

I *Distinksjonen* bruker Bourdieu mye plass på å analysere klasse som egenskap. Det kan stilles spørsmål om klassetermen er relevant i det norske samfunnet etter år 2000. Bourdieu problematiserer selv klassebegrepet han bruker i sin undersøkelse.

”Disse teoretiske klassene er fiktive grupperinger som bare eksisterer på papiret og bare fordi forskerens intellekt har bestemt at de skal gjøre det. Men klassifikasjonenes gyldighet innebærer en risiko for at de teoretiske klassene vil bli oppfattet som virkelige klasser, som at de også i virkeligheten er konstituert som grupper” (Bourdieu 1979:39).

Men til tross for dette virker *Distinksjonen* som en bekreftelse på at Frankrike anno 1979 er et tydelig lagdelt classesamfunn. Spriket mellom samfunnslagene er voldsomt. En slik klasseinndeling virker trolig underlig på mange nordmenn, men i Bourdieus Frankrike er det trolig en sannhetsgehalt som vi ikke kan forstå uten å ha bodd i et samfunn hvor klassesamfunnet er viktig.

3.1.2.1. Økonomisk og kulturell kapital

Bourdieu omtaler to typer kapital, *økonomisk* og *kulturell*. Økonomisk kapital er graden av *økonomiske midler* en person disponerer. En industridirektør disponerer som oftest mer økonomisk kapital enn en lektor på videregående skole eller en arbeider i et lavtlønnsyrke. Det er ikke nødvendigvis slik at økonomisk kapital samsvarer med kulturell kapital, for ofte – men ikke alltid – er kulturell kapital en motsats til den økonomiske. Som oftest vil vi si at en

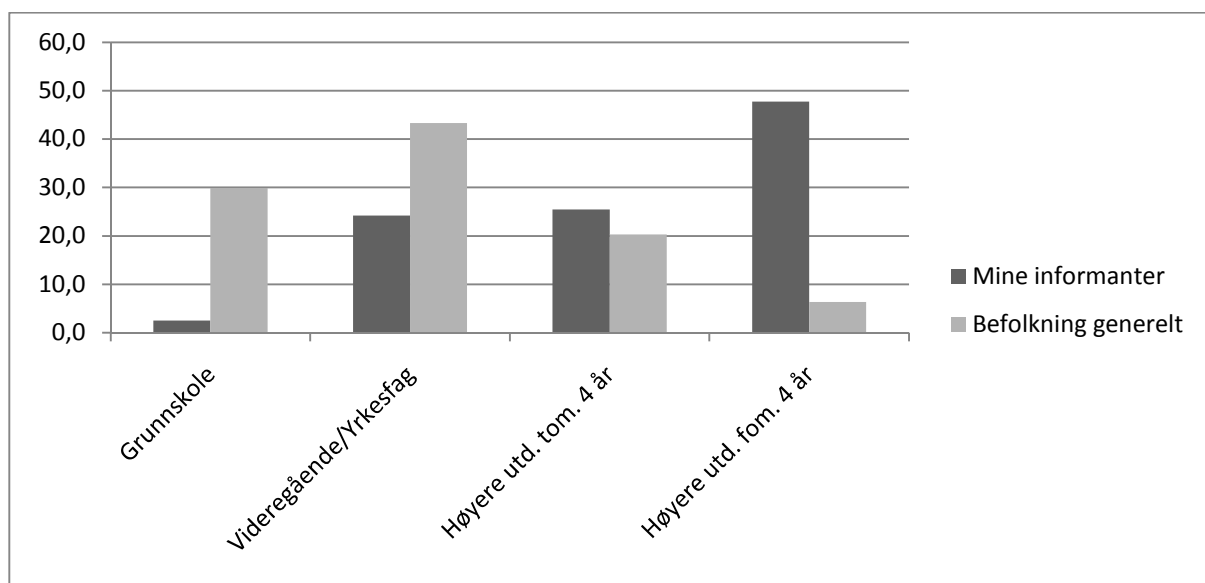
lektor har mer kulturell kapital enn en industridirektør (Bourdieu 1979:34). Slike påstander er problematiske, for det vil svært ofte være lett å finne unntak. Kategoriseringer som dette er likevel nyttige for å illustrere Bourdieus hypotese, men vi må huske på at klassetermene bare eksisterer på papiret og har som hovedhensikt å gjøre en klassifisering av smakspreferansene mulig. I platonsk ånd kan vi godt omtale klassekategoriene som *idealtyper*. En klasse kan defineres som en stor gruppe mennesker som har samme økonomiske ressurser (Giddens 2001:282). Jeg mener at det er mer fruktbart å se på graden av kulturell kapital enn på den økonomiske kapitalen. I Norge i dag er lønnsforskjellene relativt små mellom ulike grupper høyt utdannede¹⁷, og derfor mener jeg det er mer hensiktsmessig å kategorisere folk i klasser etter utdanningsnivå.

Denne avhandlingen skal se på navnepreferanse i sammenheng med kulturell kapital. Enhver klasse har sin smakspreferanse (Bourdieu 1979:36). Det er graden av økonomisk og kulturell kapital som avgjør klasse, så med andre ord er smakspreferanse avhengig av økonomisk og kulturell kapital. Graden av kulturell kapital er avhengig av utdanningsnivå, og utdanningsnivå er igjen avhengig av sosial bakgrunn (Bourdieu 1979:44). Det er usikkert om dette også gjelder i Norge. Vi kan nok si at sosial bakgrunn er viktig for utdanningsvalg, men ikke i like stor grad som Frankrike. Det norske samfunnet er relativt homogent, gapet mellom rik og fattig er mindre enn i mange andre land. Med Bourdieus ord kan vi si at økonomisk kapital er jevnere fordelt i Norge i 2009 enn i Frankrike på 1960-tallet. I og med at vi har et offentlig skolesystem til og med videregående skole, burde enhver elev ha de samme mulighetene uavhengig av sosial bakgrunn, men dette stemmer ikke helt med virkeligheten. Norske elevers skoleprestasjoner henger sammen med sosial bakgrunn, selv om vi har et offentlig skolesystem som etterstreber likhet (Lauglo 2009:70). Til tross for dette kan vi likevel si at kulturell kapital i Norge er jevnere fordelt enn i Frankrike.

¹⁷ Et godt eksempel på dette mener jeg vi ser i det at lønnsnivået blant akademikere i kommunal og fylkeskommunal virksomhet (36 000kr i mnd.) bare er 25 % lavere enn lønnsnivået hos sykehusleger (48 000kr i mnd). (SSBs nettside). Dette gapet er trolig betydelig større i andre land, f.eks. er en overlegelønn i USA på 13 000 000 kr (267 000 \$) (Ylf-forum 1-2008:17).

Utdanning gir kulturell kapital. Folk med lang utdanning har større kulturell kapital enn folk med bare grunnskole. Informantene som svarte på spørreundersøkelsen som ble sendt ut i sammenheng med denne oppgaven, har jevnt over betraktelig lengre utdanning enn befolkningsnittet. Den største utdanningsgruppen i befolkningen generelt er de som har videregående utdanning eller yrkesfag. Av informantene utgjør de som har høyere utdanning over fire år, den største gruppen.

Figur 3.1.2. Utdanningsnivå¹⁸

Figur 3.1.2. viser utdanningsnivået til informantene stilt opp mot utdanningsnivået til befolkningen generelt. Skillet er stort, og dette betyr trolig at foreldre som gir barna sine metronym til mellomnavn, har høy kulturell kapital. Navnet blir da et kulturelt gode som bekrefter navngivernes posisjon og kulturelle kapital. Navn er viktig som identitesmarkør for navnebæreren, men det er trolig også en viktig markør for foreldrenes kulturelle ståsted.

¹⁸ Gruppen "befolkningen generelt" er alderskompensert (jf. pkt. 5.3.2.).

3.1.2.2. Kulturelt gode

Hva som er et kulturelt gode, er ikke fast, men varierer over tid. Det er ingen selvfølge at nettopp metronym som mellomnavn skulle bli en klassemarkør for folk som har stor kulturell kapital. En illustrasjon på dette kan vi finne i bruken av personnavn i Norge. Navnet Dagny oppstod som en innovasjon i Norge på slutten av 1800-tallet. Navnet blir brukt i Ibsens *Hærmændene paa Helgeland* (1858) som ble oppført for første gang i 1858. Dagny slo først igjennom hos overklassen, men senere fulgte lavere samfunnslag med (Alhaug 2007:14). Over tid vil overklassen få en opplevelse av at navnet har gått fra å være et overklassefenomen til å bli et arbeiderklassefenomen, og de vil da sluttet å bruke det. Navnet Dagny har da gått fra å være et overklassenavn til å bli et arbeiderklassenavn. Men det er ingen egenskap ved selve navnet Dagny som sier at det passer for overklassen eller arbeiderklassen. Det er kun en kulturell kapital som i samtiden blir knyttet til et fenomen, i dette tilfellet Dagny, som avgjør statusen.

3.2. Metode

Kjernen i denne masteroppgaven er naturlig nok materialet den bygger på. Denne empirien er todelt, og tilsvarende vil analysen bli todelt. En del vil bli analysert kvalitativt, den andre delen vil bli vurdert kvantitativt. Det å bruke to så ulike tilnæringsmåter vil være en styrke for oppgaven. Det er flere fordeler ved å kombinere det kvalitative og det kvantitative. For det første kan vi si at metodene utfyller hverandre. Svakheterne ved kvalitativ metode, altså mangel på oversikt og en mulig for stor grad av subjektivitet, vil bli utfylt ved det kvantitative. På den andre siden vil det kvantitative mangle den dybdeforståelsen og refleksjonen en vil få fra et kvalitativt perspektiv.

Det er to viktige vesensforskjeller mellom måtene en nærmer seg kvalitative data og kvantitative data: Under innsamlingen av den kvalitative dataen, må en forsøke å legge så få føringer som mulig på den informasjonen som samles inn (Jacobsen 2002:113). Materialet kan bare analyseres og kategoriseres *etter* at det er samlet inn. Dette ser vi blant annet i behandlingen av spørreskjemasvarene som kom inn i forbindelse med denne avhandlingen. I dette spørreskjemaet forsøkte jeg å stille så åpne spørsmål som mulig, for bare på denne

måten kunne jeg få troverdig materiale. Hadde spørsmålene vært for ledende, ville jeg ikke ha fått fram den variasjonen i materialet.

Under arbeidet med den kvantitative materialdelen må en vite hva en vil finne ut i *forkant* av analysen (Jacobsen 2002:113). Dette gjelder også denne avhandlingen, for jeg måtte blant annet vite på forhånd av datainnsamlingen at jeg ville undersøke bosetningsmønsteret til "metronymfamiliene". En slik forhåndstilnærming til materialet har sine begrensninger: Jeg vil ikke oppdage interessante moment i materialet hvis jeg ikke på forhånd har en idé om hva jeg vil søke etter. Dette er en ulempe ved den kvantitative analysemetoden.

Det er viktig å forstå at denne doble metodebruken kommer fordi jeg vil få ut ulike typer svar av to ulike materialdeler. Fra den kvalitative analysen vil jeg få fram svar i form av informantenes egne tanker og refleksjoner. Disse svarene vil jeg bruke for å forstå mer av bakgrunnen for at enkelte foreldre velger det sjeldne navnefenomenet metronym til sine døtre. I analysen av det kvantitative materialet er det utbredelsen av metronym i ulike aldersgrupper og ulike kommuner jeg vil forsøke å få klarhet i. I denne avhandlingen har jeg valgt å bruke begge perspektivene, selv om dette ofte er mer arbeidskrevende enn det å ta utgangspunkt i bare ett perspektiv (Jacobsen 2002:124). En slik metodekombinasjon er bra for oppgaven, og jeg mener resultatet kan forsvare det ekstra arbeidet som dette doble perspektivet krevde.

4. Analyse av navnekorpus

Første del av avhandlingens analysedel vil gå inn på navnekorpuset som inneholder en oversikt over alle norske kvinner med et metronym som mellomnavn født fra og med 1900 til og med 2007. (jf. pkt. 2.1.). Hovedfokuset vil ligge på perioden fra 1960 til 2007. Korpuset er digitalisert og dermed søkbart, og jeg kan derfor gå inn for å finne svar på ulike spørsmål jeg måtte ha. I dette kapitlet legger jeg fram flere sentrale funn fra dette materialet. Funnene kan deles inn i to kategorier: Første del går på utvikling over tid. Andre del går på lokalitet. Her legger jeg fram hvordan bruken varierer mellom fylkene og mellom by- og landkommuner. Til enkelte av funnene prøver jeg også å legge fram mulige forklaringer, men i mange tilfeller er det ikke mulig å konkludere sikkert uten å intervjuer en stor andel av informantene i korpuset. En slik intervjurunde vil være en for omfattende arbeidsoppgave for en masteravhandling, og jeg har derfor ikke gjort dette.

4.1. Metronymutvikling i perioden 1960-2007¹⁹

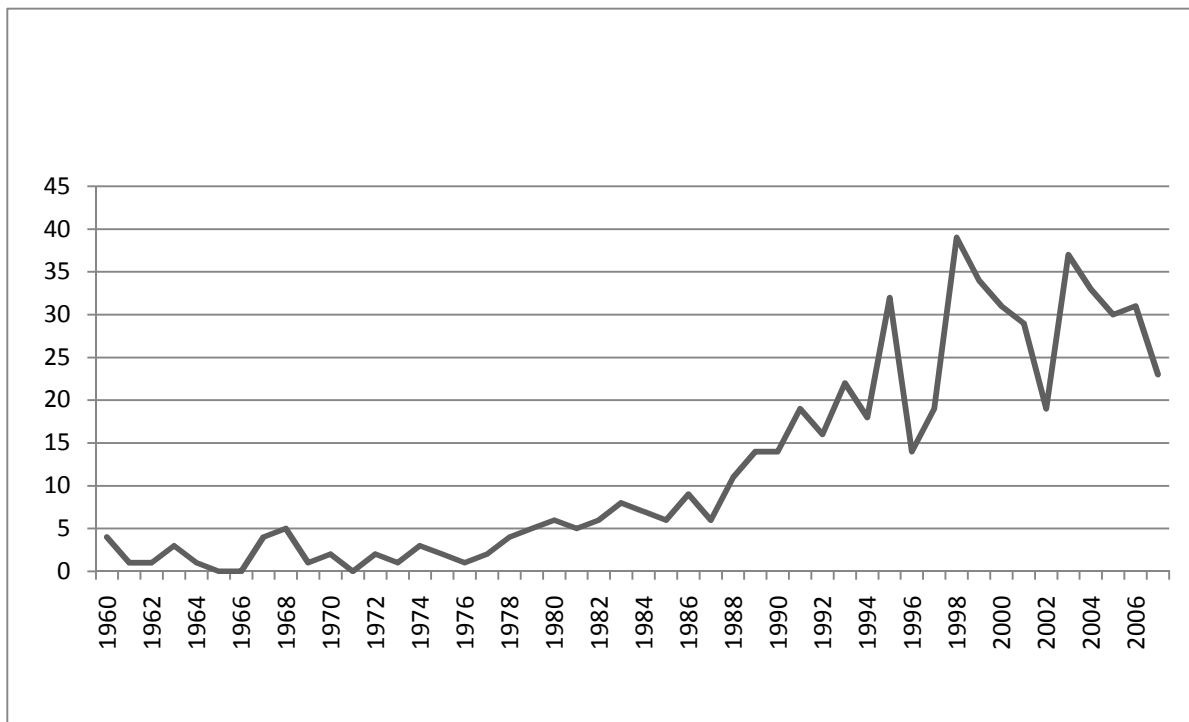
Fram til mot 1970-tallet var metronym som ender på *-datter* eller *-dotter* et marginalt fenomen, men i løpet av 1970-tallet begynte en gradvis økning i bruken av denne navnetypen. Tabellen under er en oversikt over antall årlige nye tilfeller metronym som ender på *-datter* eller *-dotter*. Tallene gjelder for hele landet. Navnetypen spredte seg langsomt i starten av perioden, men fra 1980 til 2000 ser vi en kraftig økning i bruken. I 1978 ble likestillingsloven vedtatt, og dette sammenfaller med denne perioden med økningen i bruken av navnetypen. Denne navnetrenden kan ikke nødvendigvis knyttes direkte til likestillingsloven, men vi kan se på både loven og navnetrenden som en reaksjon på det økende fokuset på likestilling som var i Norge på den tiden.

¹⁹ Ved å inkludere 1960-tallet kan en se hvordan bruken av metronym var i de to tiårene før Likestillingsloven i 1978. Det er da mulig å sammenlikne periodene for å se utviklingen i bruken.

Tabell 4.1. Metronymbærere 1960-2007 (absolutte frekvenser)

År	Metronym	År	Metronym	År	Metronym
1960	4	1976	1	1992	16
1961	1	1977	2	1993	22
1962	1	1978	4	1994	18
1963	3	1979	5	1995	32
1964	1	1980	6	1996	14
1965	0	1981	5	1997	19
1966	0	1982	6	1998	39
1967	4	1983	8	1999	34
1968	5	1984	7	2000	31
1969	1	1985	6	2001	29
1970	2	1986	9	2002	19
1971	0	1987	6	2003	37
1972	2	1988	11	2004	33
1973	1	1989	14	2005	30
1974	3	1990	14	2006	31
1975	2	1991	19	2007	23

Figur 4.1. Metronymbærere 1960-2007 (absolutte frekvenser)

Fra midten av 1990-tallet og framover var det hvert år store svingninger i antall metronymbærere. Toppåret 1998 hadde 39 nye navnetilfeller, mens i 2002 var antallet nede i 19. I 2003 stiger derimot tallet til 37. Slike store svingninger skyldes relativt få navneforekomster. Er de absolutte tallene som materialet baserer seg på, små, så vil en få slike "hakkete kurver". Antall nye navnetilfeller i 2007 er kunstig lavt fordi det var 1. november dette året navnekorpuset ble skilt ut fra Folkeregisteret. Oppføringer i november og desember er derfor naturlig nok ikke medregnet, og antallet metronym for 2007 blir derfor kunstig lavt, sannsynligvis er bare omtrent halvparten av 2007-barna registrert ettersom foreldrene ikke trenger å sende navnemelding til folkeregisteret før det har gått et halvt år. Det viktigste tabellen viser oss, er at i perioden 1960-1969 var det i gjennomsnitt to nye metronym hvert år. Dette hadde i 1998-2007 økt til i gjennomsnitt 30,6 nye tilfeller hvert år, navnetypen var altså brukt femten ganger så mye i denne siste perioden som i 1960-69.

I denne avhandlingen blir metronym sett på som en innovasjon (jf. pkt 3.1.) som kom som et resultat av det økte fokuset på likestilling i det norske samfunnet. Det å kategorisere metronym som en innovasjon er ikke helt korrekt. Navnefenomenet har eksistert lenge, men fra å være brukt i noen grad under norrøn middelalder, forsvant det nesten helt ut av bruk på 1700-tallet (Nedrelid 1998:282). På 18- og 1900-tallet ser vi spor av navnetypen, men først etter 1970 har bruken økt relativt mye. Jeg mener metronym er en innovasjon fordi vi ser en økende bruk av navnetypen etter lang tid med svært få nye årlige forekomster (jf. fig. 4.1.). Denne nye bruken gjør at metronym framstår som en innovasjon.

4.2. Geografiske forskjeller i metronymbruk

I datamaterialet er hver oppføring merket med flere fakta, og bostedskommune er ett av disse. Oppføringene er registrert med både fødested og bosted. Det å ta utgangspunkt i fødested blir misvisende, for de aller fleste fødsler skjer i våre dager på sykehus. Det er i hovedsak bare de største kommunene i hvert fylke som har slike sykehus. Mødre fra omkringliggende mindre kommuner trekker inn til storkommunene når de skal føde, og reiser hjem igjen etter fødselen. Derfor er det mer hensiktsmessig å se på bostedskommune

for å få troverdig materiale. I denne fylkesstatistikken har jeg valgt å ikke begrense søket til bare å gjelde informanter født i et gitt tidsrom, men inkludert alle årskullene registrert i materialet. Det er derfor det også er noen eldre med metronymmellomnavn med i tallgrunnlaget²⁰.

Tabell 4.2. Fylkesvis andel kvinner med metronym²¹

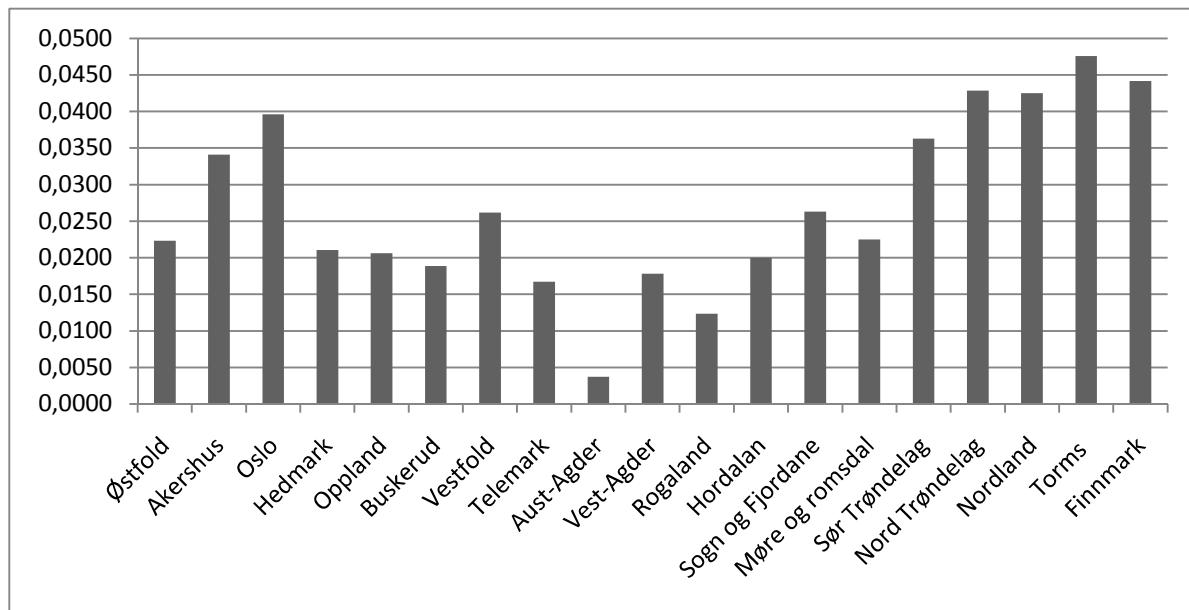
Fylke	Metronym	Kvinner ²²	Metronym fylkesvis %
Østfold	30	134292	0,0223
Akershus	90	263813	0,0341
Oslo	114	287738	0,0396
Hedmark	20	95035,5	0,0210
Oppland	19	92144	0,0206
Buskerud	24	127317	0,0189
Vestfold	30	114567	0,0262
Telemark	14	83774	0,0167
Aust-Agder	2	53680	0,0037
Vest-Agder	15	84117	0,0178
Rogaland	26	210287	0,0124
Hordaland	47	234841	0,0200
Sogn og Fjordane	14	53229	0,0263
Møre og Romsdal	28	124364	0,0225
Sør Trøndelag	52	143365	0,0363
Nord Trøndelag	28	65354	0,0428
Nordland	50	117690	0,0425
Troms	37	77777	0,0476
Finnmark	16	36246	0,0441

²⁰ Den eldste oppføringen med metronym som ender på *–datter/–dotter* er *Johanne Oline Hildasdatter Johnsen Pettersen* født 1915.

²¹ Alle befolkningstall i denne avhandlingen er hentet fra Statistisk sentralbyrås nettsider. (ssb.no/befolkning)

²² Antall kvinner regnes ut ved å dele befolkningstallet på to.

Figur 4.2. Fylkesvis andel kvinner med metronym

I tabell 4.2. er kvinner med metronym prosentvis satt opp mot det totale antall kvinner i hvert fylke. Det kunne ha vært interessant å begrense tabellen til bare å ta for seg kvinner født etter 1990, og en ville da få fram hvor i landet graden av metronymbruk har økt mest i perioden 1978 til 2007. Dette vil jeg ikke gjøre fordi tabellen over får fram de regionale forskjellene på en god nok måte. For å oppsummere tabellen: Innlandsfylkene Hedmark, Oppland og Buskerud har sammen med Agderfylkene, Telemark og Vestlandsfylkene Rogaland og Hordaland den laveste prosenten. Oslo, Akershus, Trøndelag, Nordland, Troms, Finnmark har høyest. Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal er sammen med Østfold og Vestfold i en mellomposisjon. I de kommende avsnittene vil jeg forsøke å analysere disse funnene.

4.2.1. Religiøsitet og verdikonservatisme i forskjellige områder

Av alle fylkene er det Aust-Agder som har lavest metronymfrekvens. En mulig forklaring på dette kan være at kristendommen i Agderfylkene står sterkt, og kristenfolket er trolig mer

verdikonservative en snittet av befolkningen. Men dette argumentet blir feil, for folk på Sør- og Vestlandet peker seg ikke ut som mer religiøse enn resten av landet.

”For de andre sosiale bakgrunnsvariablene i tabell 2 er forskjellene i gudstro mindre. Mellom ulike bostedsområder er det praktisk talt ikke variasjon. *Av den gamle tradisjonelle regionale forskjellen mellom Sør- og Vestlandet og landet for øvrig er det bare svake spor.*” (Hellevik 2003:23, *min utheving*)

Tabell 4.2.1. Variasjoner i gudstro etter region²³ - prosent

	Personlig kristen.	Tror på Gud, men ikke personlig kristen.	Usikker.	Tror ikke på Gud.
Sør- og Vestlandet	24	29	23	24
Midt- og Nord-Norge	19	31	26	24
Oslofjordområdet	19	25	26	30

Ottar Hellevik har i sin artikkel (2003) gått igjennom tallmateriale²⁴ som går inn på gudstro i ulike deler av landet. I tabellen over ser vi i prosent hvor religiøse informantene mener de selv er, og vi kan her se at folk på Sør- og Vestlandet bare er marginalt mer religiøse enn folk i resten av landet. Det er 24 % av beboerne på Sør- og Vestlandet som anser seg som ”personlig kristen”, mot 19 % i resten av landet. Jeg mener likevel at religiøsitet er viktig for å forstå hvorfor metronym står så svakt i Agderfylkene, Rogaland og Hordaland. Selv om befolkningen i disse fylkene ikke anser seg som mer religiøse enn resten av landet, er det godt mulig at en religiøst forankret konservatisme fortsatt står sterkt og gir utslag i metronymbruken. Et eksempel på denne verdikonservatismen finner vi i oppslutningen om Kristelig folkeparti. Jeg mener det er en naturlig kobling mellom det å stemme på Krf og det å anse seg selv som kristen, og til en viss grad kan en se hvor religiøs en gitt befolkning er ved å se på oppslutningen om dette partiet. Denne påstanden kan selvfølgelig

²³ Tabellen er et utdrag fra KIFO-rapport 25-2004 (Hellevik 2003:23).

²⁴ Tallmaterialet kommer fra undersøkelsen Norsk Monitor som årlig samles inn av MMI. Da undersøkelsene startet i 1985 var det 2200 respondenter, i de senere år har dette tallet steget til over fire tusen. Informantene stilles en rekke spørsmål, og blant disse er det spørsmål som gudstro uttrykt ved personlig overbevisning. Det er dette materialet Hellevik drar nytte av. (Hellevik 2003:14)

problematiseres: Det er ikke gitt at Krf-velgerne er mer religiøse enn andre, for det er ikke et krav til velgerne fra partiet at de skal være personlig kristen. Det kan også godt mulig være slik at det finnes mange velgere som ikke er kristne, men likevel sympatiserer med partiet og derfor stemmer på Krf. Jeg tror likevel at oppslutningen om partiet er en god *indikator* på religiøsitet i et område. Partipreferansegrafene over informantene som svarte på spørreskjemaet mitt om navnevalg, viser at det er svært få av informantene som stemmer Krf. Kun 1,3 % av mødrene, og 1,4 % av fedrene ville ha stemt på partiet. Krf fikk på landsbasis 5,5 % oppslutning under Stortingsvalget 2009, men i Agder var oppslutningen betydelig større. Aust-Agder hadde 11,2 % og Vest-Agder hele 15,5 %. Det er derfor fristende å si at antall metronym i et fylke er omvendt proporsjonalt med oppslutningen til Krf. Men denne hypotesen holder ikke mål om en ser på bruken av metronym og graden av religiøsitet i innlandsfylkene. I Hedmark er oppslutningen om Krf 2,5 %, i Oppland 3 % og i Buskerud 3,2 %, altså under landsoppslutningen. I Hedmark og Oppland utgjør bybefolkningen en liten del av det totale innbyggertallet. (Alhaug 1985b:43) Spredt bosetning gjør at en får små gjennomslittige samfunn der det ikke alltid er like ønskelig å avvike fra normene som i byområder. Det kan være frykt for negative sanksjoner som gjør innlandsfylkene generelt mindre mottakelige for innovasjoner – i dette tilfellet metronym – enn resten av landet. Som oppsummering kan vi si at religiøsitet trolig er årsaken til den lave metronymforekomsten i Telemark, Agderfylkene og Rogaland. I områder der kristendommen historisk har stått sterkt, sitter en igjen med et *religiøst forankret konservativt verdisyn*, og dette gjør trolig at tradisjonelle kjønnsroller står sterkere her enn i resten av landet. Denne verdikonservatismen kan være årsaken til den lave metronymforekomsten. Innlandsfylkene Hedmark og Oppland har en generell verdikonservatisme på grunn av *den spredte bosetningen og stor jordbruksnæring*. I små lokalsamfunn er en trolig ofte forsiktig med å skille seg ut fra majoriteten, og dette kan være en årsak til at metronymbruken er relativt lav. I tillegg til Hedmark og Oppland kan vi i denne kategorien også trolig inkludere Buskerud og jordbruksbygdene i Østfold.

4.2.2. Nord-Norge

Et viktig moment i statistikken er den høye frekvensen av navnetypen i de tre nordligste fylkene. Disse fylkene peker seg markant ut fra resten av landet. 11 % av kvinnene i Norge bor i de tre nordligste fylkene, men i det samme området bor 19 % av alle norske kvinner med metronym (jf. tab. 4.2.3.1.). Det er en kan virke som om graden av kystkultur er positivt utslagsgivende for metronymforekomsten, og dette passer med de nordligste fylkene og Trøndelagsfylkene som alle har høy prosent. Agderfylkene har en omfattende kystkultur, men de har likevel en svært lav forekomst (jf. pkt. 4.2.1.). Kystkultur helt allment er derfor trolig ikke utslagsgivende på metronymbruken.

Historisk sett har Nord-Norge hatt et annet navnemønster enn resten av landet. En har sett et navnetilfang der tradisjonelle slektsnavn er blitt tatt i bruk som fornavn, graden av moving²⁵ har vært stor og hvor finske og samiske navn vært utbredt. (Alhaug 1985a:76ff) En har også hatt en større navnevariasjon i landsdelen enn i resten av landet. (Alhaug 1985b:47) Det er mulig at navnesærpreget i regionen også gjelder metronym.

I Nordland, Troms og Finnmark er gjennomsnittlig metronymbruk på 0,0447 %. Dette er over dobbelt så høy andel som i innlandsfylkene Hedmark og Oppland, og over tre ganger så høy andel som i Telemark, Agderfylkene og Rogaland. En finner kanskje en forklaring hvis en tar utgangspunkt i det tradisjonelle livsgrunnlaget til den nordnorske befolkningen. Historisk sett har fiske og fangst vært relativt vanlige yrker i Nord-Norge, mens i indre deler av Østlandet har det som tidligere nevnt, vært vanligere med jordbruk og skogbruk enn med fiskerier (Alhaug 1985b:42). Det er derfor slik at det å bruke gårdsnavn som etternavn har vært vanligere i indre strøk av Østlandet enn i Nord-Norge. I et nordnorsk samfunn der fiske har vært et viktig næringsgrunnlag, er det ikke like relevant med et stedbundet navn, og

²⁵ Moving er en term som brukes når et navn blir modifisert for å kunne brukes av et annet kjønn enn det kjønnen navnet opprinnelig ble brukt av. Eksempler på moving er: Kvinnenavnet *Olava* fra mannsnavnet *Ole* og mannsnavnet *Katrinus* fra kvinnenavnet *Katrine*.

derfor har det der vært vanligere med patronym enn med etternavn av stedsnavntypen²⁶. Det er nok lettere å gå fra patronym til metronym, enn fra stedsnavn til metronym.²⁷ Dette kan forklare hvorfor Indre Østlandet har lav metronymforekomst, mens forekomstprosenten i Nord-Norge er betydelig høyere.

4.2.3. *Metronymbruk i by- og landkommuner*

I innledningen til denne avhandlingen legger jeg fram en hypotese om at metronym er vanligere i bykommuner og generelt tettbebygde kommuner enn i rene landkommuner. Dette kan en verifisere ved å se på et fåtall landkommuner satt opp mot en nærliggende storby. Et interessant område å ta utgangspunkt i hadde vært Setesdal. Oversikten over metronymfrekvensen i fylkene viser at Aust-Agder og Vest-Agder utpeker seg som områder med svært få metronym. Fordi metronym kan omtales som en radikal navneform,, kan vi trekke den slutningen at Agder har en konservativ navnetradisjon. Halvorsen underbygger dette i artikkelen "Personnavn i Setesdal i middelalderen". Her argumenterer han for at Agder og Telemark er de områdene i Norge hvor en finner mest av "[...] det særnorske navneforrådet fra middelalderen" (Halvorsen 1978:5) Setesdal er et dalstrøk nord i Aust-Agder som innbefatter kommunene Evje, Hornnes, Bygland, Valle og Bykle og som til sammen har 6890 innbyggere. Dette området har et særpreg og en generelt konservativ kultur. Halvorsen omtaler området som "[...] den mest konservative del av en landsdel som også ellers er konservativ" (Halvorsen 1978:5). Setesdal er et jordbruksområde som ligger i en landsdel som er mer religiøs enn resten av landet (jf. pkt. 4.2.1.). Vi får altså en kombinasjon av den generelle verdikonservatismen som vi kjenner igjen fra innlandsfylkene og den religiøse konservatismen en finner på Sørlandet. Et slikt verdikonservativt område vil være et godt eksempel på en samling landkommuner en kunne ha kontrastert opp mot en nærliggende storby som Kristiansand med 80 109 innbyggere. I navnekorpuset finner en ikke

²⁶ I kystkommuner som Skjervøy og Karlsøy (Troms) er andelen *-sen*-navn på over 70 %. Dette er betydelig høyere enn landsgjennomsnittet på 26 % (Alhaug 2002:303-304).

²⁷ Gjennom kompleksitetskriteriet (jf. pkt. 3.1.1.) argumentere Rogers for at en innovasjon ikkje må være for kompleks for å slå igjennom. "Avstanden" mellom et patronym og et metronym er liten, og dette ser vi blant annet i at begrepene ofte sammenblandes (jf. pkt. 6.1.). Det er derfor trolig slik at terskelen for å gå fra et patronym til et metronym er mindre enn terskelen for å gå fra et stedsnavnsetternavn til et metronym.

et eneste belegg på metronym som ender på *-datter* eller *-dotter* i Setesdal. I Kristiansand finner en bare 7 belegg. Dette underbygger hypotesen om at Setesdal har et konservativt navnetilfang som skiller seg fra resten av landet.

4.2.3.1. Norske byer

For å gå dypere inn på spørsmålet om at navnetilfanget er ulikt mellom by og land generelt og ikke bare i Agder spesielt, kan en utvide søkeområdet. Ved å ta for seg skillet mellom by og land i *hele* landet kan en få et større tallgrunnlag og et mer reliabelt resultat. I tillegg til å se på metronymbruken i de 30 største byene i Norge vil også nabokommunene til Oslo²⁸ samt den mest folkerike nabokommunen til Bergen (Askøy) bli inkludert. Disse nabokommunene kan omtales som forsteder, og de er derfor interessante å inkludere i denne sammenlikningen. For hver kommune ført opp på denne lista, er det fylt inn antall metronym, totalbefolkning og antall kvinner i kommunen.

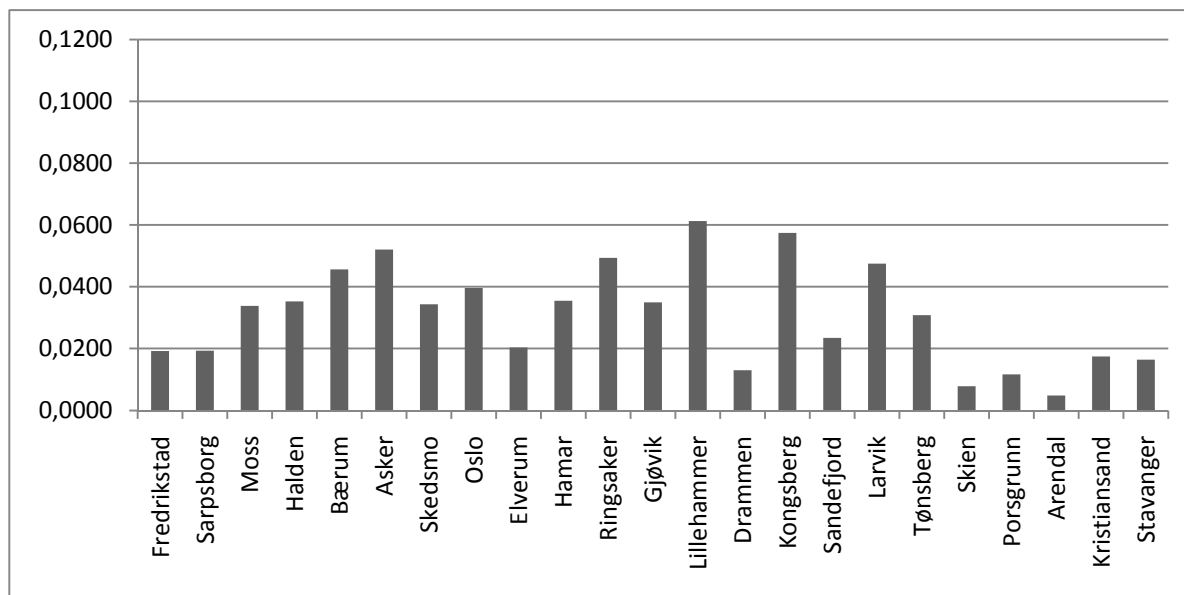
Tabell 4.2.3.1. Metronymbruk i norske byer

Fylke/By	Metronymbærere	Innbyggere	Kvinner ²⁹	Metronym %
Østfold	30	268584	134292	0,0223
Fredrikstad	7	72760	36380	0,0192
Sarpsborg	5	51723	25862	0,0193
Moss	5	29588	14794	0,0338
Halden	5	28389	14195	0,0352
Akershus	90	527625	263813	0,0341
Bærum	25	109700	54850	0,0456
Asker	14	53756	26878	0,0521
Skedsmo	8	46668	23334	0,0343
Oslo	114	575475	287738	0,0396
Hedmark	20	190071	95036	0,0210
Elverum	2	19687	9844	0,0203
Hamar	5	28211	14106	0,0354
Ringsaker	8	32402	16201	0,0494
Oppland	19	184288	92144	0,0206
Gjøvik	5	28611	14306	0,0350
Lillehammer	8	26104	13052	0,0613

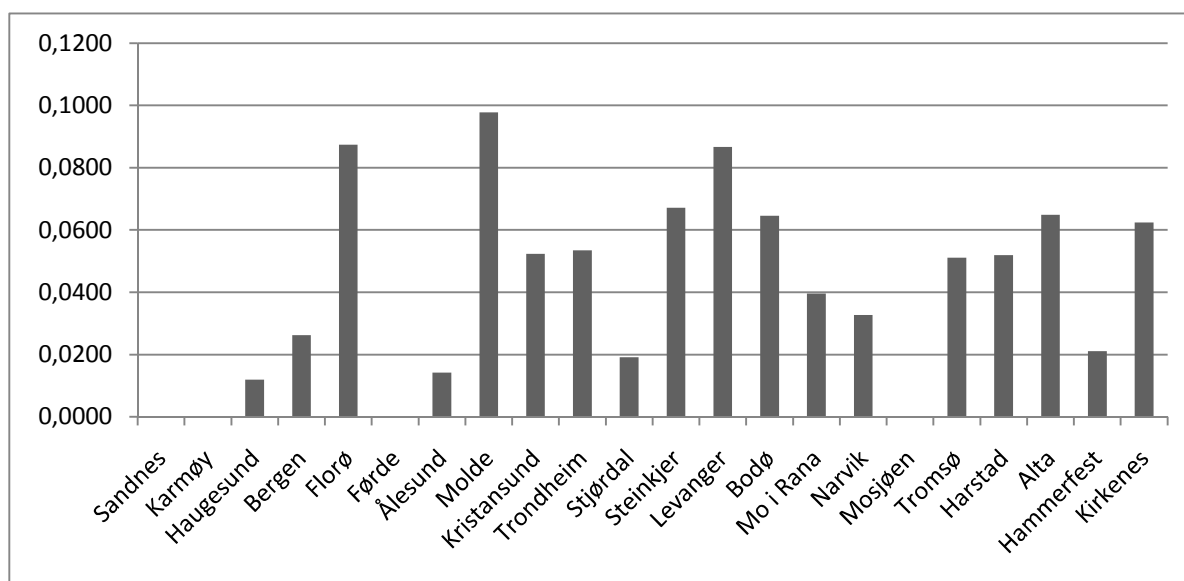
²⁸ Bærum, Asker, Ski, Oppegård, Enebakk, Lørenskog, Skedsmo, Nittedal, Lunner og Ringerike

Buskerud	24	254634	127317	0,0189
Drammen	4	61405	30703	0,0130
Kongsberg	7	24381	12191	0,0574
Vestfold	30	229134	114567	0,0262
Sandefjord	5	42654	21327	0,0234
Larvik	10	42124	21062	0,0475
Tønsberg	6	38914	19457	0,0308
Telemark	14	167548	83774	0,0167
Skien	2	51359	25680	0,0078
Porsgrunn	2	34377	17189	0,0116
Aust-Agder	2	107359	53680	0,0037
Arendal	1	41241	20621	0,0048
Vest-Agder	15	168233	84117	0,0178
Kristiansand	7	80109	40055	0,0175
Rogaland	26	420574	210287	0,0124
Stavanger	10	121610	60805	0,0164
Sandnes	0	63431	31716	0,0000
Karmøy	0	39354	19677	0,0000
Haugesund	2	33665	16833	0,0119
Hordaland	47	469681	234841	0,0200
Bergen	33	252051	126026	0,0262
Sogn og Fjordane	14	106457	53229	0,0263
Florø	5	11448	5724	0,0874
Førde	0	11838	5919	0,0000
Møre og Romsdal	28	248727	124364	0,0225
Ålesund	3	42317	21159	0,0142
Molde	12	24554	12277	0,0977
Kristansund	6	22937	11469	0,0523
Sør-Trøndelag	52	286729	143365	0,0363
Trondheim	45	168257	84129	0,0535
Nord-Trøndelag	28	130708	65354	0,0428
Stjørdal	2	20960	10480	0,0191
Steinkjer	7	20868	10434	0,0671
Levanger	8	18464	9232	0,0867
Nordland	50	235380	117690	0,0425
Bodø	15	46495	23248	0,0645
Mo i Rana	5	25281	12641	0,0396
Narvik	3	18348	9174	0,0327
Mosjøen	0	13388	6694	0,0000
Troms	37	155553	77777	0,0476
Tromsø	17	66513	33257	0,0511
Harstad	6	23126	11563	0,0519
Finnmark	16	72492	36246	0,0441
Alta	6	18488	9244	0,0649
Hammerfest	1	9493	4747	0,0211
Kirkenes	3	9623	4812	0,0624

Figur 4.2.3.1. Metronymbruk i norske byer - del 1

Figur 4.2.3.1. Metronymbruk i norske byer - del 2

Når vi setter de enkelte metronymprosentene opp mot hverandre, ser vi at det er store forskjeller byene imellom. De største variasjonene er i Telemark, Agder, Vestlandskysten og Trøndelag. Molde har 0,098 % og er den byen med høyest metronymforekomst. Florø ligger også høyt (0,087 %), mens nabobyen Førde overraskende nok har ingen oppføringer. Slike sprang ser vi flere steder. Ålesund som er nabobyen til Molde, har 0,014 % metronym. I

Molde er navnetypen nesten syv ganger så vanlig enn i Ålesund. Dette synes jeg er overraskende, for det er ingen ting som skulle tilsi at variasjonen skulle bli så stor. Det er også svært få oppføringer i byene i Telemark, Agder, Rogaland og Hordaland. I Vestfold, Akershus, Østfold, Oslo, Buskerud, Oppland og Hedmark er forskjellene mindre. Her går spennet fra Drammen (0,013 %) til Lillehammer (0,061 %) ³⁰. Det er vanskelig å finne forklaringer på hvorfor forekomsten varierer så mye mellom nærliggende byer. Hvorfor oppslutningen er så lav på Sørlandet og Vestlandskysten har blitt drøftet over, men bakgrunnen for at enkelte byer peker seg ut med særlig høye eller særlig lave forekomster, er det vanskelig å få klarhet i. Det er viktig å huske på at de absolutte tallene er relativt lave, så små variasjoner i absolutte tall vil føre til store svingninger i prosenten.

4.2.3.2. By mot land

Jeg velger å definere en landkommune negativt, dvs. som en kommune som ikke er en by. Dette betyr at f.eks. Telemark vil bli delt inn i to kategorier der Porsgrunn og Skien vil utgjøre bykommunene, mens de resterende 16 kommunene i fylket vil kategoriseres som landkommuner. Det kan argumenteres for at dette er en forenkling som vil føre med seg kunstige skillelinjer. For eksempel vil relativt små kommuner med bystatus som Florø i Sogn og Fjordane med sine 11 000 innbyggere, bli kategorisert som by. På den andre siden vil relativt store og folketette kommuner uten bystatus som Nøtterøy i Vestfold med sine 20 000 innbyggere, falle i samme kategori som små distriktskommuner med svært få innbyggere som Flå i Buskerud med 1 011 innbyggere. Det er godt mulig at en inndeling i to kategorier blir for enkel. Kanskje hadde det vært mer givende med en inndeling på en akse med flere mulige kategorier. En kunne da kategorisere kommunene utifra om de var storbyer, mindre byer, store folkerike kommuner uten bystatus eller små kommuner med få innbyggere. Jeg velger likevel å definere kommuner utifra om de har bystatus eller ikke, for da trenger jeg ikke definere alle kommunene i Norge etter egne kriterier, men kan dra nytte av eksisterende inndeling. Det blir heller ikke skilt mellom innlandskommuner og

³⁰ I tilfellet Lillehammer og Drammen kan utdanningsnivå ha noe å si. Lillehammer har lenge vært en "høyskoleby", og det generelle utdanningsnivået er derfor trolig stort. Drammen har ingen høyere utdanningsinstitusjon. Dette kan forklare forskjellen i metronymandelen mellom disse to byene. Dette kommer jeg nærmere inn på senere (jf. pkt. 5.4.2.)

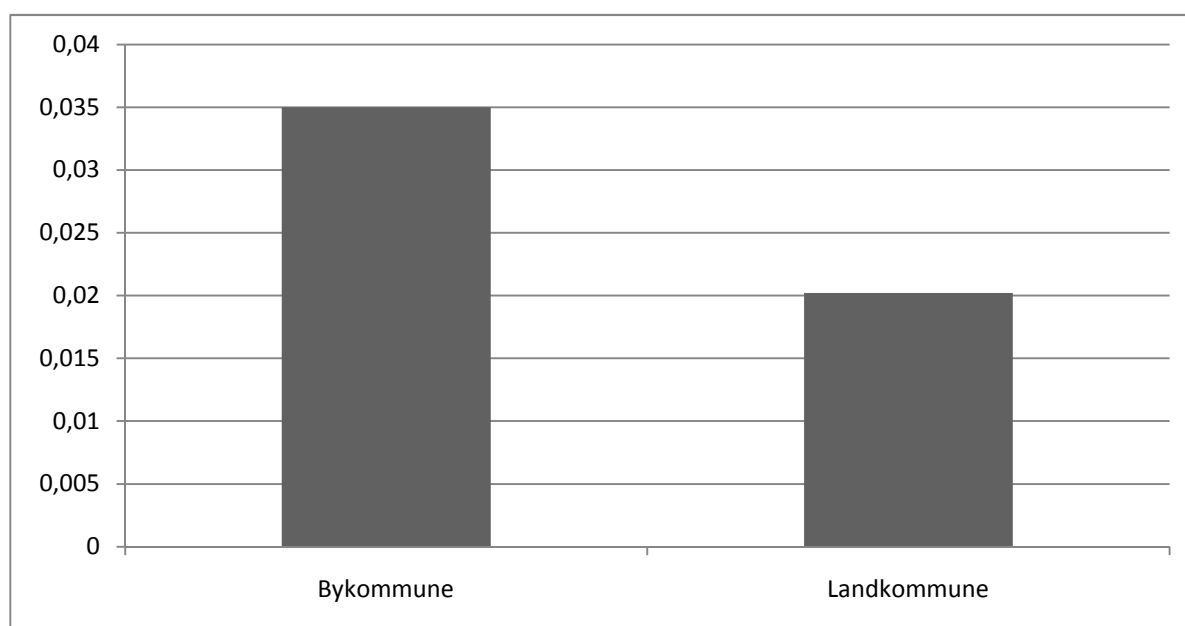
kystkommuner, og en kan da gå glipp av interessante forskjeller. Jeg mener at en likevel vil få god oversikt over skille mellom by og land ved å skille ut de 30 største byene i Norge og sette metronymbruken i disse opp mot landkommunene. I disse bykommunene, inkludert forstadskommunene Bærum, Asker, Ski, Oppegård, Enebakk, Lørenskog, Skedsmo, Nittedal, Lunner, Ringerike og Askøy, bor det 2 530 838 mennesker. Dette er 52,5 % av den totale norske befolkningen på 4 812 200 innbyggere. Med et såpass stort befolkningsgrunnlag vil vi trolig få et reliabelt resultat.

Tabell 4.2.3.2. Metronymbruk i by- og landkommuner i hvert fylke

Fylke/By	Metr.	Totalt	Kvinner	Metronym	%
Østfold	30	268584	134292		0,0223
Bykommuner	22	182460	91230		0,0241
Landkommuner	8	86124	43062		0,0186
Akershus	90	527625	263812,5		0,0341
Bykommuner	59	362640	181320		0,0325
Landkommuner	31	164985	82492,5		0,0376
Oslo	114	575475	287737,5		0,0396
Hedmark	20	190071	95035,5		0,0210
Bykommuner	13	60613	30306,5		0,0429
Landkommuner	7	129458	64729		0,0108
Oppland	19	184288	92144		0,0206
Bykommuner	13	54715	27357,5		0,0475
Landkommuner	6	129573	64786,5		0,0093
Buskerud	24	254634	127317		0,0189
Bykommuner	11	85786	42893		0,0256
Landkommuner	13	168848	84424		0,0154
Vestfold	30	229134	114567		0,0262
Bykommuner	27	149163	74581,5		0,0362
Landkommuner	3	79971	39985,5		0,0075
Telemark	14	167548	83774		0,0167
Bykommuner	4	85736	42868		0,0093
Landkommuner	10	81812	40906		0,0244
Aust-Agder	2	107359	53679,5		0,0037
Bykommuner	1	41241	20620,5		0,0048
Landkommuner	1	66118	33059		0,0030
Vest-Agder	15	168233	84116,5		0,0178
Bykommuner	7	80109	40054,5		0,0175
Landkommuner	8	88124	44062		0,0182
Rogaland	26	420574	210287		0,0124
Bykommuner	12	258060	129030		0,0093

Landkommuner	14	162514	81257	0,0172
Hordaland	47	469681	234840,5	0,0200
Bykommuner	37	276483	138241,5	0,0268
Landkommuner	10	193198	96599	0,0104
Sogn og Fjordane	14	106457	53228,5	0,0263
Bykommuner	5	23286	11643	0,0429
Landkommuner	9	83171	41585,5	0,0216
Møre og Romsdal	28	248727	124363,5	0,0225
Bykommuner	21	89808	44904	0,0468
Landkommuner	7	158919	79459,5	0,0088
Sør-Trøndelag	52	286729	143364,5	0,0363
Bykommuner	45	168257	84128,5	0,0535
Landkommuner	7	118472	59236	0,0118
Nord-Trøndelag	28	130708	65354	0,0428
Bykommuner	17	60292	30146	0,0564
Landkommuner	11	70416	35208	0,0312
Nordland	50	235380	117690	0,0425
Bykommuner	23	103512	51756	0,0444
Landkommuner	27	131868	65934	0,0410
Troms	37	155553	77776,5	0,0476
Bykommuner	23	89639	44819,5	0,0513
Landkommuner	14	65914	32957	0,0425
Finnmark	16	72492	36246	0,0441
Bykommuner	10	37604	18802	0,0532
Landkommuner	6	34888	17444	0,0344

Figur 4.2.3.2. Metronymbruk i by- og landkommuner på landsbasis

4.2.4. Oppsummering av stedsavhengig bruk

Når en har justert metronymtilfellene i hvert fylke forholdt til antall kvinner, får en oversikt over tre faktorer: prosent metronym i bykommunene, i landkommunene og i fylket totalt. Utifra dette kan en si at metronym er et byfenomen, navnetypen er nesten dobbelt så vanlige i byer (0,035 %) som på landet (0,020 %). Det er noen elementer som må kommenteres. For det første kan vi se at Aust-Agder har en svært lav prosent både i fylket totalt, i byene og i landkommunene. Disse landkommunene omfatter som tidligere nevnte Setesdal (jf. pkt. 4.2.3.), og vi kan altså se at dette området peker seg ut nasjonalt med en svært lav forekomst på 0,003 %. Vest-Agder er også i en spesiell posisjon. Kristiansand er en stor norsk by, men likevel er metronymtettheten *lavere* i byen enn i fylket som helhet. Vest-Agder er sammen med Telemark og Rogaland de eneste fylkene hvor dette er tilfellet. For det andre kan vi se at Oppland, Møre og Romsdal og Sør-Trøndelag er de fylkene hvor skillet i metronymbruken mellom by og land er størst. I disse kommunene er det omtrent fem ganger vanligere med metronym i byene enn på landet. Særlig Oppland og Sør-Trøndelag er jordbruksfylker, og dette kan være en forklaring på den lave frekvensen i disse områdene.

Om vi ser på bruken av navnetypen i alle bykommunene og setter dem opp mot alle landkommunene, kan vi se at metronymbruken er omtrent dobbelt så stor i bykommuner som i landkommuner (jf. fig. 4.2.3.2.). Det kan være flere mulige forklaringer på hvorfor det er slik. En forklaring kan være at det i byer og tettbefolkede områder er *større sosial aksept* for å skille seg ut. I distriktskommuner er det færre folk, og samfunnet blir derfor mer gjennomskiktig. Denne gjennomskiktigheten kan moderere folks ønske om å skille seg ut, folk vet at originale og unike navnevalg kan høste negative sanksjoner. Det er også mulig at storfamiliene står sterkere i distriktene enn i bykommunene. I et lite samfunn bor det muligens flere generasjoner av samme slekt i nærheten av hverandre, og dette kan virke hemmende på nydanninger og originalitet (Liebersen 2000:43). Slike små samfunn er ofte knyttet til jordbruksområder i landkommuner. I byer har en større mulighet til å være anonym. I områder med mange innbyggere blir folk som skiller seg ut, mindre utsatt for

negative sanksjoner enn i distriktene, dette er fordi variasjonene i væremåte er større i byer enn i småsamfunn. Det er også mulig at byfolk har større mulighet enn folk i distriktene til å bli inspirert av sine omgivelser til å velge et særegent navn. I Oslo er det 114 tilfeller av metronym, og tettheten mellom navnebærerene er større enn i de fleste andre kommunene i landet. Det er en mulighet for at potensielle navngivere kjenner eller har hørt om andre foreldre som har gitt barnet et metronym, og derfor velger å bruke denne navnetypen.

5. Analyse av spørreskjemasvar

I spørreskjemaet som jeg sendte ut (jf. vedlegg 1), var det en rekke spørsmål som gikk inn på ulike sider ved navnevalget. I dette kapitlet skal jeg ta for meg de svarene som kom inn, og det vil bli gjort ved å ta utgangspunkt i spørsmålene. Spørsmålene gikk på *reaksjoner på navnevalget*, hva foreldrene ville *signalisere ved navnevalget* og hvordan navnet *brukes i det daglige*. I tillegg til dette stilte jeg foreldrene også noen bakgrunnsspørsmål. I de 79 svarene som kom inn, var det store variasjoner i hvordan spørsmålene ble besvart. Det som var interessant, var at enkelte momenter gikk igjen, og det er disse svarene jeg kommer til å vektlegge.

5.1 Reaksjoner på navnevalget

Det første spørsmålet som jeg vil gå inn på, gikk på reaksjoner fra andre på navnevalget. "Hvilke reaksjoner fikk dere på navnebruken? Var reaksjonene positive eller negative? Hvem reagerte?" Svarene som kom inn, var naturlig nok varierte, men det var overraskende mange momenter som dukket opp i flere svar.

5.1.1. Islandsk opphav

Det er tydelig at mange opplever en kobling mellom metronym og islandsk kultur, for blant informantene er det åtte som sier at de har blitt spurt om de er islandske eller har islandsk opphav. Det kan virke som om metronym av mange oppfattes som en islandsk navnetype. På islandsk ender patronym og metronym på *-dóttir*. I den informantgruppen som oppgir at de er blitt spurt om de er fra Island, er det omtrent like mange navn som ender på *-dotter* som *-datter*. En av informantene som har valgt et navn med *-dotter* reflekterer rundt dette. "[...] Utenforstående reagerer med utsagn som "åh, er dere islandske?" Det kommer vel av at vi valgte bort "-sønn" og "-datter" til fordel for "-son" og "-dotter" (Informant nr. 1). Det er forståelig at informanten trekker en slik slutning, for formen *-dotter* har likhetstrekk med den islandske formen *-dóttir*. En av informantene sier at navnebærerens farfar ikke likte navnet fordi han "[...] forbandt det med Island" (Informant nr. 18). Dette er det eneste svaret hvor det oppfattes negativt at navnet gir islandske assosiasjoner.

Mange av informantene har latt seg inspirere av islandske navnetradisjoner. "[Vi] [v]art inspirert av islandske naboer i studietida då eldstejenta blei født." (Informant nr. 70) Flere oppgir "islandske tradisjoner" som inspirasjon bak navnevalget. Men det er bare ett tilfelle av *reelt* islandsk opphav. "Mor er halvt islandsk og har islandsk etternavn. Brakte tradisjonen videre, bare fornorsket" (Informant nr. 73). I dette tilfellet heter barnet *Guro Siljadatter Utvik*, foreldrene har altså valgt endingen *-datter* og oppfatter denne bokmålsvarianten som en fornorsking.

På Island har det tradisjonelt vært uvanlig med metronym uavhengig av om det ender på *-son* eller *-dóttir*, selv om navnetypen har eksistert fra gammelt av (Kvaran 1996:39). Metronym er tillatt i den islandske navneloven fra 1991. Tradisjonelt har metronym som etternavn vært delvis stigmatisert, men islandske myndigheter oppmuntrer til bruk av navnetypen (Kvaran 1996:39).

5.1.2. Navn og målform

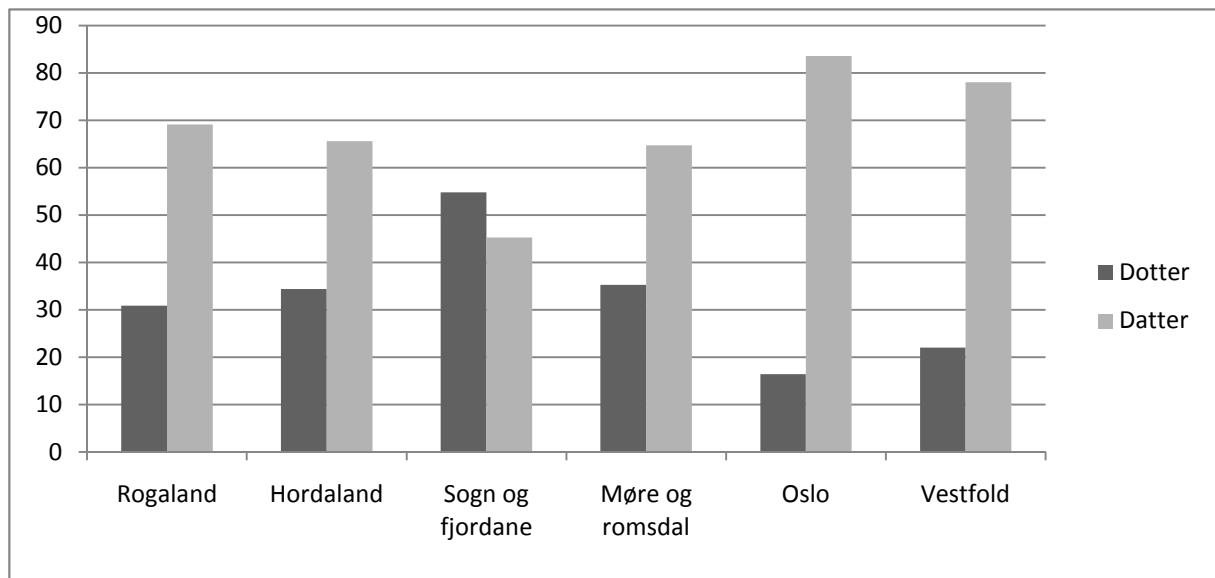
I det kvantitative materialet er det 865 patronym og metronym som har nynorskendingen *-dotter* og 3663 som ender på bokmålsvarianten *-datter*. Omregnet i prosent kan vi si at 23 % av navnene har nynorskformen *-dotter*. Dette er overraskende når vi ser at bare 14,4 %³¹ av grunnskoleelevene har nynorsk som hovedmål (Grepstad 2005:Tab.8.2).

Tabell 5.1.2. Forholdet mellom *-dotter/-datter* i utvalgte fylker

Fylke	Parentonym		Parentonym %	
	Dotter	Datter	Dotter	Datter
Rogaland	34	76	31	69
Hordaland	127	242	34	66
Sogn og fjordane	46	38	55	45
Møre og romsdal	49	90	35	65
Oslo	106	539	16	84
Vestfold	36	125	22	78

³¹ Tall fra 2004.

Figur 5.1.2. Forholdet mellom -dotter/-datter i utvalgte fylker.

Det hadde vært nærliggende å tro at foreldre med nynorsk som hovedmål velger nynorskvarianten *-dotter*, og de med bokmål som hovedmål velger *-datter*, men dette er altså ikke tilfellet. Slik jeg ser det, kan det være tre forklaringer på dette misforholdet mellom målform og navnevariant. For det første kan vi i tabellen over se at endingen *-datter* er prosentvis mest brukt på Østlandet³², men dette er naturlig i og med at denne formen i stor grad samsvarer med østlandstalemålet. Det er for øvrig interessant å se at nynorskformen *-dotter* står såpass sterkt i Oslo. Om en legger talemålet til grunn, skulle det nesten ikke finnes slike belegg i hovedstaden, og dette tyder på at det ligger andre årsaker enn talemål bak valg av endingsform. Formen *-datter* dominerer overraskende nok i fylker som Rogaland, Hordaland og Møre og Romsdal. Dette er fylker hvor talemålet ligger relativt nært opp til nynorsk standardtalemål, og en skulle tro at formen *-dotter* var mer brukt enn det som kommer fram av tabellen over. En mulig forklaring på at *datter*-endingen står såpass sterkt på Vestlandet, finnes i de store byene i regionen der bokmål står sterkt: Stavanger og Sandnes i Rogaland, Bergen i Hordaland og Ålesund og Molde i Møre og Romsdal. Som tidligere vist, er metronym et byfenomen (jf. pkt. 4.2.4.), og det er kjent at talemålet i byene

³² Østlandet er representert ved fylkene Oslo og Vestfold.

ligger nærmere en bokmålsnær talemålsvarietet enn talemålet i distriktskommunene rundt (Sandøy 1996:179). Tabellen viser altså en overvekt i bruken av formen *-datter* fordi metronym i hovedsak er et byfenomen, og fordi talemålet i byene ligger nærmere et bokmålsnært standardtalemål enn i landkommunene rundt.

For det andre kan vi spørre om metronym er et navnefenomen som er mer frekvent i kommuner med nynorsk som hovedmål. Det kan være at vestlendingene føler mer "samhørighet" med Island. Det var i hovedsak vestlendinger som bosatte seg på Island, og talemålet på vestlandet – f.eks. sognemål – har likhetstrekk med islandsk språk. I Norge har fylkene Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane, Hordaland og Rogaland nynorsk som administrasjonsmål. Disse fylkene peker seg ikke ut som fylker med høy metronymkonsentrasjon. Møre og Romsdal har den høyeste forekomstprosenten på 0,0263 %. Dette er under fylkesgjennomsnittet³³. Vi kan altså si at metronym trolig ikke er vanligere i kommuner med nynorsk som hovedmål enn i kommuner med bokmål som hovedmål.

Den tredje forklaringen går på selve navneformen *-dotter*. Navn er ikke normert i samme grad som målformene. Vi vet at mange dialektområder hvor folk har et talemål som i form ligger nærmere nynorsk enn bokmål, likevel har bokmål som hovedmål. Det kan være at endingen *-dotter* blir valgt fordi det ligger nærmere det lokale talemålet selv om hovedmålet i området er bokmål. Dette er det vanskelig å få bekreftet uten å studere talemålet til den enkelte navngiver. Metronym som ender på *-dotter*, kan muligens oppleves som mer "autentiske", altså i "tråd med tradisjonene", på grunn av delvis likhet med det islandske *-dóttir*. Metronym oppleves av enkelte informanter som en tradisjonell navnetype, og kanskje de opplever en tilknytning til islandsk navnetradisjon gjennom endingen *-dotter* som mer tradisjonell, og derfor mer egnet enn endingen *-datter*.

³³ Gjennomsnittlig metronymforekomst for alle fylkene i Norge er på 0,027 % (jf. tab. 4.2.).

5.1.3. Skeptiske eldre og positive unge

Av informantene er det 16 som sier at de har fått negative reaksjoner på navnevalget, og da i hovedsak fra eldre. Disse negative reaksjonene har stort sett gått ut på at navnetypen er uvanlig. "De fleste reagerte positivt, men noen syntes det var rart og litt merkelig, uvant og spesielt" (Informant nr. 51). Vi kan altså si at selv om navnet har lange tradisjoner i nordisk kultur, oppfattes det som uvanlig og spesielt, dette er trolig fordi utbredelsen har vært begrenset i perioden fram til likestillingsloven. Da foreldrene til metronymbarna ble født, var metronymnavn svært lite utbredt. En stor andel av informantene ble født på 1960-70-tallet, og i løpet av disse to tiårene ble det bare født 39 kvinner med metronym. Navnetypen har vært et sjeldent fenomen. En informant skriver at det kom reaksjoner på at mors navn ble brukt. "Både positive (kult og annerledes) og negative (teit og tungvint, og "det er ikke mors navn som skal brukes.")" (Informant nr. 42, *min utheving*). Det å bruke mors navn kan virke provoserende for konservative, men det er trolig forholdsvis få som opplever det slik. Likevel er det noen som reagerer på navnevalget, og navnetypen oppfattes av enkelte som underlig. "Noen i den nærmeste slekta syntes dette var et rart valg..." (Informant nr. 4). Det er nærliggende å tro at tradisjonen med å gi barn farens etternavn er sterk. Det kan også virke som om det er slekt på farsiden som i hovedsak reagerer negativt. Dette har jeg for få belegg på til å si noe konkret om, men det kan se ut til å være en tendens. "Fars onkel ringte og ville ha bekreftet at det var tull" (Informant nr. 69). Selv om det norske samfunnet har stor grad av likestilling, virker det som om en del konservative eldre fortsatt ser på det som en selvfølge at barn skal få farens etternavn eller et patronym. Det er naturlig at innovasjoner i større eller mindre grad vil utløse reaksjoner, f.eks. uønskede konsekvenser av navnevalget. Rogers definerer konsekvens som "[...] the changes that occur to an individual or to a social system as a result of the adoption or rejection of an innovation" (Rogers 2003:30). Slike konsekvenser kan kategoriseres utifra et sett parameter som *ønsket* eller *uønsket*, *direkte* eller *indirekte* og *ventet* eller *uventet* (Rogers 2003:31). Når det gjelder informant nr. 69, kan vi gå ut fra at det for navngiverne var en uønsket konsekvens av navnevalget at "fars onkel" kom med en negativ reaksjon. Onkelens utsagn kan trolig også beskrives som en direkte konsekvens av navnevalget. Om denne konsekvensen var forventet kan vi ikke vite uten å intervju informantene om reaksjonene på navnevalget. Om konsekvensen er ønsket eller uønsket, er nok den viktigste av disse parameterne. Positive

tilbakemeldinger fra familie og venner er trolig noe de fleste ønsker, men selv om konsekvensene av et navnevalg er viktige, er de nok ikke avgjørende for hvilket navn som velges til slutt. Disse konsekvensparameterne må ikke vektlegges som avgjørende for navnevalget, men de kan være nyttige for å klassifisere reaksjonene på navnevalget.

En informant bringer inn et kjønnsperspektiv i reaksjonsspørsmålet. "Vi fikk udelt positive reaksjoner på navnebruken, *men det var flest kvinner som uttalte seg.*" (Informant nr. 79, *min kursivering*) Det kan være at informanten opplever at kvinner bifaller navnevalget i større grad enn menn fordi de føler at navnevalget går i moras "favør". Det er ingen andre informanter som kan bekrefte dette, så en skal ikke si noe for sikkert.

5.1.4. Spesielt og originalt

De aller fleste har fått positive reaksjoner på navnevalget, også hovedvekten av de som oppgir å ha fått negative reaksjoner, sier at de også har fått positive tilbakemeldinger. Det er altså som oftest eldre som reagerer negativt, mens de unge er positive. "Ulike reaksjonar. Dei fleste positive. Eldre folk reagerte mest negativt, folk på vår eigen alder reagerte mest positivt" (Informant nr. 66) En informant oppgir at de fikk reaksjoner på lengden på navnet. "Slekta syns [navnet] [*Anne Elisabeth Ingvilddatter Flatli*]³⁴ er veldig langt. Da vi har fire jenter med doble navn + mitt mellomnavn." (Informant nr. 39)³⁵ Med forbehold kan vi også her gå utifra at det er de eldre i slekta som reagerer negativt. Det er ingen informanter som oppgir at de har fått negative reaksjoner fra *jevnaaldrende*. Unge mennesker er vant til stor grad av likestilling, og derfor reagerer de trolig mer positivt enn mange eldre. Navnet virker spesielt, unikt og bra ut fra et likestillingsperspektiv. Det at navnetypen er spesiell, kan understrekes med at det kun er fire informanter som oppgir at de *ikke* fikk noen reaksjon, verken positiv eller negativ. Navngiverne er bevisste på at navnetypen er uvanlig. "Folk rundt oss synes det er spennende og interessant. Mange har også sagt at de gjerne har villet bruke metronym, men ikke turt. (kanskje redde for å skille seg ut?)" (Informant nr. 32) I dette

³⁴ Navnet er fylt inn av meg.

³⁵ Med "mitt mellomnavn" menes det her trolig et metronym med moras fornavn som base.

sitatet er det underforstått at navngiverne *ikke* er redde for å skille seg ut, og at de derfor gav barnet et "spennende og interessant" navn. Dette er et moment som går igjen.

5.2. Signalisering

I spørreundersøkelsen ble informantene spurt om hva de ville signalisere til omverdenen ved å gi barnet et metronym som ender på *-datter/-dotter* som mellomnavn. Dette kan være et ledende spørsmål fordi det til en viss grad tar det for gitt at det er noe de vil signalisere ved å velge et metronym. Det er godt mulig at det ikke ligger noe signaliseringsbehov bak et slikt navnevalg, men når jeg likevel velger å stille et slikt spørsmål, er det fordi navn har en svært viktig identitetskapende funksjon. Et navn og navnebæreren er knyttet sammen på en slik måte at de sammen utgjør en identitet (Moraru 2000:50). Det er derfor nærliggende å tro at ingen velger navn uten å "mene noe" med navnevalget.

5.2.1. Morstilhørighet

I mellom 30 og 40 informantsvar oppgis det at tilknytning til mora og moras slekt er svært viktig. Dette er den suverent vanligste forklaringen på hva informantene ville signalisere ved navnevalget, og vi kan omtale dette som et primærmoment. "Da mor valgte å bytte til ektemannens etternavn synes me at eit metronym som mellomnavn ville være med på å signalisere mors navn og tilhørighet" (Informant nr. 46). Tradisjonelt i Norge har mor ved giftemål valgt ektemannens etternavn. Svært mange gjør dette fortsatt, men informantene i denne avhandlingen har i stedet valgt å gi barnet et metronym. En vanligere måte å vise tilhørighet til mor på er ved å gi barnet moras pikenavn (opprinnelig etternavn) som mellomnavn. Da får barnet ofte to "etternavn", et ekte etternavn i etternavnsposisjonen og et "etternavn" til framfor det ekte etternavnet³⁶. Ved å gi barnet et metronym unngår en å gjøre dette, og "[...] det er [...] en erstatning for mors pikenavn" (Informant nr. 3). I et svar skriver informantene at de " [...] ikke ville [...] ha en akkumulert «haug»/ med etternavn" (Informant nr. 45). Det virker som om flere ser på det å ha bare ett etternavn som noe

³⁶ I juridisk forstand kan en ikke ha to etternavn, bare et mellomnavn og et etternavn, men det er trolig slik at mange i mer uformelle situasjoner bruker termen "etternavn" om mellomnavn.

positivt. Informantene "[...] ønsker å vise slektskap mellom mor og barn uten å bruke [...] [moras] etternavn" (Informant nr. 8). Informantene gir flere svar på hvorfor det er fordelaktig med ett etternavn. En sier at de opplever det som praktisk med bare ett etternavn. (Informant nr. 11) Dette kan være tilfelle, for i mange situasjoner kan det være vanskelig å se om en person har et "bindestreksetternavn" – to etternavn knyttet sammen med bindestrek, eller et navn med etternavnkarakter i mellomnavnsposisjon i tillegg til et *reelt* etternavn. Dette fører trolig til misforståelser i møte med personer eller institusjoner som ikke kjenner til den korrekte navnebruken. Som et tillegg til dette avsnittet om morstilhørighet, kan det spekuleres i om navnebærerens morstilknytning blir sterkere signalisert ved et metronym enn i tilfeller hvor navnebæreren tar moras pikenavn som mellomnavn. Et metronym viser en kobling til moras navn og person. Men ved å ta moras opprinnelige etternavn som mellomnavn, kobler en seg ikke bare til mora, men også til morsslekta. Det er ingen av informantene som går inn på dette.

5.2.2. Spesiell navnetype

Metronym er en sjelden navnetype, og den har derfor signaleffekt *i seg selv*. Dette er noe mange av informantene er klar over, og noen har også valgt navnetypen delvis på grunn av dette. Det virker som om en bruker navn som en betydelig identitetsmarkør. En informant ønsket gjennom navnevalget å gjøre døtrene "litt spesielle" (Informant nr. 68) ved å gi dem et metronym. Det er kanskje en intensjon om at den originaliteten som ligger i et metronym, skal smitte over på navnebæreren. I våre dager har det å skille seg ut fått egenverdi. Noen foreldre ønsker trolig å være nyskapende og originale i navnevalg til barna sine, og derfor gir de et metronym. En vil bryte med eksisterende navnetradisjon. En informant forteller at de ved navnevalget hadde "[l]itt trang til å gjera noko utradisjonelt" (Informant nr. 66) Flere av navngiverne opplever tydeligvis originalitet som et gode, og de er ikke redde for å bryte med eksisterende oppkallingsnormer. I et svar står det at foreldrene ga barnet et metronym for å gjøre det mindre anonymt (Informant nr. 47). Frykten for anonymitet og ønske om originalitet kan vi tolke som uttrykk for en individualistisk livsholdning. En slik individualisme trives godt i byene, og det er nettopp i byer at en har den høyeste metronymtettheten (jf. fig. 4.2.3.2.).

5.2.3. Slektsmarkør

En informant forteller at barna fikk metronym for å binde dem sammen: "Mor ville ha et "navn" som bandt barna sammen, siden barna ikke har samme far." (Informant nr. 9) Dette skiller seg ut fra majoriteten av informantene som gir barna et metronym for å binde dem til mora. I dette svaret virker det inneforstått at barna har fått sine fedres etternavn, og mora vil derfor gi dem metronym for å knytte halvsøsknene sammen. Som en motsetning til dette kan vi trekke fram en annen informant som ville gi metronym for å skille søsknene fra hverandre. I dette tilfellet har søsknene samme far, men ikke samme mor. "Vi ville signalisere at Astrid er datter av Ellen – i motsetning til storesøster" (Informant nr. 37). Halvsøstrene deler altså farens etternavn, men for å signalisere at de ikke har samme mor, brukes metronym som slektsmarkør. Det å signalisere slektstilhørighet er tradisjonelt en av hovedfunksjonene til et navn, og i disse to overnevnte tilfellene har navngiverne valgt metronym nettopp for å få klarhet i slektsforhold som ikke er åpenbare for fremmede. En informant bruker metronym for "[...] [m]etronym ble brukt for å skille mellom Ragna senior (Ragna Lie Sundgodt) og Ragna den yngre [Ragna Lissdotter Sundgodt] [...] slik at hun ikke fikk helt samme navn som farmor" (Informant nr. 77). Farmora har samme navn som navnebæreren, men uten metronym. Metronymet vil da ha distinktiv funksjon som skille mellom to ellers like navn. I et annet svar står det at informantene gjennom å gi navnebæreren et metronym, ville signalisere til omverdenen at de etablerer en ny familie. (Informant nr. 19) Metronymet i mellomnavnsposisjon får med dette en funksjon fordi det *bryter* med det eksisterende navnemønsteret i slekta og markerer noe nytt ved å bringe inn en ny oppkallingsmetode. Slektsideitet er viktig for mange. En får styrket sin personlige identitet ved å kunne "plassere" seg i en tradisjon. "[Jeg] [f]øler slektsnavn gir en identitet, men med metronymet gir dette også en *spesiell identitet*" (Informant nr. 41, *min kursivering*). Denne "spesielle identiteten" som følger med et metronym, kan komme av en sterkere følt tilknytning til mora. Gjennom navnevalget viser en omverdenen at en har et sterkt bånd mellom mor og datter, kanskje en til og med vil vise at en har et *sterkere* forhold enn andre. Navn er, som tidligere nevnt, tett knyttet til identitet.

5.2.4. Estetisk dimensjon og navnemote

Enkelte informanter vektlegger det estetiske. Det er noe ved navnetypen som tiltaler navngiverne. Den estetiske dimensjonen kommer oftest ikke som eneste moment, men som et sekundærmoment i tillegg til et primærmoment. "[...] barnet skal ha noko etter mora, sjølv om det ikkje har fått mors etternamn. *Dessuten synst me at det høyses fint ut*" (Informant nr. 2, *min kursivering*). Det estetiske kan likevel være et primærmoment, for noen informanter oppgir bare en estetisk årsak til navnevalget. "Vi ønsket å ha et namn [*Anna Birgittedatter Holme*] som klinger godt. [...] "Anna Holme" ville blitt hardt og upersonlig, synes vi. Dobbelte etternavn dvs. mors + fars etternavn var ikke aktuelt for oss" (Informant nr. 36). Informanten utdyper ikke hvorfor et "dobbelte etternavn" var uaktuelt for dem. Det kan være, som nevnt over, praktiske hensyn, men også estetiske faktorer som avgjør. Siden 1970-tallet har bruken av *sen*-navn minket, og en ser at navnetypen har lav popularitet (Veka 2009:4). I svaret fra informantene ligger det under at en estetisk forklaring på navnevalget ikke er en fullgod forklaring. "Jeg syntes det bare høyrtes veldig fint ut." (Informant nr. 62). Denne informanten må moderere utsagnet ved å bruke adverbet *bare*, og dette gjør at vi får inntrykk av at informanten har behov for å "rettferdiggjøre" navnevalget. Men vi skal ikke undervurdere den estetiske faktoren ved navnevalg. Stanley Lieberson tar i *A Matter of Taste* (2000) for seg navnemote og estetikk. Den vinklingen han der kommer med, kan være nyttig når en skal forsøke å forstå hva som ligger bak et navnevalg. I løpet av det 1900-århundre gikk personnavn fra å være tradisjonsbestemt til i større grad å være et resultat av mote. Tradisjonelt har navn vært litt preget av mote, men mest av normer regulert av storfamilien og press innad i småsamfunnene (Lieberson 2000:66). Det har trolig vært lite rom for originalitet og brudd med etablerte normer og tradisjoner. Dette har gjort at navnerepertoaret har vært relativt lite og at oppkallingstradisjonene har vært sterke. Spesielt i indre strøk på Østlandet som Hedmark og Oppland, har en tradisjonelt hatt en omfattende praktisering av helnavnsoppkalling.

Indre Austlandet kan ha fått ei innsnevring av navnerepertoaret som følge av ei streng praktisering av heilnamnsoppkalling. Dette gjekk ut på at eldste sonen fekk same namn som farfaren, nesteldste som morfaren. Eldste dottera fekk namn etter farmora, nesteldste etter mormora. Deretter stod oldeforeldra, evt. tante og onklar, for tur (Alhaug 1985b:48).

Med framveksten av kjernefamilien og økende urbanisering har tradisjonene fått en mindre rolle. I løpet av 1900-tallet fikk foreldrenes smak, altså hva de *likte* eller *ikke likte*, en viktigere rolle. Vi kan si at navn har gått fra å i stor grad være tradisjonsbestemt til å være i stor grad motebestemt. Hva ligger bak skiftninger i mote? Lieberson nevner bla. disse to faktorene som kan være utslagsgivende for mote: (1) *eksterne hendinger* og (2) *interne mekanismer* (Lieberson 2000:10).

1. *Eksterne hendinger*. Det finnes ulike organisatoriske, institusjonelle, politiske, teknologiske og kulturelle endringer som kan påvirke mote (Lieberson 2000:10). Denne påvirkningen er ekstern fordi den ikke forårsakes av interne elementer i moten. For å eksemplifisere, kan vi si at guttenavnet *Vidkun* minket dramatisk i bruk etter 2. Verdenskrig. I dette tilfellet er det den tyske okkupasjonen av Norge der NS-lederen Vidkun Quisling en periode hadde makten som kan omtales som en ekstern hending. Denne politiske eksterne hendingen har utvilsomt påvirket populariteten til fornavnet.

2. *Interne mekanismer*. Noen ganger kan det virke som om moten endrer seg uten at det finnes en ekstern grunn til dette, altså en moteendring som skjer uten å kunne knyttes til endringer i eksterne forhold. Dette kan omtales som interne mekanisme, og klasseimitasjon er et eksempel på dette (Lieberson 2000:14). For å illustrere, kan vi bruke det tidligere omtalte navnet *Dagny*. Dette navnet dukker opp i Ibsens *Hærmændene paa Helgeland* (1858). Overklassen tar i bruk *Dagny* rundt 1860-tallet, men slutter stort sett å bruke navnet da lavere samfunnslag begynner å ta det i bruk rundt i 1880-åra. Navnet har gått fra å være et overklassefenomen til å bli "degradert" til et arbeiderklassenavn (Alhaug 2007:14). Det er ingen påviselige *samfunnsendringer* som ligger bak statusendringen til navnet *Dagny*, men heller interne faktorer i navnemoten. Navnet beveger seg "nedover" i samfunnslagene uten annen grunn enn at det blir mer eller mindre populært hos ulike samfunnslag.

Etter mitt syn kan metronym sees på som utslag av *eksterne hendinger*, dvs. likestillingstanken fra 1970-tallet som også nedfelte seg i lovverket gjennom likestillingsloven fra 1978. Metronym er spesielt fordi denne navnetypen representerer et helt nytt *motefenomen*, ikke endringer i en allerede eksisterende mote. Det å bruke moras fornavn i barnets navn har ikke vært vanlig i Norge. Dette gjør at terskelen for å ta i bruk navnetypen er høyere enn om det hadde vært snakk om et nytt fornavn. En tar ikke i bruk et nytt navn, men bryter ut av rammene og finner en ny måte å konstruere navn på. Metronym er likevel et navn som kan defineres som et *motefenomen*, altså et navn som utsetter for motesvingninger, og nettopp mote kan være årsaken til at veksten i antall nye navnebrukere har stagnert (jf. pkt. 4.1.).

5.2.5. Norsk-islandsk tradisjon

Metronym som navnetype er gammel, men den har som tidligere nevnt, ikke vært vanlig i Norge. Likevel oppfattes metronym av enkelte informanter som en tradisjonell navnetype (jf. pkt. 5.1.1.). "Fint å ta i bruk gammel tradisjon" (Informant nr. 8). Ekte patronym var en svært vanlig navneform i Norge på 1800-tallet, og det kan være dette som gjør at informant nr. 8 over opplever navnetypen som "gammel tradisjon". Det virker som om navngiverne oppfatter navnetypen som en del av en felles norrøn norsk-islandsk tradisjon i stedet for en ren norsk tradisjon." [Vi] [h]ar tradisjonelt litt "nordiske" tradisjoner i navnevalg både i mor og fars familier (Informant nr. 45). Denne oppfatningen om at metronym er særlig "nordisk" av seg, vil det være interessant å se nærmere på.

Grovt sett kan vi dele inn norske fornavn i tre kategorier: (1) *Nordiske arvenavn*, (2) *innlånte navn justert på nordisk grunn*, og (3) *innlånte navn som ikke er justert på nordisk grunn* (Alhaug 2004a:57). Med kategori en, *nordiske arvenavn*, menes navn som kan føres tilbake til urnordisk form, og som ble brukt i norrøn tid (Alhaug 2004a:57). Eksempler på slike navn er *Olav*, *Gunnhild* og *Helga*. Kategori to inneholder *innlånte navn justert på nordisk grunn*. Dette er navn som er blitt innlånt for kanskje flere hundre år siden, og de har over tid blitt justert for å passe til norsk fonologi. Eksempler på slike navn er *Per* av *Petrus*, *Merete* av

Margaretha og *Kari* av *Katrine* (Kruken & Stemshaug 1995:231, 201 og 160). Den tredje og siste kategorien tar for seg *innlånte navn som ikke er justert på nordisk grunn*. I denne kategorien kan vi inkludere alle navn som ikke er ”norske”, som f.eks. *Camilla*, *Anita* og *Linda*. Bibelske navn kan også innbefattes i denne kategorien.

Flere informanter gir barna et metronym i tillegg til et nordisk arvenavn som fornavn. Det oppfattes som mer ”stilmessig korrekt” å sette et metronym etter et gammelt nordisk navn – som f.eks. *Idunn* og *Ragna*³⁷ – enn etter et innlånt ikke-nordisk navn – som f.eks. *Linda* og *Andreas*. Det er grader av stilbrudd, for selv om *Petter* ikke er et gammelt nordisk navn vil de færreste reagere på navnet *Pettersdatter*. Men i enkelte tilfeller vil det være åpenbare stilbrudd som bør unngås, dette ser vi i hypotetiske navn som *Hillarydatter* osv. En kombinerer her et fremmed engelskspråklig navn med den nynorske og ”rotnorske” endingen *-datter*. Slike navn kan være til ulempe for bæreren (Stemshaug 1982:95). Det å være konsekvent i stilvalg har trolig en egenverdi. Det kan virke disharmonisk om navnestilene skiller seg dramatisk fra hverandre. En informant sier at de ville ”[...] [ved å gi barnet navnet *Asbjørg Elidatter Breivik*] signalisere tilknytning og bruke gammel navnetradisjon. Ungen har gamle norrøne fornavn” (Informant nr.56) Selv om metronymet i akkurat dette tilfellet har et innlånt navn som base, altså navnet *Eli*, mener foreldrene at de ”bruker gammel navnetradisjon”. For andre igjen innbefatter det å holde en ”norrøn stil” også mors navn. Det virker som om metronym er vanligere hvis mor har et tradisjonelt nordisk navn enn hvis hun har en innlånt ikke-nordisk navn. Dette skillet er derimot ikke absolutt, for det finnes mange mødre med *innlånte navn som ikke er justert på nordisk grunn*. Dette ser vi i metronym som *Anettesdatter*, *Henriettesdatter* og overnevnte *Evydatter*³⁸, men hovedvekten av informantene har navn som enten er nordiske arvenavn eller innlånte navn justert på nordisk grunn. Slike navn ser vi i metronymene *Gunnlaugdatter*, *Ingvildsdatter*, *Gørildatter*, *Maritsdatter*, *Kristinsdatter* og *Hegedatter*.³⁹

³⁷ Informant nr. 23 og nr. 77

³⁸ (Informant nr. 14, nr. 54 og nr. 56)

³⁹ (Informant nr. 16, nr. 38, nr. 52, nr. 33, nr. 35 og nr. 50)

Det virker som om enkelte informanter er oppmerksomme på skillet mellom nordiske og ikke-nordiske navn."Det var ei grense å trå over å bruke Marianne, eit motenamn frå 70-talet. Då eg skulle gi jentene namnet mitt + dotter skulle eg brått ynskje eg heite noko anna, noko med lengre norske tradisjonar. *Det ville liksom høyrtes meir riktig ut*" (Informant nr. 54, *min kursivering*). Denne informanten opplever det som problematisk at hun har et innlånt navn som ikke er justert på nordisk grunn, men velger likevel å bruke navnet som base i et metronym. En annen informant forteller at de valgte et metronym blant annet fordi moras navn var norrønt. "Siden moras navn er norrønt passet det god som mellomnavn i kombinasjon med barnets fornavn, [*barnet heter her Frøya Gunnlaugsdotter*⁴⁰ *Serch-Hanssen.*]" (Informant nr. 22) Informantene oppfatter "norrøne navn", altså nordiske arvenavn, som mer egnet enn andre navn til å brukes i metronym, og et godt eksempel på dette ser vi i fraværet av metronym som *Monicadatter*, *Lindadatter* og *Camilladatter* i navnekorpuset. Navnene *Monica*, *Linda* og *Camilla* lå igjennom store deler av 1970-tallet på topp-5-listen over populære jentenavn.⁴¹ (Kristiansen & Ouren 1998:152) Som tidligere nevnt går jeg utifra at mange av informantene ble født på denne tiden (jf. pkt. 2.2.), og derfor skulle datidens populære jentenavn være vanlige som førsteledd i metronymene i navnekorpuset. Den viktigste grunnen til at navnene *Monica*, *Linda* og *Camilla* ikke ble brukt i metronym, er trolig at mange ville oppleve dette som et uønsket stilbrudd: En blander sentraleuropeiske og latinske navn med det nordiske oppkallingsmønsteret metronym. Andre navn som var omtrent like populære i samme periode, er de mer tradisjonelle jentenavnene *Anne*, *Hege*, *Hilde* og *Kristin(e)* (Kristiansen & Ouren 1998:152). Disse navnene har alle flere belegg i navnekorpuset: *Anne* har 25 belegg, *Hege* har 5, *Hilde* har 8 og *Kristin(e)* har 17. Dette viser at *nordiske arvenavn og innlånte navn justert på nordisk grunn* er vanligere i metronym enn *innlånte navn som ikke er justert på nordisk grunn*.

⁴⁰ Det er interessant å se at informantene i dette tilfellet opplever navnet *Gunnlaug* som kvinnenavn. I sagaene kunne dette navnet være maskulint, jf. *Soga om Gunnlaug Ormtunge*. Det er altså et navn som både kan oppfattes som et patronym og et metronym.

⁴¹ *Monica* var på topp-5-listen fra 1970-1977, *Linda* var på topp-5-listen fra 1972-1981 og *Camilla* var på den samme listen fra 1976-1981.

Metronym er sjeldent i Norge, men på Island er i hovedsak patronym, men også metronym betraktelig mer utbredt. En mulig forklaring på hvorfor informantene vurderer navnetypen som tradisjonell i Norge og Norden kan være at de har sett at navnetypen er utbredt på Island. Dette er trolig fordi ekte patronym var den dominerende etternavnsformen på 1800-tallet. Island oppfattes av informantene mine som sterkere ”knyttet” til norrøn tid enn resten av Norden, blant annet gjennom språket, derfor har trolig informantene trodd at navnetypen var vanlig i Norge på norrøn tid. Dette er en feil, men fullt forståelig vurdering som kan forklare hvorfor navnetypen oppfattes som tradisjonell i Norge. Foreldrene har tydeligvis ikke vært klar over at metronym er et margnalt navnefenomen i både i historisk tid i Norden, og på Island i moderne tid (Kvaran 1996:39).

5.2.6. Likestilling

Det er to informanter som oppgir likestilling som et viktig moment. ”Likestilling? Nesten alle –sen/-datter navn er med fars navn, og mor «anonymiseres»/forsvinner, så da var det på tide å gjøre noe med det!” (Informant nr. 12) De aller fleste oppgir andre årsaker til navnevalget, som f.eks. tilknytning til mora. Gjennomgående er det få som nevner likestilling som et viktig moment. Det at kun to informanter eksplisitt nevner likestilling, er en overraskelse. Jeg hadde en hypotese om at navngivere som valgte metronym, oppfattet likestilling som et viktig moment. Alle foreldre som gir et metronym til barna sine, bryter med en eksisterende mannsjøvinistisk navnetradisjon, og det hadde kanskje vært naturlig om de i større grad gjorde det for å signalisere likestilling. Det kan være at en likevel indirekte får et likestillingsperspektiv inn i navnevalget når en velger å tydeliggjøre binding til mora i navnevalget. Kanskje navnegiverne tenker på likestilling, men velger å vektlegge noe annet i spørreskjemaet? Dette kan selvfølgelig være feil, og det er godt mulig at for de fleste er tilhørighet og slektskap viktigere enn likestilling. Likevel kan det være at enkelte av informantene som vil signalisere likestilling, velger å underkommunisere dette. Det er flere grunner til at jeg tror det er slik:

Den første grunnen kan vi se når vi tar for oss utdanningsnivået til informantene. På spørreskjemaet som ble utsendt i forbindelse med denne avhandlingen, ble informantene spurt om utdanningsnivå. Over 50 % av kvinnene har høyere utdanning over fire år. Dette er et betydelig høyere utdanningsnivå enn resten av befolkningen. Folk med høy utdanning, altså de med universitetsutdanning og høgskoleutdanning, er mer likestilt enn folk med kortere utdanning, dvs. de med fullført yrkesfagutdanning og de ufaglærte. Kari Stefansen og Gunnhild R. Farstad tar i artikkelen "Småbarnsforeldrenes omsorgsprosjekt" (2008) for seg ulike omsorgsstrategier for småbarnsfamilier fram til barnet er tre år. I denne artikkelen kategoriseres omsorgsstrategier i to kategorier. I den første kategorien blir omsorg av et barn sett på som "et ordnet omsorgsløp" der tidlig plassering i barnehagen blir sett på som viktig for barnets sosialisering. "[D]e fleste syntes det var naturlig [...] at barnet skulle begynne i barnehagen i ettårsalderen" (Farstad & Stefansen 2008:354). Tidlig plassering av barnet i barnehagen sammen med det å få mor tidlig ut i jobb, blir sett på som "likestillingssporet". Dette sporet blir i hovedsak fulgt av middelklassen (Farstad & Stefansen 2008:352). Høyt utdannede foreldre i middelklassen kjører et omsorgsløp hvor likestilling vektlegges på en annen måte enn i arbeiderklassen. I familier med arbeiderbakgrunn følges derimot oftere et "familiespor" i omsorgspolitikken. En etterstreber å skape trygghet for barnet ved å la det være hjemme lengre. Denne tryggheten innebærer at mora er hjemme med barnet lengre enn i middelklassen og at fars permisjon blir vurdert som mindre viktig (Farstad & Stefansen 2008:355-356). I disse familiene blir barnet plassert i barnehagen seinere enn hos middelklassefamilier. "Mange uttrykte at toårsalderen kunne være passe [for å begynne i barnehagen]" (Farstad & Stefansen 2008:357). Det som er viktig for denne avhandlingen, er at Kari Stefansen og Gunnhild Farstad viser at *høyt utdannede er mer likestilte enn lavere utdannede*. Siden informantene har høyt utdanningsnivå, kan vi ved å legge Stefansen og Farstad til grunn, trekke den slutningen at informantgruppa i denne avhandlingen har større grad av likestilling enn resten av befolkningen.

Den andre grunnen til at vi kan si at likestilling er underkommunisert, finner vi ved å se på partipreferansene til informantene, dette var også et spørsmål på spørreskjemaene som ble sendt ut. Partipreferansene til informantene viser en dominerende venstreorientering.

Venstreorienterte partier som SV og AP, og da særlig SV, har profilert seg på å være forkjempere for likestilling.⁴² Det er derfor naturlig å si at velgere som stemmer SV, er mer opptatt av likestilling enn befolkningsnittet. AP-velgere har tradisjonelt ikke hatt en sterkere likestillingsprofil enn partier som V og H, men likevel har de hatt den eneste kvinnelige norske statsministeren, nemlig Gro Harlem Brundtland. Dette har en viktig symboleffekt og kan være en grunn til at likestilling står sterkt i partiet.

Det er altså trolig en betydelig underkommunikasjon av likestillingens rolle under navnevalget. Men hvorfor vil så få av informantene signalisere likestilling ved å velge et metronym? Det kan være at likestilling blir sett på som en *selvfølge*, altså at det ikke er nødvendig å signalisere noe som en tar for gitt. Jeg synes dette er underlig. I navnegivning står fortsatt tradisjonene sterkt, og derfor skulle det være mulig å finne flere som vil bryte med navnetradisjonene utifra et likestillingsargument, men dette er altså ikke tilfellet. Det kan være at likestilling oppleves som et "politisk tema", og en har kanskje et ønske om å distansere politikk fra familie. En vil muligens ikke bruke navnegivning som arena for politiske budskap.

Fram til vår tid har det ikke vært en selvfølge at mora skal få sitt navn videreført til barnet, for dette har tradisjonelt vært farens rett. Det er fortsatt vanlig at det er farens etternavn som videreføres, men dette er trolig ikke lenger en selvfølge. Med økt grad av likestilling har mora fått større gjennomslagskraft i spørsmålet om barnets etternavn. "Vi inngikk et kompromiss. Hun (barnet) tok metronymet siden barnet har fars etternavn" (Informant nr. 78). Det at metronym utgjør en del av et "kompromiss" der mora blir representert gjennom et metronym og faren gjennom et etternavn, går igjen i flere svar.

⁴² Partiet Rødt har også en tydelig feministisk profil, men dette partiet fikk likevel ingen oppslutning av informantene. Dette kan være fordi partiet på landsbasis har for lav oppslutning til å komme inn på Stortinget.

5.2.7. Navn og sted

Noen få informanter oppgir at navnets tilknytning til sted har spilt en viktig rolle for navnevalget. "Vi har mine, dine og våre barn. De to siste er våre barn, og vi ville knytte de to sammen med gården da vi flyttet tilbake dit"(Informant nr. 77). Disse informantene har flere særkullsbarn, og for å konstruere et navneskille mellom barna fra ulike kull, får barna som de har sammen, et navn som viser tilhørighet til gården. Dette er riktig nok som etternavn, men disse navnegiverne ga barna i tillegg til et gårdsnavn som etternavn også et metronym i mellomnavnsposisjon.

5.3. Navnebruk

Informantene ble i spørreskjemaet spurt om metronymet ble brukt til daglig og hvordan barnet forholdt seg til navnet. Jeg ville få klarhet i om navnet var i daglig bruk, eller bare fungerte som et "papirnavn" for bruk i formelle situasjoner. Jeg hadde en formening om at siden navnetypen var såpass unormal og spesiell, ville den bli mindre brukt enn andre navn. Denne avhandlingen tar nesten utelukket for seg navn i mellomnavnsposisjon, og mellomnavn har for vane å bli mindre brukt enn fornavn og etternavn. Et mellomnavn kan skjules på en annen måte enn fornavn og etternavn. Det kan enten gjemmes bak en initial eller utelates helt uten at dette oppfattes som rart av omgivelsene. Dette kan en ofte gjøre av praktiske hensyn, "Det blir lett til at vi dropper metronymet fordi navnet blir så langt" (Informant nr. 18). Det er også trolig at navnet av enkelte brukes flittig utad. Når en velger et metronym som mellomnavn, har en i utgangspunktet valgt et spesielt og sjeldent navn, og har en allerede valgt et originalt, navn er det ofte kanskje naturlig at en vil vise dette til omverdenen ved å bruke det. Jeg velger å definere daglig bruk som en bruk der navnet blir tatt med når en *presenterer fullt navn* i en presentasjonssituasjon. De færreste informanter bruker trolig metronym ved muntlig tiltale, og det er nok vanligere å bruke navnet i skriftlige sammenhenger og i presentasjonsøyemed. Det var også interessant å få vite om barnet var fornøyd med navnet, eller opplevde det som for uvanlig. Barnets innstilling har trolig mye å si for bruken.

5.3.1. Daglig i bruk og positive reaksjoner

I mange av svarene som kom inn, forteller informantene at metronymet er en viktig og uadskillelig del av navnet. En informant forteller at barnet ser på metronymet som en del av etternavnet selv om det er et mellomnavn. "Hvis hun sier mer enn bare fornavnet sitt, så kommer hele "regla" på rams. Idadatter blir, på en måte, en del av etternavnet hennes" (Informant nr.4). Det at mellomnavnet oppfattes som knyttet til etternavnet, bidrar trolig til at det brukes oftere og blir en tydeligere del av navnet og identiteten til navnebæreren. Navnet oppleves som positivt, og navnebæreren er ofte stolt av det. "Ja barnet er positivt innstilt, stolt" (Informant nr. 7). Foreldrenes begeistring for navnet smitter over på barnet, og barnet knytter navnet til sin identitet.

De som er begeistret for navnet bruker det naturlig nok mest. "Brukes alltid – skriftlig og muntlig" (Informant nr. 10). Det er enkelte som forteller at de bruker navnet til daglig, men likevel av og til skjuler det bak en initial. "Navnet brukes til daglig, men blir også forkortet til en stor bokstav i enkelte sammenhenger" (Informant nr. 11). Noen forteller at familien selv bruker navnet daglig, mens omgivelsene av og til kan utelate det.

"I sammenhenger der barnet sjøl eller foreldrene skal opplyse om/fylle ut navn, blir alle tre navnene [*Aleksandra Livsdatter Stenvold*] brukt. Utenforstående har en gjennomgående tendens til å sløyfe mellomnavnet helt. Dette irriterer meg litt, siden det ikke skjer med dem som arver hver av foreldrenes etternavn." (Informant nr. 1)

Et metronym skiller seg ut fra tradisjonelle etternavn. Dette kan være en grunn til at omgivelsene opplever det som mindre viktig enn et tradisjonelt etternavn i mellomnavnsposisjon. For én informant er det derimot motsatt. Dette barnets fulle navn er *Martine Vigdisdatter Jensen Berg*. Barnet har altså to mellomnavn, et metronym og et etternavn som ender på *-sen*. "Navnet brukes hver gang hun presenterer seg selv, vi andre i familien bruker det også. Vi bruker ikke Hansen som hun også har som mellomnavn. Hver gang vi skriver navnet hennes el. er Vigdisdatter med" (Informant nr. 67). Jeg tror informanten med dette mener at metronymmellomnavnet brukes langt oftere enn det andre mellomnavnet av etternavnkarakter. Metronymet framstår som "mer verdt" enn det andre mellomnavnet.

5.3.2. Sjeldnere bruk og negative reaksjoner

Mange informanter forteller at metronymet i hovedsak brukes skriftlig. "Vi bruker det ikke muntlig til daglig, men i alle skriftlige sammenhenger" (Informant nr. 6). Det er naturlig å forenkle navnet i det daglige. En informant forteller til og med at de aldri bruker det muntlig, altså at de også utelater det i presentasjonsøyemed. "Navnet brukes skriftlig, enten fullt eller bare forbokstav. *Aldri muntlig*" (Informant nr. 73, *min kursivering*). Dette virker kunstig, for i situasjoner der en presenterer seg,, kan vi si at det av og til er forventet at en bruker fullt

navn. Det er mulig at informanten i dette tilfellet misforstod spørsmålet og oppfattet det slik at muntlig bruk ikke gjaldt muntlig presentasjon.

I noen svar fortelles det om negative sanksjoner fra jevnaldrende. "Barnet bruker det ikke daglig pga hennes venner og skolekamerater "ler" litt av det" (Informant nr.3). og "Hun blir ertet for det på skolen, men synes selv at navnet er greit" (Informant nr. 13). Navnetypen er sjelden i Norge. Jevnaldrende av navnebærerene kan derfor oppfatte navnet som et negativt avvik og bruke det som grunnlag for mobbing. Det er viktig å få fram at det er få informanter som forteller om negative sanksjoner på grunn av navnevalget. For noen er metronymet en belastning fordi det er så sjeldent. En informant sier at barnet vil kvitte seg med navnet. "Nei – [hun] vil bytte det! Liker det ikke – ingen andre har slike navn" (Informant nr. 38). Barn i ungdomsalderen har tendens til å være redd for å skille seg ut. De kan derfor være negativt innstilt til navnet, men for noen endrer dette seg når de blir eldre. "De syntes i en periode at det var litt flaut/rart – men ok nå" (Informant nr. 56).

I ett tilfelle reagerer barnet på at metronymet ender på *-dotter*. "Nei, [de bruker *metronymet*] sjeldent. De vil nå bytte til Sisselsdatter" (Informant nr. 27). Døtrene i denne familien vil endre endingen i metronymet fra *-dotter* til *-datter*. Det fortelles ikke hvorfor de vil dette. Det kan være at *-dotter* avviker fra informantenes talemål og oppfattes som kunstig. I hovedsak er det slik at metronym som ender på *-dotter*, er forbeholdt vestlandsfylkene (jf. tab. 5.1.2.). Denne Informanten er bosatt i Sandefjord, og på Østlandet brukes normalt formen *-datter* fordi denne formen samsvarer med de fleste østlandstalemål. Dette kan trolig være grunnen til at døtrene til informant nr. 27 vil bytte fra *-dotter* til *-datter*. De har et ønske om å endre metronymet til en mer talemålsnær variant.

5.3.3. Dobbeltnavn

Blant de 4532 oppføringene i korpuset har jeg bare funnet *ett* metronym hvor moras fornavn er et dobbeltnavn og fire patronym hvor farens fornavn er dobbeltnavn. Med dobbeltnavn mener jeg fornavn som er bundet sammen med bindestrek som i navneformen *Karl-Erik*. De

fem er metronymet *Gry-Lenedatter* og patronymene *Karl-Eriksdatter*, *Kjell-Eriksdatter*, *Lars-Terjedotter* og *Odd-Aredatter*. Det at jeg bare finner fem tilfeller av slike dobbeltnavn blant de over fire tusen oppføringene, er overraskende.⁴³ Dobbelt navn er en relativt vanlig navneform, så vi kan gå ut fra at slike navn er underrapportert. Det kan ligge flere årsaker bak en slik underrapportering. Det er mulig at flere av foreldrene har dobbelt navn, men de har kanskje valgt å bare bruke ett navn i parentonymet til barnet. Hvis moras fornavn f.eks. er *Inger-Birgitte*, kan hun velge å gi barnet metronymet *Ingerdatter* eller *Birgittedatter* i stedet for *Inger-Birgittedatter*. Om dette skjer i praksis kan jeg ikke si for sikkert uten å ha en oversikt over alle navnegivernes fornavn, noe jeg ikke har. Blant de som svarte på spørreundersøkelsen, var det ingen som nevnte at de måtte velge ett av to fornavn som base for et metronym, temaet med dobbelt navn i parentonym blir ikke nevnt i noen av svarbrevene. Jeg har ikke noe materiale som kan forklare underrapporteringen, men "dobbelt navnetronym" faller kanskje ikke i smak hos foreldrene. Vi kan også merke oss at de fem dobbeltnavnene vi finner i korpuset, er relativt "korte" dobbelt navn. Uten unntak er det første navnet i dobbeltnavnet enstavet og det andre tostavet. Korte dobbelt navn blir trolig sett på som en enhet i større grad enn dobbelt navn som består av flerstavete ledd, som f.eks. navn som *Kari-Henriette* eller *Per-William*. Det er også trolig slik at noen av foreldre med dobbelt navn i realiteten velger å bruke bare det ene av to navn i det daglige. Hvis *Inger-Birgitte* til daglig bare blir omtalt som *Inger*, vil trolig et "dobbelt navnetronym" som *Inger-Birgittedatter* virke unaturlig. Uansett er det vanskelig å trekke en konklusjon ut av bruken av dobbelt navn som førsteledd i et parentonym, annet enn at denne bruken er svært liten.

5.3.4. Oppsummering

Det er ikke lett å konkludere i spørsmålet om i hvilken grad metronym som mellomnavn utelates i daglig bruk. Svært mange av informantene har et veldig bevisst forholdt til navnet og bruker det derfor "så ofte som mulig" (Informant nr. 15). Har en allerede valgt et metronym til barnet sitt, har en også et ønske om å bruke det flittig, en vil signalisere til

⁴³ Det er seks oppføringer, men to av oppføringene er søsken med samme patronym, og de har derfor naturlig nok samme far. Jeg lar dette telle som en oppføring.

omverdenen at navnet er viktig for en selv. Det er enkelte som utelater navnet, men det er viktig å poengtere at grunnen til at det utelates som oftest ikke er at navnetypen er unormal og sjelden, men at barnets navn blir for langt. Det er altså praktiske hensyn som gjør at det til tider utelates. Det er også situasjonsbestemt om en bruker hele navnet eller utelater deler av det. "Navnet brukes i offisielle sammenhenger. (f.eks. Skolen) Hender vi sløyfer det i forbindelse med fritidsaktiviteter ol." (Informant nr. 16). Enkelte situasjoner oppleves som viktigere enn andre, og en tilpasser navnebruken etter dette.

De informantene som opplever at det kommer negative sanksjoner fra barnas jevnaldrende, har et dilemma. På den ene siden har de trolig ønske om å bruke navnet utad. Navnet har en egenverdi gjennom å signalisere morstilhørighet og originalitet. På den annen side ønsker de færreste foreldre at barnets navn skal være til ulempe for barnet. Dette er en vanskelig balansegang. Guðrún Kvaran nevner i sin artikkel "Islandske metronymika" (1996) at enkelte foreldre på Island endrer barnets etternavn fra det sjeldne metronym til det mer vanlige patronym for å hindre mobbing på skolen (Kvaran 1996:39). Ingen av informantene opplyser om at de har tenkt å endre navnetypen for å hindre negativ oppmerksomhet på skolen. Det er likevel problematisk at skolevesenet ikke har klart å endre holdningene på dette feltet, for med den økende innvandringen til Norge vil en oppleve et større mangfold i navneregisteret. En bør klare å hindre mobbing på grunn av navn.

5.4. Sosiale faktorer

5.4.1 Partipreferanser

På spørreskjemaet ble informantene bedt om å oppgi politisk preferanse til mor og far. Det kom inn 79 svarbrev med totalt 158 preferanser. Av disse var det 36 som ikke ville oppgi partipreferanse, og dette er relativt mange.⁴⁴ Denne gruppen kan kategoriseres utifra om de skrev at de var usikre eller om de valgte å ikke svare. Det er nok også mulig at enkelte ikke ville oppgi partipreferanse av personvern hensyn. Noen av informantene som ikke svarte på spørsmål om parti, forteller at de er utenlandske statsborgere og derfor ikke har stemmerett ved Stortingsvalg.

Av informantene er det flere som nevnte to eller tre partier som de kunne tenke seg å stemme på, men siden en ved et ordinært valg naturlig nok bare kan stemme på ett parti, er slike svar problematiske. Jeg ser tre måter å håndtere dette på: En er å sette opp begge partiene som blir oppgitt. Dette gir i realiteten en "dobbelstemme" til de som setter opp to partier som sine favoritter, og derfor utgår dette fordi det da vil bli ubalanse i dataene. Alternativ to er at det bare føres opp ett av partiene i de tilfellene hvor flere partier blir nevnt, men dette vil føre til en subjektiv svakhet ved statistikken. Den tredje og siste muligheten er det mest objektive. I tilfeller der to partier er ført opp, vil hvert parti få 0,5 stemme, i de tilfellene der det er ført opp tre partier, vil hvert parti få 0,33 stemme. I tabellen under er partipreferansene til informantene både i absolutte tall og prosent satt opp mot resultatet etter Stortingsvalget 2009⁴⁵.

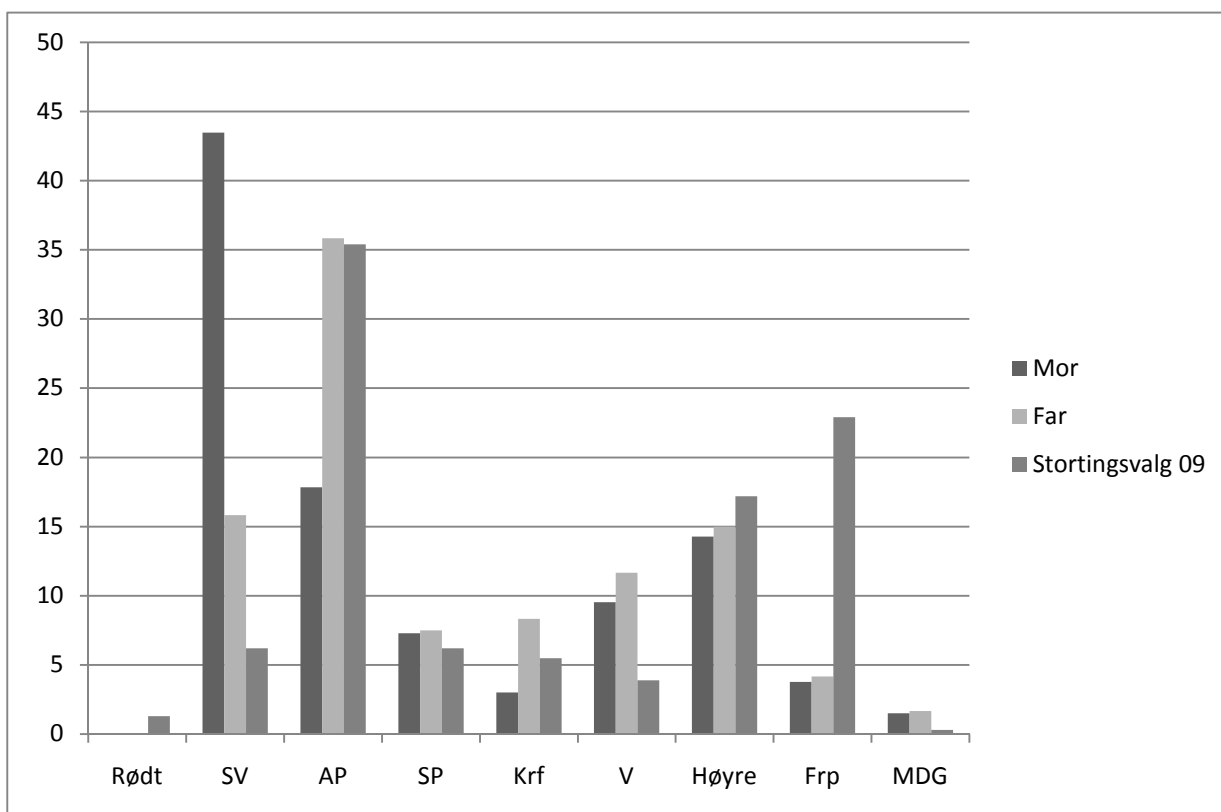
⁴⁴ Ca 20 % (15 stk.) av mødrene, og ca 30 % (21 stk.) av fedrene oppga ikke partipreferanse.

⁴⁵ Datainnsamlingen ble gjort i løpet av sommeren 2009, altså relativt kort tid før Stortingsvalget i september 2009, og jeg mener at denne tidsperioden som i meste fall er på tre måneder, ikke er problematisk.

Tabell 5.4.1. Politisk preferanse

Parti	Mor		Far		Landsoppslutning	
	Mor	Far	Mor	%	Storingsvalg 09	%
Rødt	0	0	0	0		1,3
SV	28,8	9,5	43,5	15,8		6,2
AP	11,8	21,5	17,8	35,8		35,4
SP	4,8	4,5	7,3	7,5		6,2
Krf	2	5	3,0	8,3		5,5
V	6,3	7	9,5	11,7		3,9
Høyre	9	9	14,3	15,0		17,2
Frp	2,5	2,5	3,8	4,2		22,9
MDG ⁴⁶	1	1	1,5	1,7		0,3

Figur 5.4.1. Politisk preferanse

⁴⁶ Miljøpartiet de grønne (MDG) fikk to stemmer i materialet.

Når vi ser på partipreferansene til informantene satt opp mot resultatet etter Stortingsvalget, er det naturlig nok variasjonene som er mest interessante. På enkelte partier er det stor forskjell mellom valgoppslutningen ved Stortingsvalget og informantpreferansene. Den desidert tydeligste enkeltfaktoren som kom fram når vi ser på svarene på spørreskjemaet, er at Sosialistisk Venstreparti har betydelig høyere oppslutning blant informantene enn blant befolkningen generelt. Denne store oppslutningen gjelder i hovedsak kvinner. Hos mødrene blant informantene er oppslutningen om SV på 43,5 %, altså over 7 ganger så høy som partioppslutningen blant befolkningen generelt. Dette er et voldsomt tall. Blant fedrene er oppslutningen lavere, men likevel er oppslutningen på 15,8 % 2,5 ganger så høy som ved Stortingsvalget. I denne oppgaven hadde jeg en hypotese om at metronym som navnefenomen var vanligere hos venstreorienterte enn blant folk flest. Jeg mente dette fordi navnetypen blant annet hadde en likestillingsprofil som kanskje ville være interessant for denne gruppa. Ved å se på oversikten over partipreferansene til informantene kan vi bekrefte denne hypotesen. Navnetypen er mer populær blant venstreorienterte enn blant andre. Spissformulert kan vi si at metronym som ender på –*dotter* eller –*datter* er et "SV-fenomen". SV peker seg ut ved å ha stor oppslutning hos informantene generelt, og hos de kvinnelige informantene spesielt. Men det er også mulig at SV blir overrepresentert fordi den typiske SV-velgeren i hovedsak er kvinne under 30 (Aardal &Stavn 2006:3). Ved stortingsvalget i 2005 hadde SV dobbelt så stor oppslutning blant kvinner som blant menn (Aardal &Stavn 2006:4). Det at 26,7 % av informantene som oppgir SV som favorittparti, er menn, blir ikke så dramatisk når vi vet at ved ordinære stortingsvalg er omtrent 66 % av SV-velgerne kvinner og 33 % er menn. SV har altså en voldsom overvekt blant kvinner også *utenom* informantgruppa. Det kan også diskuteres om partiet får høy oppslutning i informantgruppa fordi så stor andel av SV-velgerne er unge. Jeg har tidligere argumentert for at jeg regner informantene, altså foreldrene til metronymbærerne, til å i hovedsak være født mellom 1960 og 1989. Det vil si at alderspennet i 2007 var fra og med 18 til og med 47 år med et gjennomsnitt på 32 år. SV har fem ganger så stor oppslutning hos velgere under 30 som blant velgere over 60. (Aardal &Stavn 2006:3) Alder kan derfor også være en faktor som gjør at SV får stor oppslutning blant informantene.

Fremskrittspartiet får mye lavere oppslutning blant informantene enn ved valget. Blant informantene får partiet støtte av 3,8 % av kvinnene og 4,3 % av mennene. Dette er langt under Stortingsvalgsresultatet på 22,9 %. Metronym er en navnetype som bryter med de eksisterende navnetradisjonene til fordel for et likestilt kvinnesyn. FrP fører en verdikonservativ politikk hvor likestilling blir mindre vektlagt enn hos de andre partiene. Dette kan være forklaringen på hvorfor partiet får så lav oppslutning blant informantene. Vi kan godt si at FrP står som en motsats til SV. Disse to partiene står i hver sin ende av partifloraen og representerer ulike syn på likestilling, og dette er noe jeg mener en ser igjen i metronymbruken.

Partier som Senterpartiet, Kristelig folkeparti, Høyre og delvis Arbeiderpartiet får omtrent like stor oppslutning blant informantene som de fikk ved Stortingsvalget 2009. Dette gjør dem mindre interessante i denne sammenhengen. Partiet Venstre skiller seg litt ut fra denne gruppa ved å få mellom to og tre ganger så stor oppslutning blant informantene som ved valget, men siden de absolutte tallene er så lave, vil jeg legge mindre vekt på dette

5.4.2. Utdanningsnivå

På spørreskjemaet som ble sendt ut, ble informantene spurt om høyeste fullførte utdanningsnivå. Jeg hadde oppgitt fire avkrysningsmuligheter: grunnskole, videregående skole/yrkesfag, høyere utdanning opp til og med fire år og høyere utdanning over fire år. Denne inndelingen ble valgt fordi den brukes av Statistisk sentralbyrå. Det å skille mellom høyere utdanning som kortere eller lengre enn fire år er nyttig for å få fram skillet mellom mellomfag på ca fire år og hovedfag på ca seks år. De fleste høyskoleutdanninger er på under fire år, så disse vil i hovedsak bli kategorisert som høyere utdanning t.o.m. fire år.⁴⁷

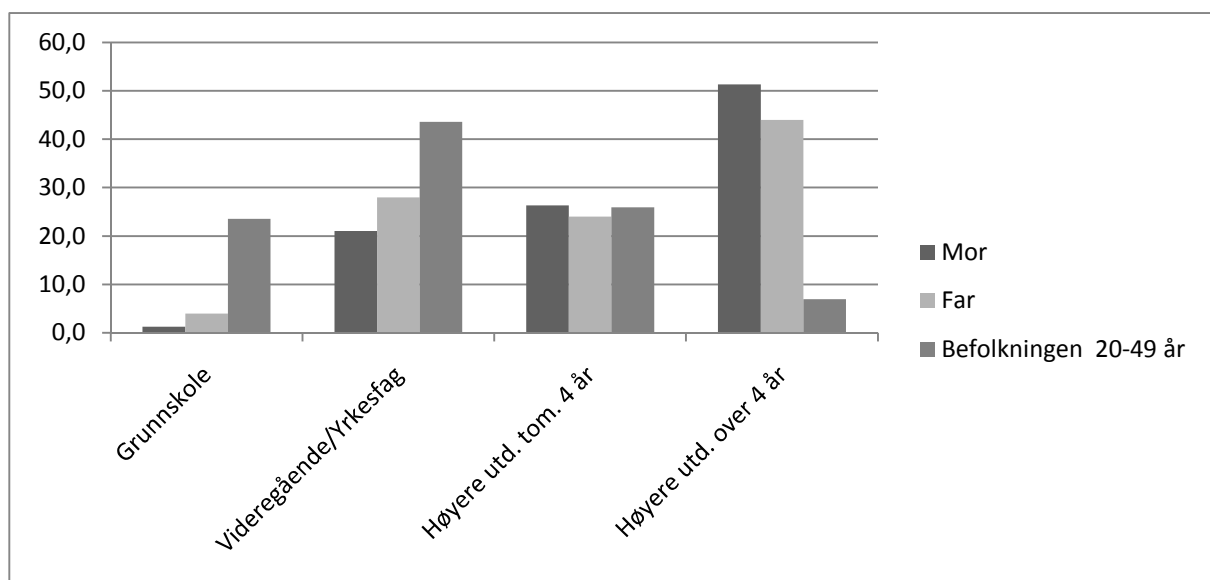
⁴⁷Av høyskoleutdanningene på under fire år har vi ingeniørutdanning, allmennlærerutdanning, sykepleierutdanning etc.

Etter at Kvalitetsreformen ble iverksatt i 2003, har denne inndelingen blitt erstattet med bachelorgrad og mastergrad. Skillet mellom høyere utdanning over og under fire år er fortsatt nyttig, men har blitt mindre presist siden en bachelorgrad normalt er på tre år og en mastergrad på fem. SSB har i sin statistikk sluttet å bruke fireårsgrensen eksplisitt, men skiller i stedet mellom "høyere utdanning kort" og "høyere utdanning lang". Det er likevel fireårsgrensen som ligger til grunn. Forskerutdanning er inkludert i høyere utdanning over fire år.

Tabell 5.4.2. Utdanningsnivå

Utdanningsnivå	Mor	Far	Mor %	Far %	Befolkningen 20-49 år
Grunnskole	1	3	1,3	3,8	23,6
Videregående/Yrkesfag	16	22	20,3	28,2	43,6
Høyere utd. tom. 4 år	20	20	25,3	25,6	25,9
Høyere utd. over 4 år	42	33	53,2	42,3	7,0

Figur 5.4.2. Utdanningsnivå

I tabell 5.4.2. har jeg ført opp utdanningsnivået på navnegiverne, og satt dette opp mot det generelle utdanningsnivå blant nordmenn i aldersgruppa 20-49 år. Denne gruppen er valgt for omtrentlig å speile aldersspennet til informantene. Hadde utdanningsnivået til informantene blitt kontrastert opp mot det totale utdanningsnivået til befolkningen, ville en i tillegg til de mellom 20 og 49 inkludere gruppen i alderen 16 til 20 og de fra 50 og opp. Dette ville ha vist et lavere utdanningsnivå hos totalbefolkningen enn det som er riktig for informantaldersgruppa.

Etter å ha gått igjennom informantsvarene, kan vi se at utdanningsnivå er viktig, for informantene har gjennomgående et betraktelig høyere utdanningsnivå enn resten av befolkningen. Det er enkelte moment som peker seg ut. Ett av disse er at gruppa som har høyere utdanning over fire år, er den største enkeltgruppa, det er spesielt at over 50 % av mødrene og 44 % av fedrene befinner seg her. I Norge har 7 % av aldersgruppa 20-49 år høyere utdanning over fire år. Det vil si at blant informantgruppa er det over sju ganger så mange mødre som har høyere utdanning over fire år, enn i befolkningen generelt. Det andre momentet er at gruppa med grunnskole som høyeste fullførte utdanning, er svært lav blant informantene. I befolkningen generelt er det 23,6 % som har grunnskole som høyeste oppnådde utdanning, dette er nesten ni ganger så mange som i informantgruppa.

Kjønnsforskjellen mellom mødrene og fedrene er ikke stor, men vi kan merke oss at kvinnene i snitt har litt lengre utdanning enn mennene. Den lave kjønnsforskjellen skiller seg fra partipreferansene til informantene hvor forskjellen mellom kjønnene var overraskende store.

5.4.3. Oppsummering

Jeg hadde en hypotese om at informantene hadde et høyere utdanningsnivå enn resten av befolkningen. Denne hypotesen er bekreftet, og vi kan godt si at forskjellene er overraskende store. Jeg hadde forventet at informantene hadde et høyere utdanningsnivå

enn befolkningen generelt, men ikke at denne forskjellen skulle være så omfattende. Informantene utgjør en utdanningselite. Vi kan altså konkludere med at partitilhørighet og utdanningsnivå er viktig for å forstå informantgruppen. Utdanning gir kulturell kapital (Bourdieu 1979:44). Siden informantene jevnt over har lang utdanning, kan vi derfor si at de har en større kulturell kapital enn resten av befolkningen. Det er likevel overraskende at forskjellen mellom informantene og befolkningen generelt er så stor, både når det gjelder utdanningsnivå og partipreferanser.

Det er selvmotsigende at de venstreorienterte partiene har så stor kjønnsvariasjon i informantopplutningen. SV er et parti med en tydelig likestillingsprofil, men er også det partiet som blant informantene har størst ubalanse mellom kjønnene. Det kan være at likestilling fortsatt er en sak som appellerer til flere kvinner enn menn. Det er flere fedre enn mødre som bare har utdanning opp til på videregående eller yrkesfaglig nivå. Dette kan forklare hvorfor det er flere menn som stemmer Arbeiderpartiet. Ap har tradisjonelt hatt stor opplutning hos menn med manuelle yrker og håndverkeryrker.

6. Patronym

I den første delen av denne avhandlingen har jeg sett på metronym som ender på *–datter* eller *–dotter* både kvantitativt og kvalitativt. Denne andre og kortere delen av oppgaven vil se på *patronym* som ender på *–datter* eller *–dotter*. Mange av informantene har latt seg inspirere av patronym til å velge et metronym. Dette er en interessant opplysning som gjør det nødvendig med et eget kapittel om patronym. I hovedsak skal vi se på patronym satt opp mot metronym, altså hvordan styrkeforholdene mellom disse to navnetypene har utviklet seg over tid. Dette forholdet vil bli analysert med utgangspunkt i et kvantitativt perspektiv. Siden jeg lar være å se på navnetypen fra en kvalitativ synsvinkel, vil vi ikke få samme bakgrunnskunnskap om patronymbruken som vi har om metronymbruken. I utgangspunktet skulle ikke denne avhandlingen ta for seg patronym. Oppgaven skulle begrense seg til bare å se på metronym som ender på *–datter* og *–dotter*. Men etter hvert som svarene på spørreskjemaene kom inn, ble det klart at veldig mange av informantene ikke opererte med noe skille mellom patronym og metronym. Termene ble brukt om hverandre og hadde stor overføringsverdi.

6.1. Termsammenblanding

Flere av informantene oppfatter ikke patronym og metronym som ulike navnefenomen.

”Min lillebror fikk navnet Sturla Vidarsson Fræland, der både fornavn, mellomnavn og etternavn bærer historie i seg. Jeg ønsket å videreføre dette til mine barn, som har fått navnene Patrick Ragnarson, Aleksandra Livsdotter og Charlotte Livsdotter, alle med Sletvold til etternavn” (Informant nr. 1).

Når en leser svarene fra spørreundersøkelsen, kan det virke som om mange av informantene ser på patronym og metronym som i utgangspunktet samme navnetype, og denne sammenblanding går igjen i svært mange svar. ”Langt tilbake på mors slektstre er det flere damer som har et slikt mellomnavn, men fortrinnsvis med fars navn. Hvorfor ikke mor? tenkte vi” (Informant nr.55).⁴⁸ Med utsagnet ”slikt mellomnavn” mener trolig informanten

⁴⁸ Informanten mener at ”langt tilbake på mors slektstre” blir det brukt parentonym med ”fortrinnsvis fars navn.” Informanten gir inntrykk av å tro at metronym tidligere ble brukt en del, men dette er feil. Før i tida var

parentonym, og det virker som om patronym og metronym igjen sees på som en enkelt navnetype. Dette er forståelig om vi ser på de formmessige likhetene mellom metronym og patronym, for disse to er nært knyttet til hverandre. Vi kan likevel merke oss at ingen av informantene reflekterer over termene, det er ingen som kommenterer det at de henter inspirasjon fra patronym for å velge et metronym.

6.2. Patronymbruk

Ved å se på årlige nye forekomster av patronym og metronym perioden fra 1960 til 2007 kan vi se en økende bruk i både patronym og metronym. Patronym er som sagt langt vanligere enn metronym, og dette kommer tydelig fram av tallmaterialet. Fra 1960 til 1969 var det i gjennomsnitt 20 patronymtilfeller hvert år, i samme periode var det i gjennomsnitt 2 metronymtilfeller årlig.

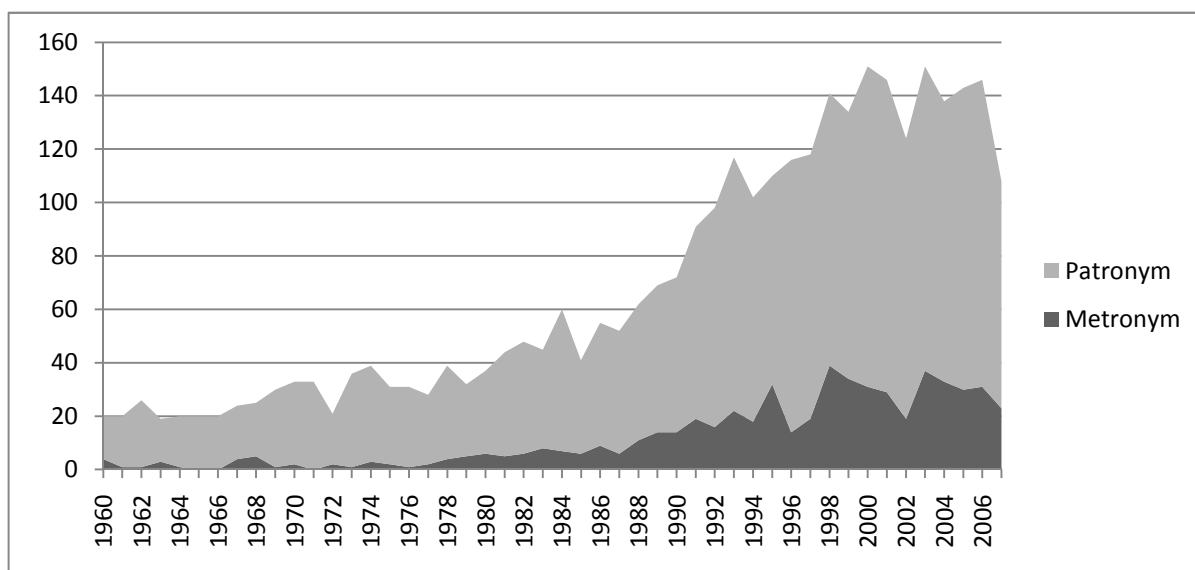
Tabell 6.2. Nye parentonymtilfeller årlig

År	Metronym	Patronym	År	Metronym	Patronym
1960	4	16	1984	7	53
1961	1	19	1985	6	35
1962	1	25	1986	9	46
1963	3	16	1987	6	46
1964	1	19	1988	11	51
1965	0	20	1989	14	55
1966	0	20	1990	14	58
1967	4	20	1991	19	72
1968	5	20	1992	16	82
1969	1	29	1993	22	95
1970	2	31	1994	18	84
1971	0	33	1995	32	78
1972	2	19	1996	14	102
1973	1	35	1997	19	99
1974	3	36	1998	39	102
1975	2	29	1999	34	100
1976	1	30	2000	31	120
1977	2	26	2001	29	117

bruken av metronym forsvinnende liten, for eksempel fant Gudlaug Nedrelid i sin doktorgradsavhandling 36854 parentonym i folketellingen fra 1801, men av disse var det bare to tilfeller av metronym (Nedrelid 1998:290).

1978	4	35	2002	19	105
1979	5	27	2003	37	114
1980	6	31	2004	33	105
1981	5	39	2005	30	113
1982	6	42	2006	31	115
1983	8	37	2007	23	85

Figur 6.2. Nye parentonymtilfeller årlig

Det er interessant å se at både patronymbruken og metronymbruken øker mest i samme periode. Ut fra tallmaterialet kan vi si at den kraftigste vekstperioden for begge navnetypene går fra 1980 til 2000. Etter 2000 har veksten flatet ut, og årlige nye navneforekomster av både patronym og metronym har relativt sett stabilisert seg. Det er vanskelig å forklare hvorfor veksten i bruken av parentonym har flatet ut. I denne avhandlingen hadde jeg en hypotese om at veksten i bruken av metronym skulle fortsette på grunn av den stadig økende graden av likestilling i samfunnet, men dette er altså ikke tilfellet. Om vi velger å omtale patronym og metronym som moteferenomen, er det mulig at det er en minkende popularitet som ligger bak utflatningen. Navn som er påvirket av mote, vil til slutt komme til et punkt hvor de ikke lenger er populære. Bruken av navnene vil stagnere for så å minke. En kan kanskje se slutten på en motebølge som har vart ifra begynnelsen av 1980-tallet og som på 2000-tallet har flatet ut. Det er mulig å argumentere for at mellomnavn blir påvirket av mote, for i motsetning til etternavn, blir ikke mellomnavn arvet. Navnegiverne kan derfor

velge et mellomnavn som de liker, i stedet for å bruke tradisjonsbestemte navn. Navnevalg skjer ikke i et vakuum, men blir påvirket av motestrømmingene i samfunnet. Fornavn har gått fra å være tradisjonsbestemt til å bli motefenomen (Lieberson 2000:67). Det er godt mulig at dette også gjelder mellomnavn.

Et motargument for påstanden om at mellomnavn er et motefenomen, finner vi i det at mange informanter sier at de ved å gi et metronym som mellomnavn, vil signalisere familietilhørighet. "Vi vil signalisere tilhørighet ovenfor barnet." (Informant nr.61) Metronym kan også vise slektstilhørighet. "Vi ønsket også at en A. i mellomnavnet skulle være med siden vi har flere slektsgjenstander⁴⁹ der en A. er plassert mellom [for]navn og etternavn. (Informant nr. 58) Informantene har her valgt et metronym fordi forbokstaven i metronymet – moras fornavn er i dette tilfellet *Anne* – stemmer overens med tidligere brukte mellomnavn, og med det viser slektstilhørighet⁵⁰. Flere informanter har altså tatt i bruk metronym for å vise tilhørighet innad i familien eller til gammel slekt, og dette kan tyde på at metronym *ikke* er et motefenomen, men en måte å vise familie- og slektstilhørighet på. Jeg velger likevel å se på metronym som et motefenomen fordi foreldrene til et barn har så stor frihet til å velge navn. Selv om enkelte velger metronym for å vise til gammel slekt, er det fortsatt foreldrene – ikke samfunnet rundt – som bestemmer. Det er mulig at det at noen velger å bruke navn som viser familietilhørighet, i seg selv kan være et motefenomen, men dette er usikkert.

6.3. Metronymandel

I tabell 6.3. er den årlige metronymprosenten ført opp i perioden fra og med 1970 til og med 2007. Denne prosenten er regnet ut fra det totale antall parentonym for hvert år.⁵¹ I 1970 var altså 6,1 % av parentonymene metronym.

⁴⁹ Med "slektsgjenstander" mener informanten trolig personer i slekta.

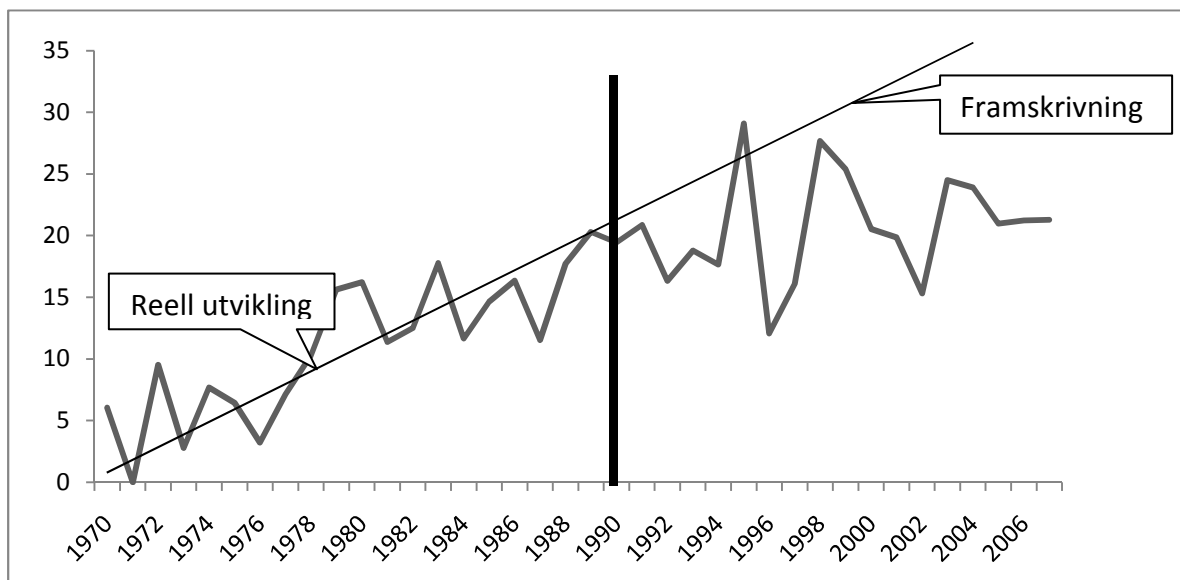
⁵⁰ Dette er det eneste stedet i materialet hvor *initialen* har noe å si for navnevalget.

⁵¹ Antallet parentonym er summen av metronym og patronym.

Tabell 6.3. Andelen metronym av parentonym

År	%	År	%	År	%
1970	6,1	1983	17,8	1996	12,1
1971	0	1984	11,7	1997	16,1
1972	9,5	1985	14,6	1998	27,7
1973	2,8	1986	16,4	1999	25,4
1974	7,7	1987	11,5	2000	20,5
1975	6,5	1988	17,7	2001	19,9
1976	3,2	1989	20,3	2002	15,3
1977	7,1	1990	19,4	2003	24,5
1978	10,3	1991	20,9	2004	23,9
1979	15,6	1992	16,3	2005	21
1980	16,2	1993	18,8	2006	21,2
1981	11,3	1994	17,7	2007	21,3
1982	12,5	1995	29,1		

Figur 6.3. Andelen metronym av parentonym med framskrevet trendlinje

I den første perioden er frekvensen såpass lav at tallmaterialet spriker mye. Rundt starten av 1980 tallet begynner den årlige frekvensen å stabilisere seg. Fortsatt er det store svingninger, men relativt sett er tallene stabile. For hele denne perioden er gjennomsnittet pr. år på 15,5 %. Figur 6.3. viser andelen metronym av det totale antallet parentonym for hvert år. Fram til og med 1990 ser vi en vekst i denne andelen, men etter dette ser vi en gradvis utflating. I grafen over er det tegnet inn en trendlinje som viser den gjennomsnittlige reelle utviklingen fra og med 1970 til og med 1990⁵². En framskrivning av trendlinjen viser videre at hvis denne utviklingen hadde fortsatt fram til 2000-tallet, ville andelen metronym ha kommet opp mot 35 % av parentonymene. Dette har ikke skjedd, for fra perioden 1970-1979 til 1998-2007 har andelen metronym av det totale parentonymtallet økt fra 7 % til 22 %, altså en tredobling. Dette er overraskende, for i samme periode har den absolutte metronymfrekvensen økt fra et gjennomsnitt på to i 1970-1979 til et gjennomsnitt på 31 i 1998-2007, altså 15 ganger så mange. Økningen i metronymandelen, sett i forhold til patronym, er med andre ord *betydelig* mindre enn økningen av metronym isolert sett. Patronym og metronym deler langt på vei samme utviklingsmønster. Samtidig med at den økte graden av likestilling i samfunnet har vært med på å øke bruken av metronym mot slutten av 1900-tallet, har patronym nesten opplevd en tilsvarende økning i popularitet. I tiåret 1998-2007 var det årlig i gjennomsnitt 108 nye tilfeller patronym som ender på – *datter/-dotter*. Dette er over 3,5 ganger så høyt som i perioden 1970-1979 hvor det i gjennomsnitt var 30 patronymtilfeller årlig. Hva som dypere sett ligger bak denne økningen i patronymbruk, er det vanskelig å forklare. Dette er svakheten ved bare å bruke en kvantitativ tilnærming.

6.4. Mulige forklaringer

En mulig forklaring på den økte patronymbruken kan være endringene i familieforhold. På 1950-tallet ble omtrent 3 % av alle barn født utenfor ekteskapet, og ekteskapet var den

⁵² Denne trendlinjen følger funksjonen $Y=1,1X$

dominerende samlivsformen. (SSB⁵³) I 2006 ble derimot hele 53,1 % av barna født utenfor ekteskapet, og andre samlivsformer enn ekteskap er i stor grad akseptert. (SSB⁵⁴) Foreldre som er samboende, har trolig ikke samme etternavn i like stor grad som gifte par. Når foreldrene ikke har samme etternavn, blir navngivingsprosessen mer komplisert, og på grunn av likestillingen er det nå heller ikke lenger selvsagt at barnet skal få farens etternavn. Denne utviklingen gjør at mange foreldre trolig må inngå kompromisser når de velger navn til barna sine, og dette kan være en årsak til den økte patronymbruken. For å eksemplifisere, kan vi si at samboerne *Jens Lie* og *Kari Hansen* får en datter som heter *Anne*. *Anne* kan få fire ulike navnetyper hvor både mora og farens navn er representert enten ved etternavn eller parentonym.

Anne Karidatter Lie

Anne Jensdatter Hansen

Anne Hansen Lie

Anne Lie Hansen

Etter tradisjonelt navnemønster hvor barnet bare får farens etternavn, ville *Anne* fått navnet *Anne Lie*. På grunn av endringene i samfunnet er dette ikke lenger en selvfølge, og de fire navnekombinasjonene over er i stor grad likestilte. Det er nok likevel vanligere å bruke en av foreldrenes etternavn som mellomnavn i stedet for et parentonym. Jeg mener at den nye friheten i navnevalg kommer som et resultat av at kvinner og menn er blitt mer likestilt. I et likestilt samfunn er det ikke holdbart med en navnetradisjon som favoriserer det ene kjønn framfor det andre. Jeg tror ikke det er slik at et mer likestilt samfunn *direkte* har forårsaket økt patronymbruk, men i Norge er ikke foreldre bundet i like stor grad som før av tradisjonelle oppkallingsmønstre. Dette gjør at foreldre som navnegivere kan velge blant flere navnetyper, og et navn med et patronym som ender på *-datter* eller *-dotter*, er et av de navnene som kan velges. Likestillingen har altså trolig *indirekte* vært med på å øke bruken av patronym.

⁵³ http://www.ssb.no/ola_kari/barn/main.html

⁵⁴ <http://www.ssb.no/norge/fruktbarhet.pdf>

Men i tillegg til dette er det også mulig at patronym som ender på *–datter* eller *–dotter* oppfattes som mer feministisk enn et patronym som ender på *–sønn* eller *–son*. Denne oppfatningen kan kanskje gjøre at navnetypen har fått økt oppslutning etter hvert som samfunnet er blitt mer likestilt. Økt likestilling har ført til økt metronymbruk etter likestillingsloven fra 1979. Det er interessant å se at den økte likestillingen også trolig har vært med på indirekte å øke bruken av patronym. En intervjubasert undersøkelse kunne gi nærmere innsyn i dette.

6.5. Oppsummering

Navnetypene patronym og metronym som ender på *–datter* og *–dotter*, har begge økt i bruk fra 1960 til 2007. I denne avhandlingen hadde jeg en hypotese om at prosentene metronym av det totale antall parentonym skulle vokse, altså at metronym skulle utgjøre en større andel av parentonymene etter hvert som samfunnet ble mer og mer likestilt fram mot 2000-tallet. Dette var riktig, for andelen metronym av parentonym økte betraktelig i siste halvdel av 1900-tallet, f.eks. fra 6 % i 1970 til 30 % i 1995. Likevel er det overraskende at denne økte andelen metronym *ikke er større*. I denne perioden har metronymbruken økt betydelig, men patronymbruken har også økt. Den økte bruken av patronym har gjort at veksten i metronymandelen *relativt sett* ikke har vært så stor som jeg hadde ventet, (jf. framskrivning av trendlinje etter 1990 i fig. 6.3.). For øvrig er det vanskelig å se hva som gjør at patronym er så mye mer brukt enn metronym. En mulig forklaring kan være at farens navn fortsatt vurderes som ”viktigere” enn moras navn, altså at kjønnene ennå ikke er helt likestilt i navnespørsmål. Men det kan også være at navnetypene har så mye til felles at en økning i bruken av den ene typen ville ha overføringsverdi til den andre, altså ville den økte bruken av metronym smitte over på patronymbruken.

Et annet aspekt kan være det generelt økte fokuset på individualitet i samfunnet. I løpet av de siste tiårene har enkeltpersoner fått større og større rom til å utfolde seg, og en trenger ikke i like stor grad som før ta hensyn til uskrevne normer om hvordan en skal oppføre seg. Tidligere (jf. pkt.5.1.4.) har jeg påvist at foreldre har gitt barna sine et metronym for å gjøre dem “[...] mindre anonyme.”(Informant nr. 49). Foreldrene har gjennom navnevalget “[eit]

ynskje om å gå egne vegar” (Informant nr. 54). Originalitet er tydeligvis viktig for mange foreldre som gir barnet et metronym. Siden metronym og patronym har så mye til felles, er det mulig at dette også gjelder patronym som ender på *-datter* eller *-dotter*, altså at foreldrene har valgt den relativt uvanlig navnetypen ekte patronym for å få barnet til å skille seg ut. Selv om patronym er betydelig vanligere enn metronym, er patronym som ender på *-datter* eller *-dotter* likevel relativt uvanlig i Norge. Jeg mener det derfor kan være nyttig å se på den økte patronymbruken som i stor grad et ønske hos foreldrene om å gjøre barnet ”spesielt” gjennom et utypisk navnevalg. Fokuset på individualitet kan også gi seg utslag i det at det ikke lenger er så viktig for foreldrene å videreføre tradisjonelle slektsnavn, men dette kan ikke bekreftes gjennom en ren kvantitativ undersøkelse. I denne sammenhengen ville det ha vært interessant å gjøre en intervjubasert undersøkelse, men da ville sidetallet – og arbeidsmengden – ha gått ut over den vanlige rammen for en mastergradsavhandling i nordisk språk.

7. Parentonym brukt som etternavn

Denne avhandlingen har til nå tatt for seg metronym og patronym i mellomnavnsposisjon, men vi kan også kort nevne parentonym *brukt som etternavn*. I tillegg til fila som inneholder parentonym i mellomnavnsposisjon, har jeg også fått tilgang til en fil som inneholder personer med parentonym som slutter på *–datter/–dotter* og *–sønn*, brukt som etternavn. I dette korpuset er det 152 oppføringer, 14 metronym og 138 patronym. Ser vi på de 91 av disse som er født i 1990 eller senere, er det sju metronym og 84 patronym. At patronym er vanligere enn metronym, er et trekk vi kjenner igjen fra korpuset med parentonym i mellomnavnsposisjon, patronym er altså vanligere enn metronym uavhengig av om parentonymet står som mellomnavn eller som etternavn.

7.1. Kjønnsubalanse

I materialet er det bare ett metronym som ender på *–sønn*⁵⁵, mens det er 106 tilfeller av patronym som ender på *–datter/–dotter*. Altså er metronym som ender på *–sønn* svært uvanlig, mens patronym som ender på *–datter/–dotter* er mye mer frekvent, denne formen er faktisk den vanligste av parentonymvariantene⁵⁶. Hele 70 %⁵⁷ av de 152 parentonymene i etternavnsposisjon er et patronym som ender på *–datter/–dotter*. Ser vi bare på oppføringene født i 1990 eller senere, er denne prosenten sunket til 61 %⁵⁸.

Det er altså bare et tilfelle der mora viser slektskap til sønnen, mens det er over hundre tilfeller der en far viser slektskap til en datter. En mulig forklaring på denne ubalansen kan være at det oppleves stigmatiserende for gutter å ha et metronym. I sin artikkel nevner Kvaran at det finnes tilfeller på Island hvor gutter har fått endret et metronym til patronym før skolestart fordi foreldrene er redd for mobbing. Navnetypen er såpass uvanlig i Norge at det er nærliggende å tro at noe av det samme kan skje her. Tradisjonelt har også slektskap til

⁵⁵ Jonathan Birkenes Karisønn (f.2007)

⁵⁶ Vi har fire parentonymvarianter: patronym som ender på *–sønn*, patronym som ender på *–datter*, metronym som ender på *–sønn* og metronym som ender på *–datter*. (*Persønn*, *Persdatter*, *Karisønn* og *Karidatter*.)

⁵⁷ $100 * (106/152) = 69,7$

⁵⁸ $100 * (56/91) = 61,5$

faren blitt ansett som viktigere enn slektskap til mora, og dette kan være en annen forklaring på hvorfor det er så få metronym i forhold til patronym. Det norske samfunnet er blitt mer likestilt i de siste tre tiårene, og derfor skulle en tro at metronym som etternavn var mer vanlig enn det vi ser i materialet.

En tredje mulig forklaring på hvorfor materialet viser at parentonym som ender på *-datter/-dotter*, er mye vanligere enn parentonym som ender på *-sønn*, kan være at jeg har valgt å utelate parentonym som ender på *-son*. Ved å utelate denne formen er det mulig at vi får en kunstig overvekt av endingene *-datter/-dotter*. Endingen *-son* er, som tidligere nevnt, utelatt fordi det for denne formen er vanskelig å skille mellom ekte og stivnede parentonym, f.eks. vil det være vanskelig vite om en person med etternavnet *Erikson* virkelig har en far som heter *Erik*, eller har et stivnet svensk patronym som etternavn. Det er trolig en gruppe ekte parentonym som ender på *-son* i etternavnsposisjon som blir utelatt. Det hadde selvfølgelig vært ønskelig å få inkludert denne gruppen i materialet, men for å skille ut denne gruppen, ville det kreve at hver og en navnebærer ble intervjuet om sin navnebakgrunn. Dette er et for stort arbeid til en mastergradsavhandling og er grunnen til at jeg bare tar for meg endingen *-sønn*.

7.1.1. Oppføringer med mellomnavn

Blant de 152 informantene i dette materialet er det 17 personer som er registrert med et mellomnavn. Disse 17 befinner seg alle blant de 91 som er født i 1990 eller senere. Blant disse 17 mellomnavnene er det tre tilfeller av stivnede parentonym⁵⁹. Disse tre informantene har den interessante kombinasjonen av både et stivnet patronym i mellomnavnsposisjon, og et ekte patronym brukt som etternavn.

⁵⁹ Dette er navnene *Hanna Jansen Persdatter*, *Brage Hansen Vidarsønn* og *Ronja Rosenborg Jensen Oskardatter*.

7.1.2. Mulige årsaker til navnevalg

For omverdenen er et etternavn mer "synlig" enn et mellomnavn. Et mellomnavn kan "skjules" bak en initial, men det kan ikke et etternavn. Det at bare 91 personer av nordmenn født i 1990 eller senere har et parentonym som ender på *-datter/-dotter* eller *-sønn*, viser at navnetypen er uvanlig. Denne "synligheten" er trolig en grunn til at det er såpass få som har valgt denne navneformen. Jeg skal være forsiktig med å spekulere i hva som ligger bak et slikt navnevalg siden jeg ikke har intervjuet informantene.

Det hadde også vært interessant å vite foreldrene til navnebærernes etternavn. Hvis foreldrene har et relativt vanlig *-sen*-etternavn, som *Hansen* og *Olsen*, kan det være at de ved å gi et ekte parentonym som etternavn, vil velge et "spennede" navn som gjør at barnet skiller seg ut. Flere av de informantene som svarte på spørreskjemaene som ble sendt ut i forbindelse med denne oppgaven, sa at dette var en av årsakene til at de nettopp valgte et metronym som mellomnavn. Det er godt mulig at dette også gjelder foreldre som gir barna sine et ekte parentonym som etternavn.

8. Avslutning

Denne avhandlingen har sett på utviklingen i bruken av metronym som ender på *–datter* eller *–dotter*. Dette er blitt gjort på to måter: For det første ved kvantitativt å se på et navnekorpus med en oversikt over alle metronymbærere født i Norge fra 1900 til 2007, og for det andre ved kvalitativt å analysere de spørreskjemasvarene som kom inn fra informantene. Metronymbruken har vært hovedtemaet i avhandlingen, men bruken av patronym som ender på *–datter* eller *–dotter* blir også analysert. I navnekorpuset som jeg har hatt tilgang til, er alle personene født etter 1900, og som har et parentonym som ender på *–datter* eller *–dotter* som mellomnavn, registrert. Dette gjør at jeg i tillegg til metronymbruken kan analysere kvantitativt både patronymbruken i seg selv, og patronymbruken satt opp mot metronymbruken.

Navnekorpuset var organisert slik at hver navnebærer var ført opp med bl.a. adresse, bostedskommune og fødselsår. Dette gjorde det mulig å skille informantene etter alder for å se på utviklingen over tid. Jeg kunne også se på bosted for å undersøke om det var noen skillelinjer mellom ulike landsdeler. Oppføringene var registrert etter bostedskommune, og det gjorde det mulig å lete etter variasjoner i metronymbruken mellom by- og landkommuner.

Informantgruppa som fikk tilsendt spørreskjema, var foreldre som har gitt sine døtre et metronym som mellomnavn. Disse informantene hadde jeg tatt fra navnekorpuset. Totalt var det 133 informanter fra hele landet som fikk tilsendt et spørreskjema, og av disse var det 79 som svarte. Jeg valgte å avgrense gruppa til å omfatte foreldre til døtre født i 1990 og senere. Informantene kom fra hele landet. Spørreskjemaet stilte spørsmål om ulike sider ved navnevalget, men det stilte også spørsmål om foreldrenes utdanningsnivå og politiske preferanser.

Avhandlingen har sitt teorigrunnlag i to sosiologiske teorier: Everett Rogers' innovasjonsteori og Pierre Bourdieus teori om smak og klasse.

I teorikapittelet går jeg inn på hvorfor jeg mener Rogers' innovasjonsteori er nyttig for å forstå hvordan utviklingen i bruken av metronym kan sees på som *diffusjon av en innovasjon*. Selv om metronym som navnefenomen har eksistert siden norrøn tid, argumenterer jeg for at navnetypen kan omtales som en ny innovasjon fra og med 1970. Metronymbruken øker fra 1970 til 2000-tallet såpass mye at det kan brukes for å illustrere utviklingen av et fenomen som oppfattes som ny av samfunnet. Rogers' teori er relevant for analysen av navnekorpuset.

I sin bok *Distinksjonen* (1995) argumenterer Bourdieu for at smak er tett knyttet opp til graden av økonomisk og kulturell kapital. Smak, bla. kulturelle preferanser, varierer mellom ulike sosiale grupper. Høy kulturell kapital henger ofte sammen med høy utdanning. Jeg mener koblingen mellom kulturell kapital og utdanningsnivå er nyttig for å forstå hvorfor metronymbruken er høyere i enkelte grupper enn i resten av befolkningen. I kapittel 5.3. forteller jeg hvorfor jeg mener Bourdieu er relevant for oppgaven. Bourdieus teori blir i denne avhandlingen brukt på analysen av spørreskjemasvarene.

8.1. Svar på problemstillinger og hypoteser

I innledningen til denne avhandlingen kom jeg med tre problemstillinger som gikk på ulike sider av materialet: Problemstilling A gikk på det kvantitative materialet som var samlet i navnekorpuset, mens problemstilling B og C var rettet mot de kvalitative spørreskjemasvarene som kom inn fra informantene.

- A. *Hvordan har bruken av metronym som mellomnavn utviklet seg i perioden 1970 til 2007?*
- B. *Hvorfor velger enkelte foreldre et metronym til barna sine?*
- C. *Har de som velger et metronym til barna sine, noe til felles?*

I tilknytning til disse problemstillingene stilte jeg opp fem hypoteser:

A.1. *Metronymbruken øker i perioden mellom 1970 og 2007.*

A.2. *Andelen metronym av det totale antallet parentonym øker for hvert år.*

B. Foreldre velger et metronym til barna sine fordi de er opptatt av likestilling.

C.1. Bruken av metronym som ender på –datter eller –dotter er vanligere hos venstreorienterte foreldre enn andre foreldre.

C.2. Foreldrene har høyere utdanningsnivå enn resten av befolkningen i samme aldersgruppe.

På problemstilling A om hvordan bruken av metronym som mellomnavn har utviklet seg i perioden 1970 til 2007, kom jeg fram til at det har vært en betydelig økning i bruken. På 1970-tallet var det i gjennomsnitt 2,2 nye metronymtilfeller hvert år. I det siste tiåret registrert i materialet, altså f.o.m. 1998 t.o.m.2007, har det i gjennomsnitt vært 30,6 nye tilfeller hvert år. Dette er en voldsom økning i bruken som bekrefter hypotesen (A.1.) om at bruken ville øke mellom 1970 og 2007. Om vi utvider bildet til i tillegg til metronym også å inkludere patronym, ser vi at parentonymbruken også har økt. Bruken har gått fra å ha 32,3 nye tilfeller i gjennomsnitt hvert år på 1970-tallet, til i gjennomsnitt å ha 138,2 nye årlige tilfeller i det siste registrerte tiåret (jf. pkt. 6.4.).

Om vi ser på andelen metronym av parentonymantallet totalt, ser vi at andelen metronym har økt fra i gjennomsnitt å være 6,9 % på 1970-tallet til å være 22,1 % i det siste registrerte tiåret (jf. fig. 6.3.). Vi kan med andre ord se en tredobling for metronym av parentonym totalt. En tredobling kan omtales som en tydelig økning, og hypotese A.2. om at andelen metronym av det totale antallet parentonym har økt fra 1970 til 2007 kan altså bekreftes.

Problemstilling B gikk på hvorfor noen foreldre valgte et metronym til barna sine. I spørreskjemaet som jeg sendte ut, ble informantene spurt om hva de ville signalisere ved å gi barnet et metronym. Av de svarene som kom inn, var det svært mange som sa at de ønsket å signalisere morstilhørighet (jf. pkt. 5.2.1). I de fleste svarene var det innforstått at barnet hadde farens etternavn, og flere av informantene fortalte at de ønsket å ha et navn som knyttet barnet til begge foreldrene, ikke bare far: "Vi ville at også mors navn skulle bli ført videre." (Informant nr. 67). I tillegg til å signalisere morstilhørighet, var det mange som

ville at barna skulle framstå som originale, spesielle og "mindre anonyme", ved bruk av metronym (Jf. pkt. 5.2.2): "Siden barna hadde faren sitt etternavn, som var veldig vanlig, tok vi navnet [et metronym] for å gjøre barna mindre anonyme." (Informant nr. 47) Ønsket om å signalisere morstilhørighet og å vise omverdenen at barna var "spesielle", er det som går mest igjen i svarene.

Jeg hadde en hypotese (B.) om at foreldrene valgte et metronym fordi de ville signalisere likestilling, og denne hypotesen er på mange måter den mest interessante av hypotesene: Den viste seg å være uriktig, for av spørreskjemasvarene var det kun to av 79 hvor ordet "likestilling" ble nevnt (jf. pkt. 5.2.6.). Jeg mener det er overraskende få som vektlegger likestillingsmomentet når de forteller om navnevalget, og det er tegn som tyder på at ønsket om å signalisere likestilling blir underkommunisert av informantene. Det er selvfølgelig godt mulig at informantene mener at andre ting enn likestilling er viktige når de vil velge et navn. Men siden metronym er et navn som i sin natur bryter med en patriarkalsk navnetradisjon, tror jeg at det ligger en likestillingstanke bak. Nedenfor argumenterer jeg for hvorfor jeg mener likestilling blir underkommunisert.

Den siste problemstillingen (C) går på om foreldrene som velger et metronym til barna sine, utgjør en ensartet gruppe. Gjennom arbeidet med svarene fra spørreundersøkelsen, fant jeg ut at det var flere momenter som gikk igjen blant informantene: I spørreskjemaet ble det spurt om partipreferanse og utdanningsnivå til både mor og far. Det som var mest iøynefallende med partipreferansene, var at en relativt stor andel av foreldrene sa at de stemte på venstreorienterte partier som SV og Ap (jf. pkt. 5.3.1.). Særlig stor var gruppen mødre som sa de stemte SV, hele 43,5 %. Dette er syv ganger så høyt som oppslutningen til SV (6,2 %) ved Stortingsvalget i 2009. Hypotese C.1. er altså riktig: Foreldre som velger et metronym til døtrene sine, stemmer på venstreorienterte partier. I tillegg til partipreferanse ble foreldrene spurt om høyeste oppnådde utdanningsnivå. Spørreskjemasvarene viser at

foreldrene i gjennomsnitt har betydelig høyere utdanning enn befolkningssnittet⁶⁰ (jf. pkt. 5.3.2.) På samme måte som med partipreferansen, skiller mor seg ut. Mødrene har litt høyere utdanningsnivå enn fedrene, men forskjellen er såpass liten at jeg velger å ikke vektlegge den. Det som derimot er viktig å merke seg, er at hele 51,3 % av mødrene har høyere utdanning over fire år. (jf. tab. 5.3.2.) Av resten av befolkningen i samme aldersgruppe, har 7 % høyere utdanning over fire år. Dette gjør at jeg kan bekrefte hypotese C.2.: Foreldrene har høyere utdanningsnivå enn resten av befolkningen. Vi kan godt legge til at utdanningsforskjellen er betydelig. Jeg hadde ventet at flere høyt utdannede enn lavere utdannede valgte et metronym, men at forskjellene var så store var overraskende.

Over påstår jeg over at likestilling er underkommunisert blant informantene, og det er i hovedsak to grunner for dette: For det første stemmer svært mange av informantene på SV og Ap, særlig er det mange kvinner som stemmer SV. Disse partiene, og spesielt SV, har en tydelig likestillingsprofil. SV har likelønn som en av tre hovedsatsingsområder (Sosialistisk Venstrepartis nettsider, partiprogram, hentet 18.03.10). Det er nærliggende å tro at de som stemmer på dette partiet, i stor grad er opptatt av likestilling. For det andre er utdanningsnivået høyt, og høyt utdannede er mer opptatt av likestilling enn folk med lavere eller ingen utdanning (jf. pkt. 5.2.6). Det er partipreferanse og utdanningsnivå hos informantgruppen som er grunnen til at jeg mener de i utgangspunktet er mer opptatt av likestilling enn resten av befolkningen.

8.2. Videre forskning

Under arbeidet med denne avhandlingen har jeg kommet over flere momenter som det hadde vært interessant å forske videre på. En mastergrad er en omfattende oppgave, men likevel må en begrense temavalget. Om rammene for oppgaven hadde vært større, hadde jeg trolig utvidet arbeidsområdet til også å inkludere ett eller flere av følgende momenter:

⁶⁰ Jeg valgte å gå ut fra at foreldrene i all hovedsak var mellom 20 og 49 år gamle, og de har blitt sammenliknet med resten av befolkningen i samme alderskategori. Statistikken er hentet fra Statistisk sentralbyrå sine nettsider (ssb.no).

8.2.1. Etnisk variabel

I avsnitt 4.1.2.1. nevner jeg kystkultur som en mulig forklaring på hvorfor metronym er vanligere nordpå enn i store deler av resten av landet. I Nordland, Troms og Finnmark er det områder hvor samisk oppkallingstradisjon trolig står sterkt, og det hadde vært interessant å undersøke hvordan parentonymbruken er i slike områder. Utifra navnekorpuset kan en si at patronym står særlig sterkt i samiske områder: I Kautokeino kommune er det 604 tilfeller av patronym som ender på –datter/–dotter, det vil si at 13 % av alle norske kvinner med et parentonym som ender på –datter/–dotter som mellomnavn, bor seg i en samiskspråklig kommune med 2949 innbyggere⁶¹. Det hadde vært interessant å finne ut mer om denne etniske variabelens rolle i navnevalg. Som en forlengelse av dette kunne en forske på samisk oppkallingstradisjon for å se om denne også skilte seg ut fra den norske tradisjonen. I tillegg hadde det trolig også vært givende å gå inn på oppkallingstradisjonene til ulike etniske minoriteter som har innvandret i de senere tiårene. Guro Reisæter (2001) har skrevet om dette feltet, men stort sett er det mye som ennå er uskrevet.

8.2.2. Moderne familiestrukturer

Et annet felt som det hadde vært interessant å gå mer innpå, er navnebruken i moderne familiestrukturer. Det er ikke lenger slik at folk som får barn utenfor ekteskapet, blir stigmatisert. Det ble i 2006 født flere barn av ugifte foreldre enn av gifte, og jeg har pekt på dette som en mulig forklaring på hvorfor bruken av parentonym i mellomnavnsposisjon har økt (jf. pkt. 6.4.). Det hadde trolig vært givende å intervju en gruppe familier hvor foreldrene ikke er gift, for å se på oppkallingsstrategier, men en kunne også ha sett etter om det var vanlig at foreldrene endret barnas navn mellomnavn eller etternavn ved et eventuelt samlivsbrudd. Det er skrevet lite om også dette området.

8.2.3. Reell likestilling

Et tredje moment går på om de familiene hvor barnet får et metronym som mellomnavn, virkelig er så likestilte. I en fullt likestilt familie skulle en tro at barnet fikk et bindestreksnavn

⁶¹ ssb.no/befolkning

med både mora og farens etternavn, men blant informantene har barnet i stedet fått et metronym. En har altså vurdert farens navn som mer egnet som etternavn, og dette kan virke som et signal om at en ønsker å bevare tradisjonelle kjønnsroller, ikke likestilling. Foreldrene som velger et metronym som mellomnavn, kan kanskje være mindre likestilte enn jeg skulle tro. Og det kan være slik at likestilling blir så lite vektlagt i spørreskjemasvarene fordi foreldrene ikke er opptatt av dette, selv om dette vil stå i motsetning til teorien om at likestilling underkommuniseres (jf. pkt. 8.1.) Det hadde vært interessant å intervjuer ulike familier med ulike etternavnsstrategier for å få klarlagt hvor likestilte informantene er i forhold til hverandre. Informantene i denne undersøkelsen er nok trolig mindre likestilte enn i par der barnet får moras etternavn, men dette kan bli klarlagt i en eventuell senere undersøkelse.

Jeg tar det for gitt at i de aller fleste tilfellene får barnet et metronym fra mora og etternavnet fra faren. Det kan selvfølgelig være tilfeller hvor barnet får et metronym fra mora *og* moras etternavn, men denne gruppen er trolig i mindretall. Dette kan undersøkes ved et eventuelt senere tidspunkt.

8.2.4. Lite tallmateriale

Metodemessig er denne avhandlingen delt i en kvantitativ og en kvalitativ del. Dette doble perspektivet var nødvendig for å få svar på de problemstillingene jeg forsøkte å få svar på. Med kun 659 metronym fordelt på hele landet, er tallmaterialet litt for lite til å trekke sikre konklusjoner om variasjoner mellom ulike by- og landkommuner⁶². Grunnen til at jeg mener at avhandlingen likevel gir innsikt i bruken av parentonym – og da særlig metronym, ligger i den metodemessige todelingen: At jeg har to perspektiver på samme tema, kompensere for at dele av tallmaterialet er mindre enn ønskelig.

⁶² Dette ser vi blant annet i det at en storby som Kristiansand kun har syv tilfeller av metronym (jf. pkt. 4.1.2.)

En mulighet for å gjøre den kvantitative delen mer robust kunne ha vært å inkludere materiale fra Sverige og Danmark⁶³. Navnekulturen i disse landene skiller seg trolig ikke veldig mye fra norsk navnekultur, og en vil få oversikt over metronymbruken i ulike land og regioner. Det er godt mulig at metronymutviklingen er relativt lik i Sverige, Danmark og Norge, for også tidligere har disse landene hatt parallelle navnetrender. Den nordiske navnerenessansen er et godt eksempel på dette (jf. pkt. 3.1.1.). Et mulig problem som oppstår når en eventuelt slår sammen materiale fra de ulike landene, er at en må ta hensyn til ulike sett av lovverk. Men siden likestillingen stort sett står like sterkt i de tre landene, tror jeg likevel en vil få et interessant resultat.

⁶³ Island ville i dette tilfellet ha en for særegen navnekultur til å kunne bli med.

Litteraturliste

Aarts, Jan 2005. "Corpus Analysis", I: *Handbook of pragmatics online* Amsterdam: John Benjamins

Alhaug, Gulbrand, 1985a. "Noen trekk ved fornamna i Nord-Noreg", I: *Studia anthroponymica Scandinavica* 3-1985

Alhaug, Gulbrand, 1985b. "Noen skilnader i namnemønsteret mellom Nord-Noreg og Indre Austland", I: Sigurd Fries & Roland Otterbjörk (red): *Regional och social variation i nordiskt personnamnsskick*. (NORNA-rapporter 35) Uppsala

Alhaug, Gulbrand & Agnete Kristoffersen 1999. "Personnamn og likestilling", I: *Namn og nemne* 16-1999

Alhaug, Gulbrand 2002. "Personal names in North Norway", I: *Onoma. Journal of the International Council of Onomastic Sciences* 37-2002

Alhaug, Gulbrand 2004a. *Fornamn i Noreg frå 1900 til 1975 – med vekt på endringar i namnemønsteret* Oslo: Novus forlag

Alhaug, Gulbrand 2004b. "Teaching of anthroponomy: a Norwegian contribution", I: *Onoma. Journal of the International Council of Onomastic Sciences* 39-2004

Alhaug, Gulbrand, 2007. "Dagny og Hjørdis i Trondheim etter oppføringen der av *Hærmænderne paa Helgeland* i 1859", I: Arnold Dalen (red.): *Ola-boka. Venneskrift til Ola Stemshaug etter eit år som 70-åring 20. januar 2007*. Trondheim.

Andersson, Thorsten 1995. "Svensk efternamnsskick – quo vadis?", I: *Studia anthroponymica Scandinavica* 13-1995

Bourdieu, Pierre 1995 [1979]. *Distinksjonen. En sosiologisk kritikk av dømmekraften*. Oslo: Pax

Brennen, Tim 2000. "On the meaning of personal names: A View From Cognitive Psychology", I: *Names* 48.2-2000

Brylla, Eva 1998. "Svensk tilnamnsskick i kvinnoperspektiv", I: Thorsten Andersson, Eva Brylla och Anita Jacobson-Widding (red.): *Personnamn och social identitet. Handlingar från ett Natur och Kultur-symposium i Sigtuna 19-22 september 1996*. (KVHAA-konferenser nr. 42) Stockholm

Farstad Gunhild R. & Kari Stefansen 2008. "Småbarnsforeldres omsorgsprosjekt, betydningen av klasse", I: *Tidsskrift for samfunnsforskning* 03-2008

Giddens, Antony 2001. *Sociology* 4th edition Cambridge: Polity

Grepstad, Ottar 2005. *Nynorsk faktabok 2005* Hovdabygda: Nynorsk kultursentrum

Halvorsen, Eyvind Fjeld 1978. "Personnavn i Setesdal i middelalderen", I: *Tradisjon og samfunn. Festskrift til professor Olav Bø på 60-års dagen 19. mai 1978*. Knut Kolsrud, Bjarne Hodne, Ronald Grambo, Anne Swang (red.) Oslo.

Hellevik, Ottar 2004 "Kristentro i kontekst. Analyser av religionsdata fra Norsk Monitor" I: *Tallenes tale 2003. Perspektiv på statistikk og kirke*. KIFO-rapport 25-2004

Johannesen, Ole-Jørgen 2001. "" Var hann kendr við móður sína". Metronymika, metronymikonbruk og metronymikonbærere i norrøn middelalder", I: *Studia antroponymica Scandinavia* 19-2001

Kousgård-Sørensen 1984. "Patronymer i Danmark 1. Runetid og middelalder". (Navnestudier udg. af Institutt for Navneforskning 23.) København

Kristiansen, Jan Erik & Jørgen Ouren 1998. *Fornavn i Norge: navnemoter og motenavn*. Oslo: Gyldendal

Kruken, Kristoffer & Ola Stemshaug 1995. *Norsk personnamnleksikon* (2.utg) Oslo: Samlaget

Kvaran, Guðrun 1996. "Islandske metronymika", I: *Studia antroponymica Scandinavia* 14-1996

Lauglo, Jon 2009. "Sammenhengen mellom familiestruktur og skoleprestasjoner før og etter kontroll for foreldres utdanningsnivå og inntekt" i: *Statistiske analyser 111 Utdanning* 2009 SSB

Lieberson, Stanley 2000. *A matter of taste. How names, fashions, and culture change*. New Haven & London: Yale University Press

Moraru, Christian 2000, ""We embrace each other by our names": Lévinas, Derrida and the ethics of naming", I: *Names* 48.1-2000

Nedreliid, Gudlaug 1996, "Lokale variasjonar i namneskikken på Agder i 1801", I: Kristoffer Kruken (red.) 1996. *Den ellefte nordiske navneforskerkongressen. Sundvollen 19-23 juni 1994*. (NORNA-rapporter 60)

Nedreliid, Gudlaug 1998. "Ender og daa ein Aslaksen eller Bragestad" – etternamnsskikken på Sør- og Vestlandet. *Studiar I folketeljingsmaterialet frå 1801 1998*. (Band 1 av 2 – tekstdel) Forskningsserien nr. 10, Kristiansand: Høgskolen i Agder

Nerdrum, Gunnar 1971. *Lov om personnamn av 29. mai 1964 nr. 1 med kommentarer*. Oslo: Universitetsforlaget

Peterson, Lena 1979: "Metronymika i Sverige under medeltiden", I: *Uppsalastudier i namnforskning*. (Ortnamn og samhälle nr. 5)

Peterson, Lena 1992. "Metronymika under medeltiden: forskingshistorik" i: Fokus på kvinner i middelalderkilder. Rapport fra symposiet "Kilder til kvinnehistoriske studier i nordisk middelalder" Isegran, september 1990. Red. Berit Jansen Sellevold, Else Mundarl & Gro

Reisæter, Guro 2001. *Mitra, Jonas, Bjørk og Mohammed. Namn i tospråklege familier i Tromsø*. Hovedoppgave i nordisk, Universitetet i Tromsø

Rogers, Everett 2003. *Diffusion of Innovations*. Fifth edition. New York: Free Press

Sandøy, Helge 1996. *Talemål*. Oslo: Novus forlag

Stemshaug, Ola 1982. "Råd ved namngjeving", I: Ola Stemshaug & Kristoffer Kruken 1982, *Norsk personnamnleksikon*. Oslo: Samlaget

Veka, Olav 2009. "Etternamn", I: *Allkunne*

Ylf-forum 2008 Medlemsblad for Yngre legers forbund. 1-2008

Aardal, Bernt & Guro Stavn 2006. "Enda flere skifter parti", I: *Samfunnsspeilet* 3-2006

Nettkilder

Lovdata, Lov om personnavn (hentet 15.10.09).

http://www.lovdata.no/cgi-wift/wiftldles?doc=/app/gratis/www/docroot/all/nl-20020607-019.html&emne=navnelov*&

Sosialistisk Venstrepartis nettsider, partiprogram (hentet 18.03.10).

<http://sv.no/Forside/Politikken/Vare-hovedsaker>

Statistisk sentralbyrås nettsider, div. befolkningsstatistikk (hentet i perioden oktober 2009 til mai 2010).

<http://www.ssb.no/befolkning/>

Statistisk sentralbyrås nettsider, utdanning og sosiale forskjeller (hentet 05.11.09).

<http://www.ssb.no/nasjprov/main.html>

Statistisk sentralbyrås nettsider, andel fødsler utenfor ekteskap 1950 (hentet 21.11.09).

http://www.ssb.no/ola_kari/barn/main.html

Statistisk sentralbyrås nettsider, andel fødsler utenfor ekteskap 1920 (hentet 21.11.09).

<http://www.ssb.no/norge/fruktbarhet.pdf>

Statistisk sentralbyrås nettsider, akademikerlønn i offentlig sektor (hentet 21.04.10).

<http://www.ssb.no/emner/06/05/lonnkomm/tab-2010-03-19-02.html>

Statistisk sentralbyrås nettsider, legelønn hos helseforetakene (hentet 21.04.10)

<http://www.ssb.no/emner/06/05/lonnstasyk/tab-2010-03-18-03.html>

***Store norske leksikon*, (Kunnskapsforlaget) nettutgave (hentet 05.01.10).**

<http://snl.no/.search?query=navn&x=0&y=0>

Spørreskjema – til foreldrene

Hva er barnets fullstendige navn og fødselsår?

Hvem foreslo dette navnet?

- Mor
- Far
- Andre. Hvis ja, kan dere utdype?

Hvem tok den endelige avgjørelsen om at barnet skulle få et metronym?

Hvor fikk dere kjennskap til bruken av denne navnetypen?

- Tv, radio, avis
- Bøker
- Ukeblad
- Venner
- Familie
- Annet. Hvis ja, kan dere utdype?

Kjente dere til andre som hadde brukt navnetypen før?

- Nei
- Ja

Hvilke reaksjoner fikk dere på navnebruken? Var reaksjonene positive eller negative?
Hvem reagerte?

Har dere flere barn med metronym som mellomnavn?

- Ja
- Nei

Var det noe dere ville signalisere til omverdenen ved å gi barnet et metronym?

Hvordan forholder barnet seg til navnet? Brukes navnet "til daglig"?

Til slutt noen bakgrunnsspørsmål.

Hva er deres høyeste fullførte utdanning?

Mor

- Grunnskole
- Videregående/Yrkesfag
- Høyere utdanning opp til 4 år
- Høyere utdanning over 4 år

Far

- Grunnskole
- Videregående/Yrkesfag
- Høyere utdanning opp tom. 4 år
- Høyere utdanning over 4 år

Det er stortingsvalg i år, hva tror dere at dere kommer til å stemme?

Mor:

Far:

Tusen takk!